

MED ENAD KRAFT FÖR *KOMMANDE* *GENERATIONER*

DET HÄR ÄR TENG BOM	3.
VÅR OMVÄRLD	10.
VÅRA INTRESSENTERS PERSPEKTIV	13.
RISKER OCH MÖJLIGHETER	17.
MED HÅLLBARHET SOM LEDSTJÄRNA	22.
VÄGEN MOT EN HÅLLBAR FRAMTID	25.
ETT SOCIALT HÅLLBART FÖRETAG	45.
KOLLEKTIV INTELLIGENS	49.

I den här rapporten redogör vi för Tengboms¹ arbete för ett hållbart samhälle med utgångspunkt i vår roll som arbetsgivare, inköpare, beställare, samarbetspartner, påverkare och utformare av offentliga och privata rum. Vi utgår från vår strategi där hållbarhet är en grundbult, och belyser hur vi med vår affärsmodell skapar värde även ur ett hållbarhetsperspektiv. Vi identifierar risker och våra viktigaste intressenter samt tittar närmare på prioriterade hållbarhetsområden och hur vi konkret, tillsammans, arbetar för att göra världen till en bättre plats. Vi blickar tillbaka på 2023² men fokuserar framåt – på 2024. I avsnittet *Ett socialt hållbart företag* redovisar vi vårt arbete kring sociala förhållanden och personalrelaterade frågor.

¹Tengbomgruppen AB, organisationsnummer 556329-9113. ²Rapporten avser räkenskapsåret 2022-12-01 – 2023-11-30.

ARKITEKTURMANIFESTET

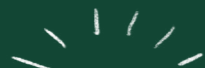
Tengboms arkitektur BERIKAR

All arkitektur ger någon form av upplevelse. Den påverkar våra liv och vår vardag, hur vi mår, vad vi tänker, känner och vill. Därför lovar vi att skapa upplevelser som berikar människors liv. Att utforma rum och atmosfärer som är värdefulla, som inspirerar och som väcker nyfikenhet – till och med förundran. Vi utforskar, utmanar och nytolkar för att finna de tydliga arkitektoniska idéer som sätter upplevelsen i centrum.

Tengboms arkitektur FUNGERAR

Arkitektur skapar förutsättningar för allt som ska hända i en miljö. Först när den möter våra behov i praktiken – när den är väl gestaltad med hög kvalitet, äkthet, teknisk skicklighet, relevanta och robusta lösningar – uppfyller den sin funktion. Vi lovar att vår arkitektur utgår ifrån djup insikt, hänsynstagande och ändamålsenlighet över tid. Att den gör det den ska och att den kan utvecklas i takt med att behoven förändras.

Tengboms arkitektur är VACKER

Vi strävar alltid efter att skapa vacker arkitektur. Exakt vad det betyder är både en personlig och en kontextuell fråga som vi lovar att ställa oss med varje kund och i varje uppdrag. Det handlar inte minst om omsorg i det stora och det lilla. Om god gestaltning och tydlig estetik som berör och består, med märkbara arkitektoniska kvaliteter och ett konstnärligt samspel mellan material och detaljer.

Tengboms arkitektur är HÅLLBAR

Med vår påverkanskraft har vi bara ett alternativ: det hållbara. Därför lovar vi att skapa arkitektur som verkar återhämtande för klimatet, samhället och människan. Våra lösningar är långsiktigt hållbara, resilienta och hjälper våra kunder och samhället att ställa om till en klimatneutral framtid.

Tengboms arkitektur möter HELHETEN

För att arkitektur ska vara relevant måste den växa fram ur hundratals olika perspektiv, krav och behov. Därför lovar vi att vår arkitektur möter våra kunders och samhällets hela verklighet. Den är lika kreativ som högkvalitativ tolkning av allt ifrån mål och visioner till affär, utmaningar, möjligheter och andra förutsättningar.

Tengboms arkitektur är SAMSKAPAD

Ju fler relevanta och kvalitetsdrivna perspektiv vi inkluderar, desto bättre arkitektur kan vi skapa. Därför lovar vi att målmedvetet bygga vår kollektiva intelligens med fokus på mångfald och interdisciplinärt samarbete med varandra, våra kunder, användare och intressenter. Vi utvecklar metoder som hela tiden förenklar och förbättrar vårt samskapande – och i förlängningen vår arkitektur.

DET HÄR ÄR *TENGBOM*

Vår arkitektur

Med arkitektur gör vi världen till en bättre plats. Det innebär att vi alltid är på väg – mot djupare kunskap, bredare perspektiv och större påverkan. Att vi alltid strävar mot arkitektur som håller högre kvalitet idag än igår. Och att vi inom varje uppdrag hittar möjligheter att förflytta inte bara våra kunder och oss själva, utan samhället i stort. Vårt löfte finns i Tengboms arkitekturmanifest.

Hållbarhet är en förutsättning VI SKAPAR HÅLLBAR ARKITEKTUR

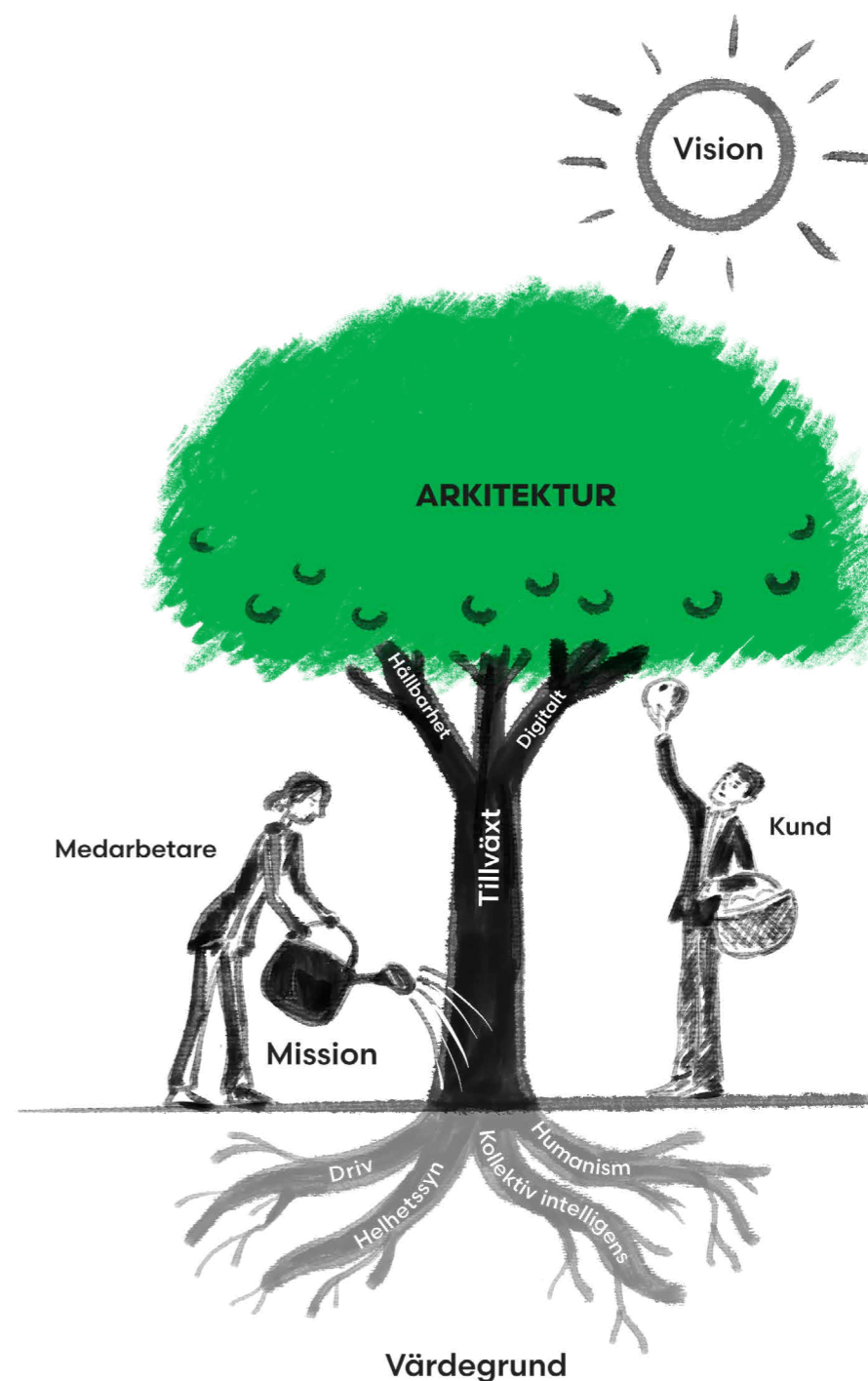
Vår arkitektur består. Den bidrar till ett klimatneutralt och resilient samhälle där människor är trygga och mår bra. Den når hållbarhetsmålen som vi hjälper våra kunder att definiera och förverkliga. Och den är resultatet av lösningar, metoder och samarbeten som hjälper och utmanar oss att bli lite bättre varje dag.

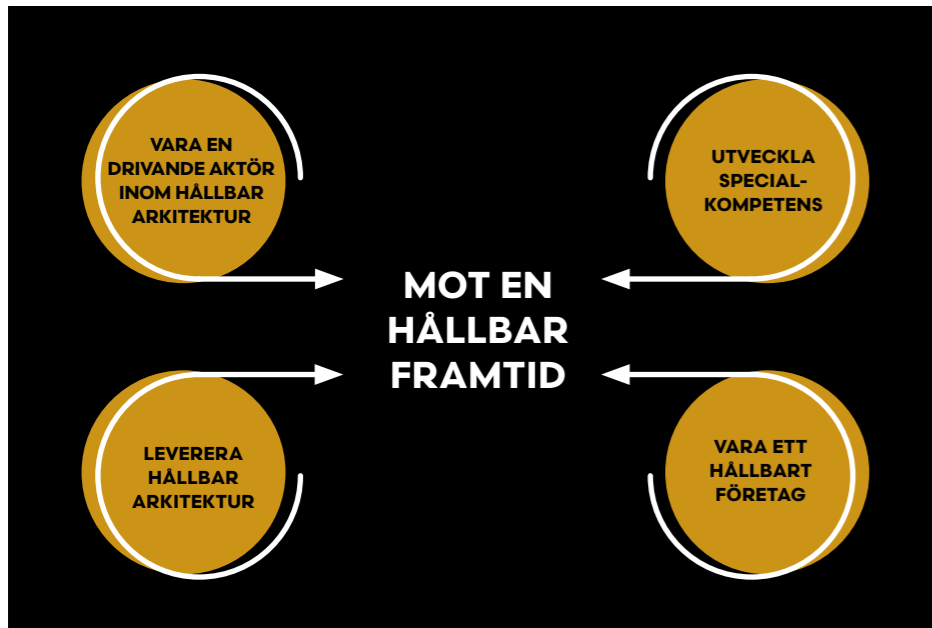
VI SKAPAR EN HÅLLBAR MILJÖ FÖR VÅRA MEDARBETARE

Hos oss finns en plattform som hjälper våra medarbetare att hela tiden bredda och fördjupa de kunskaper och det engagemang som krävs för att vi ska kunna leverera långsiktigt hållbar arkitektur – tillsammans. Här värnar vi om mångfald, ett hållbart, inkluderande och kreativt arbetsliv för medarbetarna och om arbetsplatser där vi trivs och mår bra.

VI GÖR HÅLLBARA AFFÄRER

Med oss är det enkelt för kunden att välja hållbar arkitektur, att motivera investeringar och att redovisa resultaten. Vi hittar sätt att mäta dess värden och använder evidens för att leda dem i bevis. Vi utvecklar vår verksamhet, våra metoder och affärsmodeller i takt med branschens utveckling mot en cirkulär och klimatneutral framtid.

Över 60% av våra kunder tycker att vi hjälpt dem att skapa hållbara lösningar

"Bra och väl implementerat ledningssystem. Särskilt bra är arbetet med hållbarhet."
 Citat i rapporten från ISO-revisionen 2023

60%
 minskning av våra totala utsläpp jämfört med vårt referensår 2019

1,6
 procentenheter
 minskning av sjukfrånvaron under 2023 jämfört med 2022

70% av våra kunder tror att branschen kommer att nå målen om klimatneutralitet till 2045

TENGBOMS KÖNSFÖRDELNING

♀ ♂

Av samtliga medarbetare är 62% kvinnor och 38% män

I koncernledningen är 55% kvinnor och 45% män

Bland chefer är 60% kvinnor och 40% män

Tengboms partners består av 47% kvinnor och 53% män

VÅR VÄRDEKEDJA

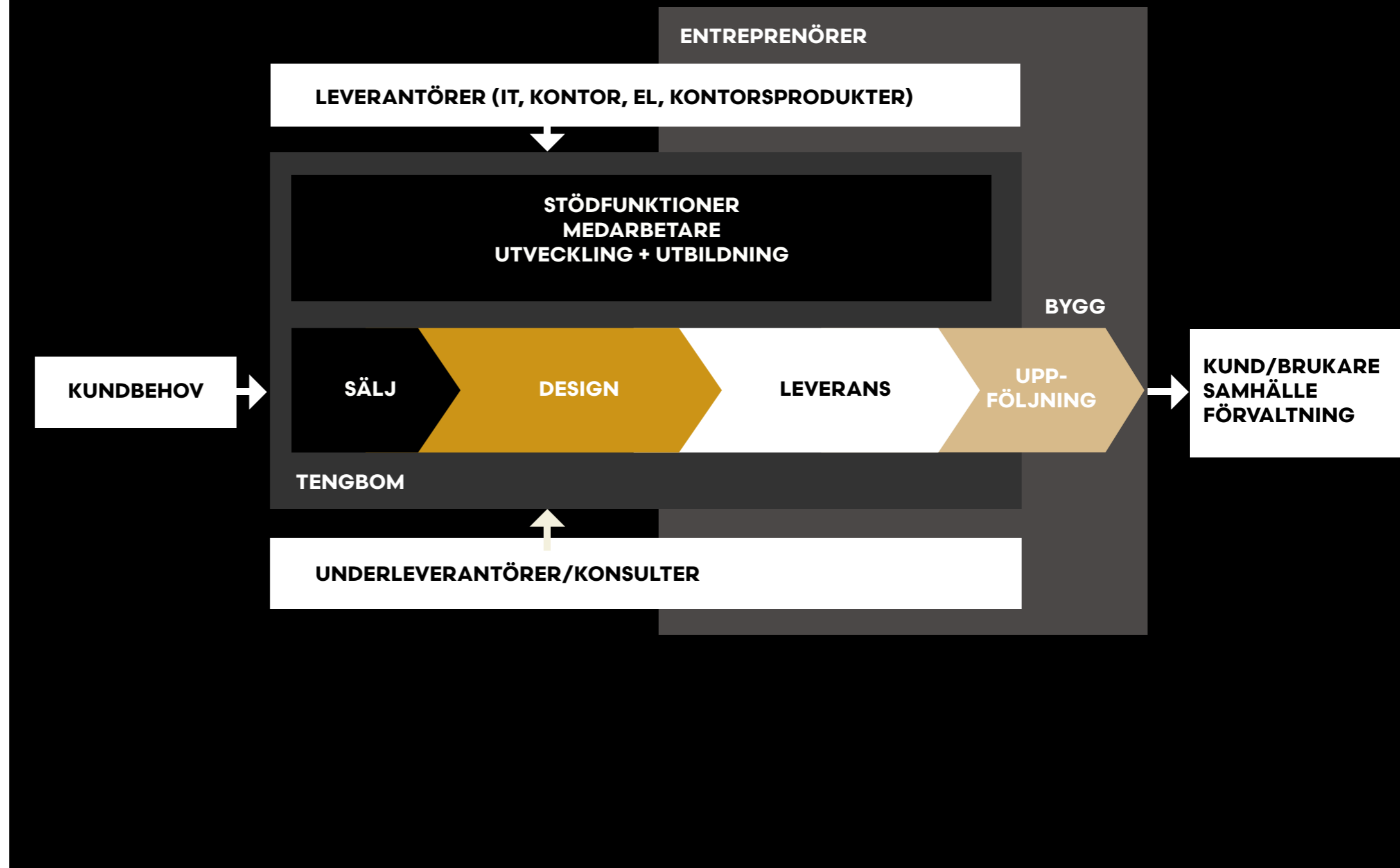
Tengboms affär bygger på att leverera arkitektur-tjänster inom samhällsbyggnadssektorn. Vi arbetar med hela processen, allt från tidiga skeden i stadsutvecklingsprojekt till landskap och detaljprojektering av byggnader – men även med specialritade inredningar och produktdesign. I projekt där det finns behov och möjlighet jobbar vi alltmer tvärdisciplinärt genom att engagera specialister, interna eller externa, exempelvis inom bostads- och landskapsarkitektur.

Vi involverar också specialister inom ekologisk och social hållbarhet för att från så tidiga skeden som möjligt och genom hela processen få med alla perspektiv inom hållbarhet. Ny teknik och digitala metoder hjälper oss att identifiera de mest hållbara lösningarna och affärsmöjligheterna för varje unikt uppdrag.

ETT SYSTEM SOM GYNNAR MILJÖN, MÄNNISKAN OCH SAMHÄLLET

Genom hela värdekedjan strävar vi efter att ta större hänsyn till klimat, miljö, människa och samhälle - för att optimera byggnadsutformning, minska klimatpåverkan, effektivisera resurs- och energihushållning, minska avfallsgenerering samt säkerställa långsiktig kvalitet. Här tar vi hjälp av Tengboms ledningssystem, ett kvalitets- och miljöledningssystem som vi utvecklar över tid och i takt med att vår verksamhet och omvärld förändras.

För att säkra att vi levererar hållbara projekt av högsta kvalitet och som uppfyller lagar och krav från både beställare och myndigheter, utvecklar vi kontinuerligt vårt ledningssystem, våra processer, mallar och verktyg, samt våra medarbetare och deras kompetens. Våra stödfunktioner som ekonomi, HR, IT, hållbarhet, digitalt, juridik och kommunikation stöttar vår huvudaffärsprocess. Med hjälp av underleverantörer och konsulter täcker vi in de kompetenser som vi inte har hos oss på Tengbom.

För att branschen ska nå klimatmålen kommer även vår roll i värdekedjan att förändras. Vi jobbar alltmer med cirkulära lösningar samtidigt som vi undersöker vad cirkulär ekonomi innebär för oss och vår värdekedja.

SÄLJ, DESIGN, LEVERANS OCH UPPFÖLJNING

Vår huvudaffärsprocess som vi arbetar med dagligen består av fyra faser: sälj, design, leverans och uppföljning. Med högt i tak och genom envist utforskande blir vi lite bättre varje dag. Vi erbjuder en bred skala av kompetenser, metoder och samarbete i alla projektskeden. Vi söker aktivt nya uppdrag och när vi får förfrågningar svarar vi på dem utifrån

våra erfarenheter, värderingar och vår kompetens. Hållbarhetsperspektivet är alltid med. Vår uppgift i uppdrag är att utveckla och tillmötesgå kundens behov och krav, men också att bidra till en mer hållbar värld. Vi är ett kontor som tar ansvar för att utvecklas och att utveckla. För att lyckas med det förhåller vi oss alltid till dessa fyra faser.

1. 2. 3. 4.

SÄLJ

VIKTEN AV ATT FÖRSTÅ OCH FÖRESLÅ

Vi arbetar tillsammans med både privata och offentliga kunder. Utifrån ett hållbarhetsperspektiv är säljarbete en viktig del i vår process, där vi har stora möjligheter att påverka ramar, ambitioner och krav för beställningen. Ännu större möjligheter finns redan innan kunden har definierat projektet, det vill säga innan en projektförfrågan kommer. Genom att agera rådgivare för själva upphandlingen har vi stora möjligheter att sätta ramar för projektet, påverka beslut om till exempel en befintlig fastighet ska rivas eller byggas om, eller om en viss tomt är rätt för det identifierade behovet, samt vilka ambitioner som finns för projektets genomförande och förvaltning – ekologiska, sociala och ekonomiska.

DESIGN

HJÄLPER KUNDEN ATT GÖRA HÅLLBARA VAL

Designfasen är den mest kritiska och viktiga fasen för oss ur ett hållbarhetsperspektiv. Oavsett kund, uppdrag eller team är det avgörande att vi skapar förståelse för varje affär och för varje enskilt projekts förutsättningar och potential. Med hjälp av vår gestaltningsprocess och Sustainable by Tengbom, som båda grundar sig i Tengboms metodik, jobbar vi steg för steg för att förstå projektets alla förutsättningar, formulera mål och vision. Därefter tar vi fram kreativa lösningar som både möter och överträffar förväntningarna. Under samtliga projektskeden tar vi med hjälp av specialister och digitala verktyg för att undersöka effekterna av olika alternativ, såsom klimat eller användare, samt ekonomi. Vi kan påverka våra förslag och underlätta kundens beslut, till exempel vad gäller de material, produkter och lösningar som väljs, ur såväl ett klimat- och hälsoperspektiv som ett livscykel- och gestaltningsperspektiv. I designfasen lägger vi grunden för hur vårt uppdrag, utifrån kundens krav och önskemål, påverkar slutanvändaren i den färdiga stadsmiljön, byggnaden, landskapet eller inredningen. Genom god och väl genomtänkt gestaltning skapar vi förutsättningar för lång livslängd och flexibel användbarhet för de miljöer och produkter vi tar fram.

LEVERANS

PÅVERKAN PÅ SAMHÄLLE OCH INVÅNARE

Med våra uppdrag påverkar vi inte bara samhället och brukarna, utan också miljön och den biologiska mångfalden. Hur vi hittar smarta lösningar för till exempel tillgänglighet, trygghet och jämlikhet, och hur vi lyckas göra miljöer flexibla och anpassningsbara för framtidens förändringar är avgörande för långsiktig användarvänlighet och social hållbarhet. Vilka gröna och blå lösningar vi väljer för att förbättra lokal biodiversitet och dagvattenhantering är något som har stor påverkan på den yttre miljön och dess beredskap för klimatförändringen. Utsläpp och emissioner från de material och produkter vi väljer samt deras möjlighet att återbrukas och återvinnas i framtiden påverkar också klimatet och den yttre miljön.

UPPFÖLJNING

BÄSTA SÄTTET ATT FÖRBÄTTRA KVALITETEN I VÅRA LEVERANSER

Vi strävar hela tiden efter att bli bättre. Det gör vi bäst genom att möta kunden och löpande stämma av vad som fungerat bra och vad som kan göras bättre. Samma uppföljning gör vi med vår interna projektgrupp. Nya lösningar och lärdomar från våra projekt ser vi till att sprida vidare inom organisationen, men även externt. Det bidrar till hela branschens utveckling och förflyttning.

Vår uppgift i uppdrag är att utveckla och tillmötesgå kundens behov och krav, men också att bidra till en mer hållbar värld.

– UR VÅR VÄRDEKEDJA

Hållbarhet visar vägen

Tengbom är ISO-certifierat enligt SS EN ISO 9001:2015 och SS EN ISO 14001:2015.

VERKSAMHET UTIFRÅN KVALITET OCH HÅLLBARHET

Vårt ledningssystem beskriver våra processer och rutiner, både interna och de i uppdrag. Det hjälper oss att styra våra val och säkerställa en god miljö både vid uppförande av en ny, fysisk miljö och när den tas i bruk. Genom interna uppföljningar och en årlig genomgång av ledningen försäkras vi oss om att vi lever efter våra policyer och rutiner. Förslag på hur ledningssystemets olika delar kan utvecklas är ett stående inslag på våra ledningsgenomgångar. Under ISO-revisionen 2023 fick Tengbom beröm för vårt kvalitets- och hållbarhetsarbete med kommentar från revisorn: *”Bra och väl implementerat ledningssystem. Särskilt bra är arbetet med hållbarhet.”*

Tengboms kvalitets- och hållbarhetspolicy ger oss den övergripande riktningen för hur vi ska arbeta inom alla hållbarhetsperspektiv: ekologiskt, socialt

och ekonomiskt. Vår policy för hållbara inköp lägger grunden för de val vi gör utifrån miljöperspektiv, något vi som företag kan påverka direkt. I våra val beaktas alltid hela livscykelperspektivet.

POLICYER OCH RUTINER STYR VÅRT ARBETE

Våra policyer är grundprinciper för vårt handlande som företag och arbetsgivare. Kontinuerligt, och när behov uppstår, uppdaterar vi våra policyer, rutiner och mallar. Under 2023 påbörjades ett arbete där vi ser över alla våra policyer och uppdaterar dem. Under årens lopp har antalet policyer successivt ökat och det har blivit en utmaning att ha koll på och hantera dem. För att råda bot på detta beslutades det att vi under 2023 skulle se över samtliga policyer med målet att reducera dem till endast de mest strategiskt viktiga. I samband med detta tog vi också beslutet att införa ett nytt styrande dokument kallat Riktlinje. Riktlinjer fungerar som en anvisning eller rekommendation för beslut, som baserat på ämnets innehåll ska ge konkret stöd och ramar för vårt agerande. En riktlinje motsvarar en policy, men tillåter flexibilitet och anpassning utifrån situation.

Under 2023 uppdaterades Arbetsmiljöpolicyn och Attestpolicyn, medan Policy för så kallad visselblåsning, Policy mot kränkande särbehandling och Policy för alkohol- och drogprevention togs bort då innehållet i dessa integrerades i andra styrande dokument. Arbetet med uppdateringar av policyer och riktlinjer fortsätter 2024. Årliga uppföljningar utförs både internt och som en del av det löpande externa revisionsarbetet.

UPPFÖLJNING

Vår vd har det övergripande ansvaret för att samtliga policyer efterlevs. Respektive chef ansvarar för kontroll och efterlevnad. Medarbetarna ansvarar för att följa våra policyer och rutiner.

UPPFÖRANDEKOD FÖR LEVERANTÖRER

Det är viktigt för oss att våra externa samarbetspartners och underleverantörers värdegrund stämmer överens med vår egen. Därför har vi en uppförandekod för leverantörer. Den rör mänskliga rättigheter, miljö, hälsa, säkerhet och välbefinnande på arbetsplatsen, jämlikhetsnorm och antidiskriminering,

antikorruption och rapporteringssystem (visselblåsning). Uppförandekoden tydliggör kraven på de produkter och tjänster som vi upphandlar, både som företag och inom ramen för våra projekt.

MINSKAD MILJÖPÅVERKAN – EN DEL AV AFFÄRSPLANEN OCH DEN ÅRLIGA UPPFÖLJNINGEN

Inom vår organisation arbetar vi aktivt för att minska vår direkta och indirekta miljöpåverkan. Varje år följer vi upp arbetet genom att beräkna Tengboms koldioxidutsläpp – Scope 1, 2 och 3. Att minska vår miljöpåverkan är en självklar del i vår affärsplan. Uppföljning sker årligen i samband med insamling av data för Carbon Footprint-analysen. 2023 var vårt mål att minska klimatpåverkan från våra egna aktiviteter med 15% jämfört med året innan. Under 2024 kommer vi fortsätta vårt arbete med att minska koldioxidutsläppen med målet att årligen reducera dem med 15% jämfört med föregående år. Resultatet av 2023 års Carbon Footprint-analys redovisas i avsnittet *Våra ett hållbart företag*, sidan 45.

ÅRET 2023 MED VD *JAN MATTSSON*

Året som gick blev en innehållsrik resa för oss på Tengbom, fylld av både utmaningar och framgångar. Men tillbakablicken i 2023 års hållbarhetsrapport stärker vår optimism och framtidstro – vi hoppas att känslan smittar av sig.

Den här rapporten är allt annat än en skrivbordsprodukt. För oss är den en kompass i en värld där hållbarhet gått från begrepp till nödvändighet. Från ett extra ”lager” till grunden i allt vi gör. Envist fortsätter vi att sträva mot en framtid som präglas av hållbara och inkluderande lösningar sprungna ur kollektiv intelligens och smartness.

"Varje streck vi ritar och varje beslut vi tar har betydelse för hur vi formar vår omgivning. Hur vi formar framtiden."

Detta år har vi, kanske mer än någonsin, lagt ännu större vikt vid samarbete, kompetensutveckling och hållbarhet som drivkrafter bakom allt vi gör. För att lyckas minska vår egen och våra kunders påverkan på klimat och miljö förbättrar vi kontinuerligt våra interna processer och verktyg som i sin tur förbättrar våra kunders projekt. När vi nu kliver in i ett nytt år med nya utmaningar och möjligheter gör vi det med trygghet och styrka i vår gemenskap och med genuin förståelse för vårt ansvar gentemot samhället och miljön.

Det är tydligt att hållbarhet placerat sig som en central och självklar punkt på agendan för näringslivet och samhället. Äntligen, säger vi. Arkitekturen är en av nycklarna för att öppna dörrar till en framtid som är snäll mot såväl människa som miljö.

Tillsammans med våra kunder och med vetskapen om vårt gemensamma samhällsansvar sätter vi visionen och ambitionen. Som arkitekter spelar vi en avgörande roll i att integrera hållbarhet i varje aspekt av våra livsmiljöer, i dag och framåt. Varje streck vi ritar och varje beslut vi tar har betydelse för hur vi formar vår omgivning. Hur vi formar framtiden. Som en del i det ansvaret tar vi på Tengbom stöd i vårt Arkitekturmanifest som betonar vikten av att vår arkitektur skapar värden och skönhet som håller över tid. Som är genomtänkt i detalj och hållbar för kommande generationer.

Idag består många av våra uppdrag av att ta hand om det som redan byggts. Dag för dag ökar medvetenheten kring återbruk, cirkularitet och materialanvändning bland våra kunder och i samhället i stort. Vårt eget Stockholmskontor är inget undantag. När vi 2023 flyttade till nya och återbrukade lokaler utformades de för att matcha digifysiska arbetssätt och många olika medarbetarbehov. Hälsingegatan 49 är också ett bra exempel på hur vi, i nära samarbete med en engagerad fastighetsägare, kan arbeta med återbruk både vad gäller byggnadsdelar och inredning. Och hur vi genom att väva in hållbarhet från grunden i vår design kan gestalta arbetsplatser som inspirerar till kreativitet och välmående.

I samtal med våra intressenter har vi fördjupat förståelsen för de behov och utmaningar som kan

finnas i våra uppdrag. Det återspeglas i flera projekt som vi berättar om i rapporten. Ett exempel är utvecklingen av gårdsmiljön i Bellevuegården i Malmö. Här tog vi fram vi gröna, multifunktionella och livfulla utomhusmiljöer som främjar gemenskap och välbefinnande. Eller Ersta sjukhus i Stockholm där vi fokuserade på resurseffektivitet, funktion och grönskande miljöer för att värna om både patient och medarbetare. Tydliga exempel på hur arkitekturen blir ett verktyg för att driva positiv förändring.

Som företag och arbetsgivare inom arkitektbranschen har vi ett ansvar. Vi värdesätter välmående, hälsa, jämställdhet, mångfald och inkludering i våra uppdrag, men också som arbetsplats. Varje vecka mäter och följer vi upp våra medarbetares upplevelser och känslor för den egna arbetssituationen. Det hjälper oss att bli en ännu bättre, tryggare och mer attraktiv arbetsgivare.

Vi vet att vi står inför utmaningar. Klimatförändringar, social ojämlikhet och ekonomiska prövningar kräver lika delar övertygelse som innovation. Men med den passion och kompetens som karakteriserar Tengbom är jag övertygad om att vi kan och kommer att leva upp till vår mission ”Med arkitektur förflyttar vi gränser, uppfattningar och positioner för att göra världen till en bättre plats”. Tack till alla våra medarbetare, kunder, intressenter och partners för ert stöd och engagemang 2023. Tillsammans gör vi skillnad på riktigt och bidrar till en mer hållbar och inkluderande framtid för alla.

Jan Mattsson
VD, Tengbom

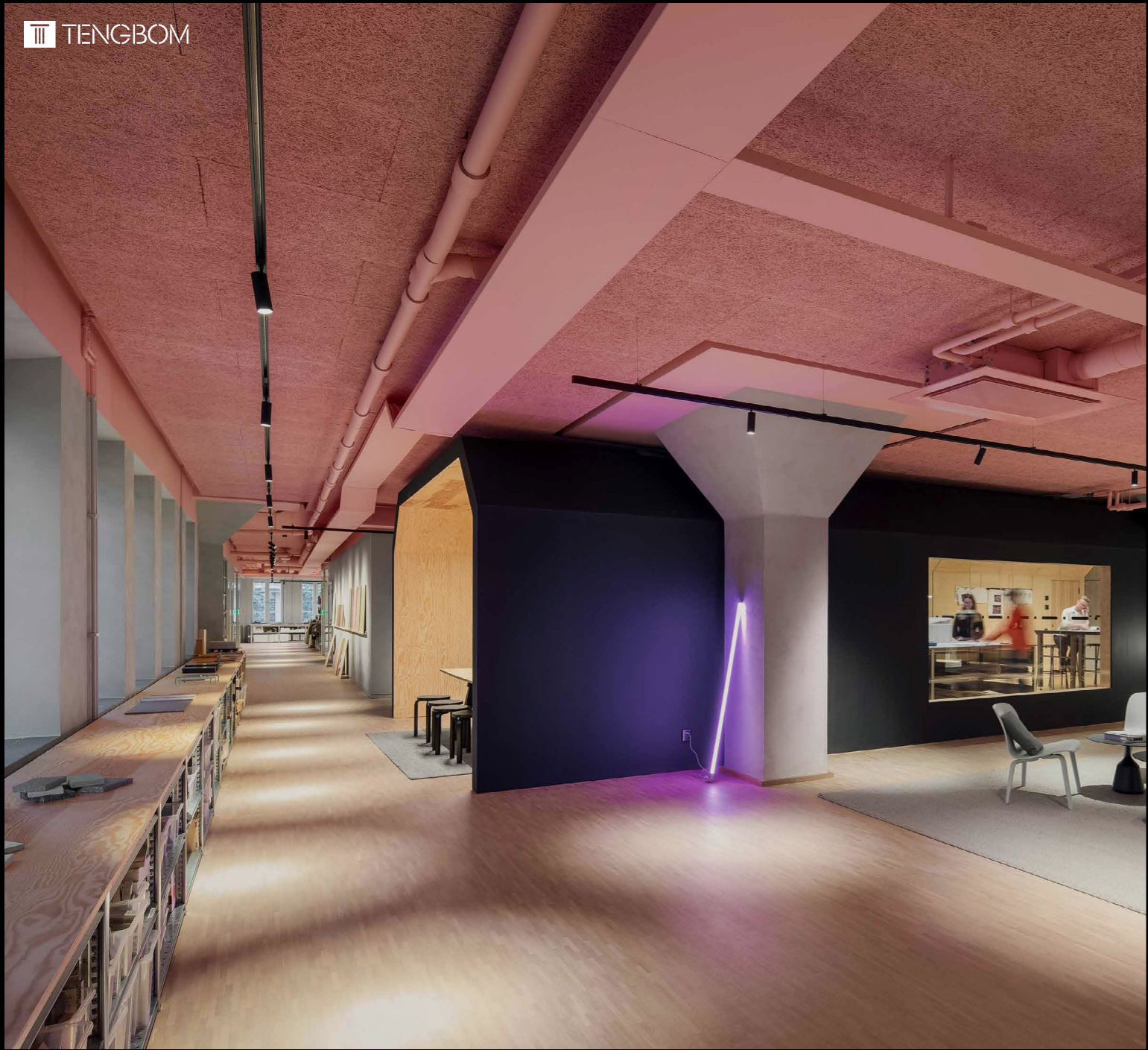

Foto: Felix Gerlach

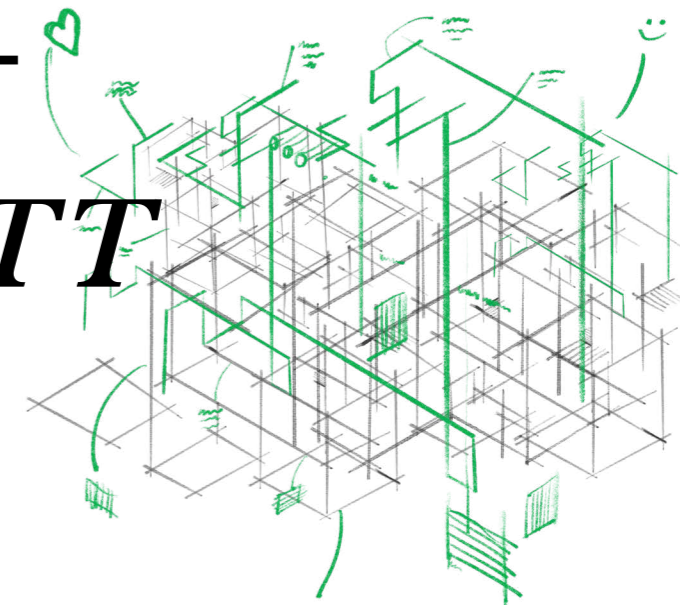
PROJEKT TENGBOMS STOCKHOLMSKONTOR

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: 2022–2023

Vi på Tengbom tror att en nyfiken arkitekt är en god arkitekt. Med detta i bakfickan lämnade medarbetarna på Tengboms Stockholmskontor sitt hem vid Slussen för att på plats kunna utforska och uppleva ett av Stockholms mest experimentella och inspirerande stadsutvecklingsprojekt – Hagastaden. I en gammal mineralvattenfabrik från 1934 byggde vi oss en rosa dröm.

Hållbarhet genomsyrar kontoret i allt från förarbetet med verktyget Sustainable by Tengbom till återbrukade material och möbler. Kontoret främjar aktivitetsbaserat arbete med flexibla arbetsplatser och zoner anpassade för olika arbetsstilar. Ett sprutmålat rosa tak, över 1 200 kvadratmeter, knyter samman olika delar av kontoret och skapar en enhetlig identitet med en mjuk och varm känsla.

VÅR OMVÄRLD GÖR ATT VI BEHÖVER *TÄNKA NYTT*

EN KONJUNKTURKÄNSLIG BRANSCH

Det ekonomiska läget och de geopolitiska spänningarna fortsätter att utmana arkitektur- och byggbranschen. År 2023 var inget undantag, med en ekonomisk miljö präglad av hög inflation och en avvaktande investeringstakt inom bygg- och fastighetssektorn. Trots det visar statistik att arkitektföretagen lyckades öka sin omsättning med 5% under 2022, medan teknikkonsultföretagen såg en mindre tillbakagång. Rysslands anfallskrig mot Ukraina gjorde stora avtryck både på Sveriges säkerhets- och energipolitik, men även på ekonomin genom ökad materialbrist och inflationstakt. Det ledde till försiktighet på kundsidan, avstannad tillväxt i arkitekturbranschen och varsel. Arbetslösheten hos arkitekter ökade från drygt 2,1% i januari 2023 till 5,5% i januari 2024³. Mest drabbade är inredningsarkitekter med en arbetslöshet på 7,4% medan siffran för planarkitekter är 0,7%. Innovationsföretagens februarirapport 2024 indikerar på en fortsatt utmanande situation. Men, utmaningar innebär ofta framtida möjligheter – inte minst genom innovation.

KLIMATOMSTÄLLNINGEN DRIVER DIGITAL INNOVATION

Den eskalerande klimatkrisen har placerat hållbarhetsfrågan i strålkastarljuset. I vår bransch har integreringen av klimatomställning och digital innovation blivit avgörande för framsteg. Den gröna given och nya regelverk driver på klimatomställningen, men sektorn ska nu navigera i en komplex miljö av regleringar och rapportering. Samtidigt finns stora möjligheter till innovation inom hållbara byggmetoder och material. Ökningen av hållbarhetskrav och rapportering öppnar för fler samarbeten över branschgränser för att nå gemensamma mål. Ett exempel på det är utvecklingen av digitala standarder och krav som kan tillämpas i olika branscher. Tack vare innovationsprogram och investeringsstöd ser vi en våg av start-ups och projekt

som introducerar digitala lösningar på marknaden, som applikationer för inventering och digitala tjänster för att underlätta delning av produkter och ytor. Framstegen är kritiska för omställningen till en cirkulär ekonomi och kräver engagemang från alla branschens aktörer. Genom att omfamna den mest lovande tekniken och innovativa lösningarna kan vi skapa en mer effektiv och långsiktigt hållbar bransch.

AI - BRANSCHENS NYA BLÅSLAMPA

De senaste generativa AI-lösningarna har stormat branschen 2023 och den accelererande farten har gett starka reaktioner. Till exempel fick ChatGPT en miljon användare på fem dagar efter lansering. Spotify levererade samma resultat på fem månader och för Google tog det ett år. Enligt forskning⁴ har AI fjärde störst påverkan på arkitekter och ingenjörer jämfört med andra yrken. Juridikyrken förspås bli mest påverkade av AI. Samtidigt menar det globala företaget Gartner att AI kommer skapa nya arbetsmöjligheter snarare än att minska dem. Men experiment med generativ AI (GenAI) kan medföra risker, därav inför många företag AI-råd. Innovationsföretagens Techråd som Tengbom är med i adresserar branschspecifika behov och främjar nätverkande inom innovationssektorn.

FÖRÄNDRINGAR I ARBETSMILJÖN OCH NYA KOMPETENSBEHOV

Pandemin har för alltid förändrat vår arbetsmiljö. För vår del påverkar det både vår arbetsplats och de miljöer vi skapar för våra kunder. Gartner har identifierat nio trender som kommer forma arbetslivet framöver. De inkluderar ökad flexibilitet, behovet av nya ledarskapsfärdigheter och en skiftande värdeproposition för anställda. Trenderna påverkar även arkitekturbranschen, där klimatskydd och hållbarhet blir viktigare för att attrahera talanger. Vi

följer kontinuerligt trender för att även i framtiden leverera arkitektur som är vacker, funktionell och långsiktigt hållbar. Branschens utmaningar möts nu av en expansiv utveckling av både teknik och arbetsmetoder, vilket skapar både trender och möjligheter att vara en del av.

HÅLLBARHETSINTEGRATION 2.0

Den kanske mest framträdande trenden är den djupgående integrationen av hållbarhet i alla delar av arkitekturen och samhällsutvecklingen. Här inryms allt från energieffektivitet och användning av hållbara och cirkulära material till social hållbarhet i form av tillgängliga, multifunktionella och inkluderande områden. Drivande i trenden är ökad efterfrågan på gröna certifieringar, såsom Miljöbyggnad, LEED och BREEAM, tillsammans med hårdare miljökrav från EU. Integrerade klimatsmarta och energieffektiva lösningar och anpassningsbara socialt hållbara miljöer blir avgörande i framtida uppdrag.

VI MÅSTE VARA KREATIVA

Det är utan tvekan en utmanande tid för branschen - lågkonjunktur, materialbrist, geopolitisk osäkerhet och allt strängare miljö- och hållbarhetskrav från EU. Vi måste vara kreativa när vi möter dessa utmaningar. Samtidigt som vi anpassar oss till nya standarder och krav behöver vi fortsätta utveckla befintliga och nya kompetenser, och digitala färdigheter. Då stärker vi vår roll inför uppgiften att även i framtiden kunna leverera god arkitektur som lever länge.

³ Sveriges Arkitekters konjunkturbarometer

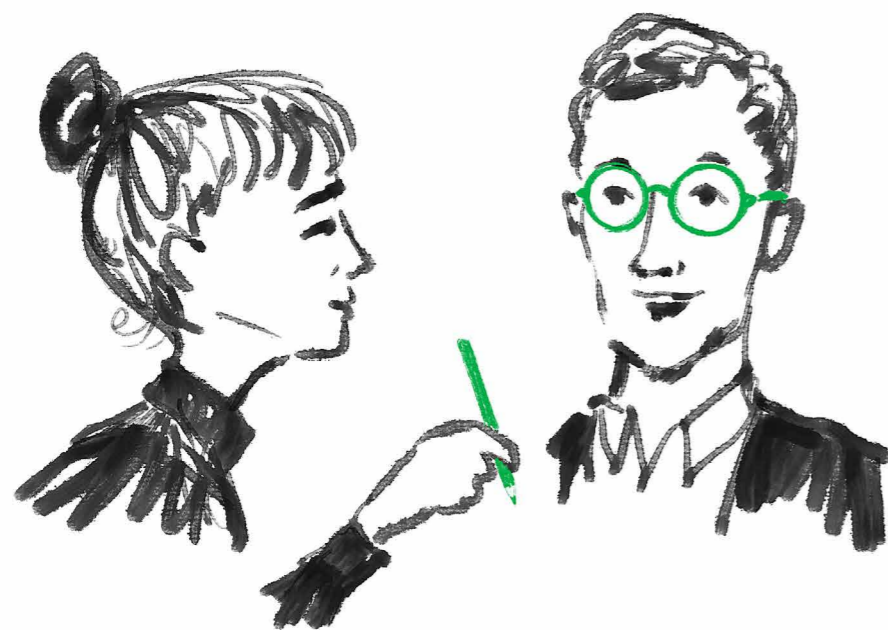
⁴ O*NET, BLS, Census Bureau, Felten et al. (2021), Evercore ISI Research

KLIMATANPASSNING, RESILIENS OCH RESTORATIVE DESIGN

I takt med klimatförändringarnas påverkan blir det allt viktigare för städer och samhällen att visa resiliens mot extremväder och andra klimat- och miljörelaterade risker. Det innebär en växande efterfrågan på arkitektur och infrastruktur som kan hantera översvämningar, värmeböljor och andra klimatinducerade risker. Men i många delar av världen och även i Sverige känner vi redan av konsekvenser av klimatförändringen så ambitionen att minska utsläppen till noll räcker inte längre. Framtidens arkitektur måste omfamna designprinciper som hjälper samhällen att stå emot och återhämta sig från negativa klimateffekter – då krävs samarbete med specialister och forskare inom miljö, klimat och hälsa.

NYA REGELVERK, KRAV OCH POLITISK DISBALANS

Den gröna given med allt skarpare krav för hela värdekedjan kommer under många år framöver utmana branschen att hänga med - både kompetens- och affärsmässigt. Vår roll i branschen kommer att utmanas av både nya krav och nya aktörer i branschen som tack vare teknikutvecklingen erbjuder lösningar som kan ersätta delar av de tjänster vi erbjuder idag. Risken finns att vi översvämmas av administration, uppföljnings- och rapporteringskrav, men det är också en möjlighet för oss att utvärdera, utforska och vara öppna för förändringar.

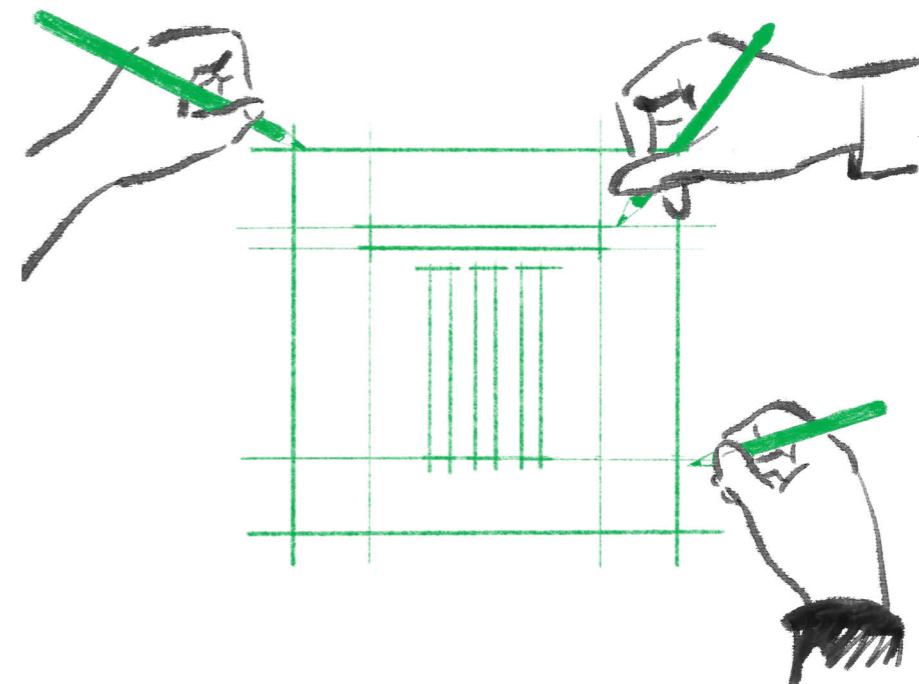
Samtidigt kommer fokuset på klimatpåverkan driva fram lösningar med fokus på bevarande, ombyggnad och återbruk. Kanske leder det inte till nybyggnationsstopp, men till stopp av rivningar.

DIGITALISERING OCH TEKNOLOGISK INNOVATION

Digitalisering fortsätter att revolutionera arkitektur- och samhällsbyggnadssektorn genom avancerad användning av BIM (Building Information Modeling), AI, och VR (Virtual Reality) - teknologier som stöttar effektivare designprocesser, förbättrad projektplanering och optimerade byggprocesser. Dessa möjliggör också en mer effektiv uppföljning och stöd vid rapportering mot nya EU-krav. Utveckling och användning av digitala tvillingar kommer att öka för att underlätta förvaltningen och för att stödja omställningen till cirkulär ekonomi. Det främjar ett bättre underhåll, anpassning till förändrade användarbehov, och såklart återbruk av byggmaterial och produkter. Det driver i sin tur utvecklingen av PropTech-bolagen som erbjuder digitala lösningar som bidrar till energieffektivisering och längre produktlivslängd. Med utvecklingen av nya AI-lösningar kommer vi att se en bredare och effektivare förvaltningsmiljö, med flera kompetenser och aktörer.

CIRKULÄR EKONOMI OCH NYA AFFÄRSMODELLER

Skarpare klimatmål pressar byggbranschen att se över aktiviteter i värdekedjan som bidrar till utsläpp av växthusgaser. Bevarande av befintliga fastigheter

och material, uppgradering till nya standarder, återbruk och materialåtervinning är några åtgärder som driver utvecklingen av nya tekniska lösningar och samarbeten. Aktörer som jobbar utifrån traditionella modeller ersätts av aktörer med nya arbetssätt. Delningstjänster för fastigheter och inbyggd teknik, Internet of things, efterfrågas allt mer. Nya aktörer och mer återbruk påverkar även arkitektens roll. Som arkitekter måste vi se över våra affärsmodeller och bli en mer integrerad del av den cirkulära ekonomin. Prenumerera på en arkitekt? Idén är inte långt borta.

URBANISERING OCH DENSIFIERING

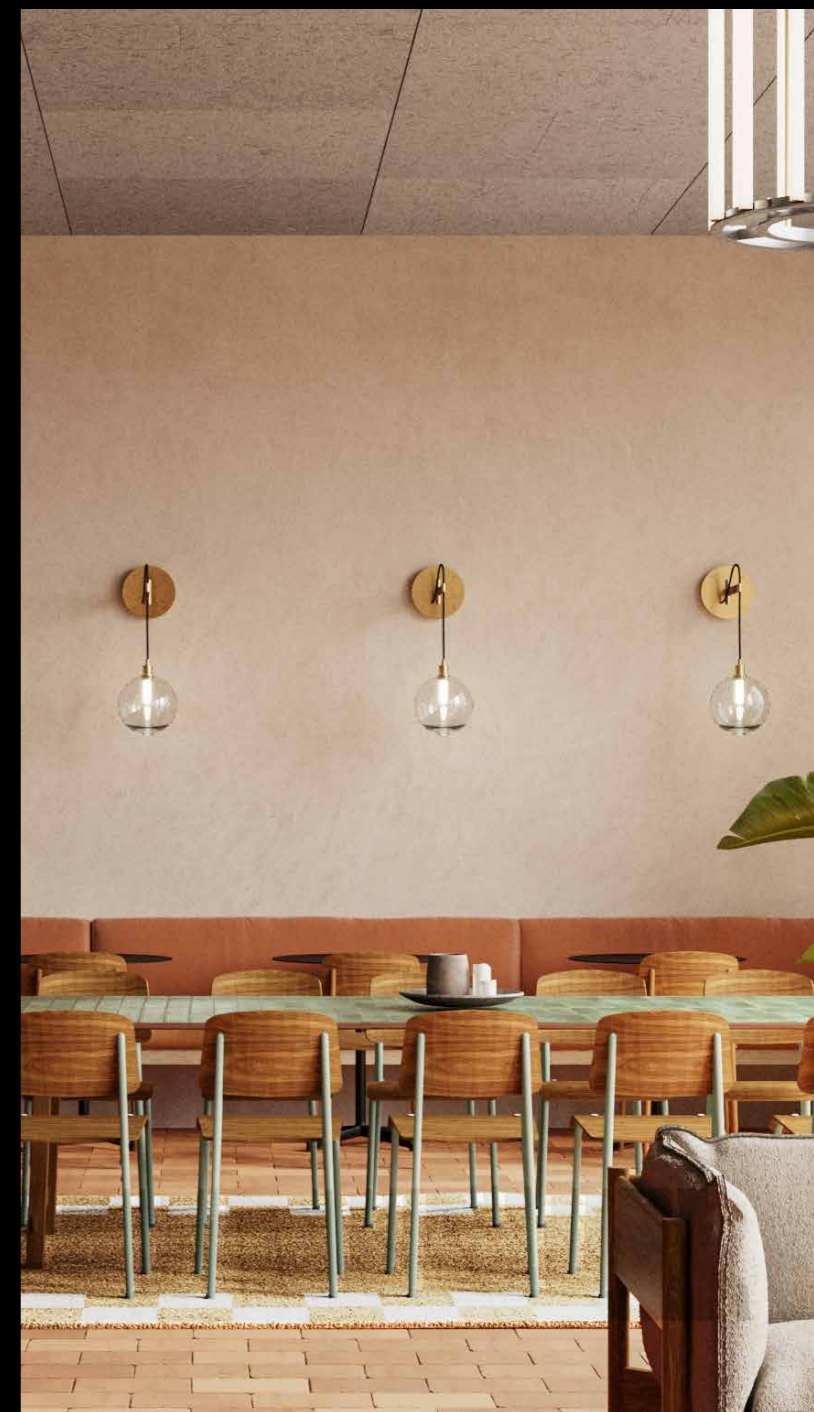
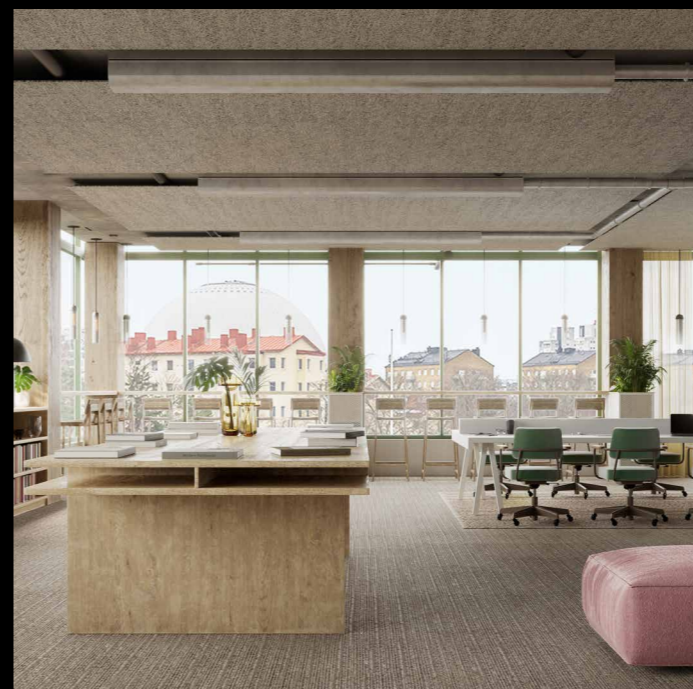
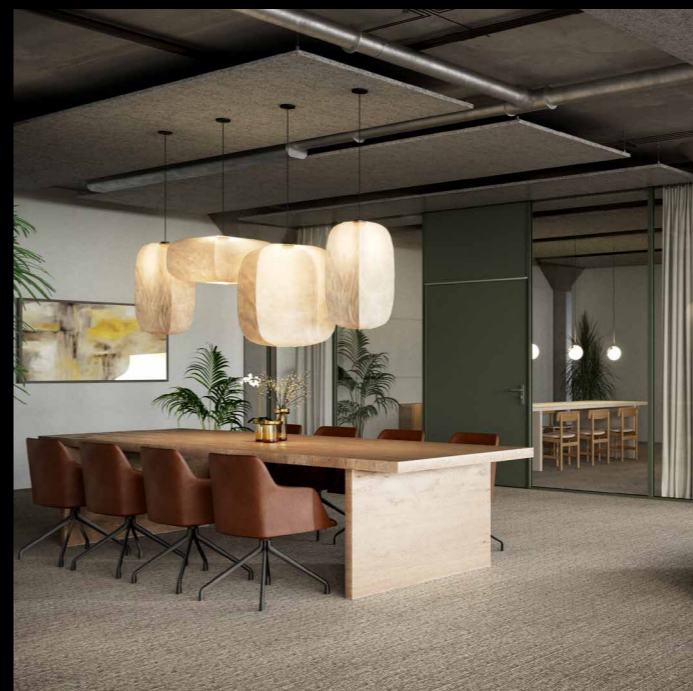
Urbaniseringen driver fortsatt branschen framåt, med ökade utmaningar inom bostäder, transport och offentliga utrymmen. Genom densifiering kan vi skapa mer effektiva och hållbara städer med hjälp av bland annat multifunktionella ytor och delning av ytor. Kompakta stadsstrukturer kräver också innovativa lösningar för att bevara livskvaliteten, till exempel genom gröna strukturer, urbana ekosystemtjänster och smarta transportlösningar. Ökar gör också behovet av social hållbarhet med trygga och inkluderande områden, och ytor för många behov. Som motkraft finns den ökade medvetenheten om människors hälsa och välbefinnande. Tillgång till natur, ljus och bra ljudmiljö, samt möjlighet att motionera eller vistas i trivsamma miljöer är några viktiga kriterier som efterfrågas allt mer, inte minst hos yngre generationer.

SAMHÄLLET BEHOV AV FLEXIBILITET STÖPER OM ARKITEKTROLLEN

Det ökande behovet av flexibla och multifunktionella utrymmen växer i takt med förändrade arbets- och levnadsmönster. Samhällets utveckling, från värderingar till levnadsstilar till nya tekniker omformar också våra behov. Framtidens byggnader och offentliga rum behöver anpassa sig till många olika användningsområden, vilket kräver modulära designprinciper och innovativa lösningar som kan stötta en blandning av bostäder, arbete, fritid och handel. Det ställer i sin tur stora krav på kompetens och kreativitet hos arkitekter och ingenjörer, men också på smarta samarbeten mellan olika sektorer och segment. Därmed förändras arkitektrollen till att bli än mer utforskande och rådgivande.

KORT OCH GOTT

För arkitektur- och samhällsbyggnadssektorn innebär ovan utmaningar och trender ett omfattande skifte mot mer hållbara, teknologiskt avancerade och flexibla lösningar. Genom att aktivt utveckla vår kompetens och bredda vårt erbjudande på Tengbom kan vi leda vägen mot en mer hållbar och resilient framtid. Avgörande är dock att samtliga branschaktörer, från arkitekter till ingenjörer och stadsplanerare, arbetar tillsammans. Då kan vi gemensamt möta utmaningarna med enad kraft, och utnyttja de möjligheter som trenderna erbjuder. Då är vi som starkast.

Visualiseringar: PLAY-TIME

PROJEKT TEXTILTORGET

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: PÅGÅENDE

Den gamla industribyggnaden Textiltorget i Hammarby Sjöstad i Stockholm fick med hjälp av Tengbom nytt utseende och nya användningsområden. Byggnaden som uppfördes 1955 för Gottfried Westlings Ask och Påsfabrik erbjuder i dag flexibla kontorslokaler som är hållbara över tid. Tengbom har på uppdrag av Fabege axlat rollen som gestaltningsansvarig för Textiltorget.

Riktningen i det interiöra arbetet har varit dels att attrahera flera olika sorters hyresgäster, dels att se till att lokalerna upplevs attraktiva och välfungerande. Genom att undvika alltför nischade lokaler, konceptkontor och kortsiktiga trender, var vår intention att kontoren skulle bli gångbara och hållbara under lång tid framöver.

VÅRA INTRESSENTERS *PERSPEKTIV*

Tengbom har flera primära intressenter som alla påverkar vår affär och vår möjlighet att verka som arkitekter, stadsplanerare, landskapsarkitekter, byggnadsingenjörer och inredningsarkitekter.

Våra främsta intressenter är våra medarbetare, ägare och kunder. Vi är fullt medvetna om vår stora påverkan på framtida brukare av de miljöer vi utformar och samhällena som de vistas i. Miljön och framtida generationer ser vi också som intressentgrupper med särskild vikt vid hållbar hushållning av resurser, långsiktigt byggande och respekt för lokala ekosystem.

Vår påverkan sträcker sig också längre bakåt i värdekedjan, till de leverantörer och naturresurser som krävs för att genomföra våra projekt. Material och varor som används i projekten ska vara hälsosamma och ansvarsfullt producerade, såväl för de som utvinner råvaran och tillverkar produkterna som för de brukare som vistas i byggnaderna. Både nu och i framtiden. Vi ökar andelen återbrukat och återvunnet material i våra projekt för att minska negativa inverkan på naturresurser och miljö. Samtidigt främjar vi cirkulära lösningar och affärsmodeller som säkerställer långsiktig användning. För att öka attraktiviteten och bidra till en starkare identitet av de miljöer vi skapar lägger vi stor vikt vid gestaltningen. Det i sin tur minskar risken för en framtida rivning.

Vad säger våra intressenter?

Dialogen med våra intressenter sker lika kontinuerligt som självklart. Både för att vi ska förstå deras behov och förväntningar på oss som arkitekter men också för att vi ska kunna kommunicera våra nyheter och resultat till dem. Resultaten visas i tabellen till höger. På nästa sida presenteras resultaten från vår kundenkät.

INTRESSENTGRUPP	FÖRVÄNTNINGAR FRÅN INTRESSENTGRUPP	DIALOGFORM
ÄGARE	<ul style="list-style-type: none"> Långsiktigt stabil avkastning. Hög kundnöjdhet. Bra företagsprofil och prestation inom alla hållbarhetsdimensioner. Jämställdhet inom företaget. Tengbom ska ha bra kontroll på risker och aktivt jobba med att hantera dem. 	<ul style="list-style-type: none"> Regelbundna styrelsemöten. Regelbundna partnermöten.
MEDARBETARE	<ul style="list-style-type: none"> Tydligt arbete med hållbarhet, både som företag och mot marknaden. God arbetsmiljö och arbetsvillkor samt hantering av psykosociala förhållanden. Kontinuerlig utveckling inom hållbarhet och digitalisering. Ett företag som medarbetare känner stolthet över. 	<ul style="list-style-type: none"> Måldialoger. Medarbetarundersökningar via vårt pulsmättningsverktyg (Winningtemp). Workshops inom olika forum.
KUNDER OCH POTENTIELLA KUNDER	<ul style="list-style-type: none"> Långsiktigt hållbar slutprodukt som håller i värde över tid. Aktivt hållbarhetsarbete med tydlig struktur, styrning, egna bindande krav, externt kommunicerade policyer (att vara ISO 14001 certifierade). Bra samarbete och kommunikation med kund. 	<ul style="list-style-type: none"> Kundundersökningar. Kundmöten. TengbomTalks. Webbinarer och digitala panelsamtal. Samarbeten i FoU-uppdrag.
BRUKARE	<ul style="list-style-type: none"> Säker, trygg och hälsosam miljö att vistas i. God arbetsmiljö (ljus, ljud, luft, innehåll), funktionellt. Trivsamma, normkritiska och tillgängliga miljöer. 	<ul style="list-style-type: none"> Dialogmöten och avstämningar. Temaföreläsningar. TengbomTalks. Samarbeten i FoU-uppdrag.
SAMHÄLLE	<ul style="list-style-type: none"> Hållbar stads- och fastighetsutveckling som bidrar till hållbar samhällsutveckling. Långsiktigt och ansvarsfullt tänk, medvetenhet och ansvar för sitt avtryck. 	<ul style="list-style-type: none"> Närvaro och engagemang vid möten med intresse- och branschorganisationer, samråd. Debatter i medier.
FRAMTIDA MEDARBETARE	<ul style="list-style-type: none"> God företagskultur. Hög hållbarhetsprofil. Bra arbetsvillkor med hälsosam balans mellan jobb och fritid. Vi tar ansvar och utvecklas samt skapar värde för samhället. 	<ul style="list-style-type: none"> Samarbeten med universitet och andra utbildningsorganisationer. Externa/interna events och seminarier. Närvaro vid mässor.
KOMMANDE GENERATIONER	<ul style="list-style-type: none"> Miljöer som är långsiktigt ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara och resilienta. Flexibla och anpassningsbara, tidlösa och identitetsstarka och med hög kvalitet. 	
BRANSCHEN	<ul style="list-style-type: none"> Är engagerade och bidrar till bra och ansvarstagande branschkultur. Aktiva i debatten om hållbara, resilienta och regenerativa lösningar i arkitekturen. Kompetensutvecklar branschen. 	<ul style="list-style-type: none"> Samarbeten med branschkollegor i utvecklingen av branschstandarder, rekommendationer och riktlinjer. Engagemang i Sveriges Arkitekter, Innovationsföretagen och andra branschorganisationer. Webbinarer och digitala panelsamtal.
MYNDIGHETER, KOMMUNER MED FLERA	<ul style="list-style-type: none"> Följer lagar och regler. Engagerade i framtagande av nya krav. 	<ul style="list-style-type: none"> Deltar i framtagande och granskning av nya lagar och regler.
SIDOKONSULTER	<ul style="list-style-type: none"> Fungerande samarbeten med tydlig kommunikation. Kompetensöverföring och utveckling. 	<ul style="list-style-type: none"> Ställer krav via Uppförandekoden.
LEVERANTÖRER AV MATERIAL OCH TJÄNSTER	<ul style="list-style-type: none"> Tydliga krav och förväntningar som kommuniceras i tid samt ges utrymme för i budget. 	<ul style="list-style-type: none"> Leverantörmöten för utvärdering av kraven inför upphandling. Utvärdering av leverantörer.
FRAMTIDA FÖRVÄRV	<ul style="list-style-type: none"> Bra och tydlig hållbarhetsprofil. Ett företag som ökar värde. 	<ul style="list-style-type: none"> Möten och olika dialogtillfällen.

ENGAGERADE MEDARBETARE

Våra medarbetare är en av våra viktigaste intressenter. Tengboms Human Resources-team som leds av HR-chef Maria Wahlström arbetar löpande med både utveckling av nya system och arbetssätt samt operativt i det dagliga arbetet som rådgivare och stöd till organisationen. Mer om arbetet hittar du i avsnittet: *Ett socialt hållbart företag* på sidan 45.

ENGAGERADE KUNDER

Ett av Tengboms övergripande mål är att bygga långsiktiga relationer med våra kunder. Genom vår kundenkät som är kopplad till våra projekt följer vi på ett strukturerat och systematiskt sätt upp varje uppdrag och får ett underlag att dra lärdomar av, och bli bättre. Enkäten hanterar väsentliga frågor som rör uppdragets genomförande, allt från uppfyllande av mål och förväntningar till våra medarbetares kompetens och bidrag till en mer hållbar produkt. Resultaten visar en hög grad av kundnöjdhet, och har legat stadigt under flera år.

Kraven på att arbeta med hållbarhetsfrågor har ökat exponentiellt och med detta även förväntningarna på vår leverans. Däremot varierar förväntningarna och målsättningarna hos olika aktörer. För att bättre förstå vilka hållbarhetsaspekter som är strategiskt viktiga för våra kunder och vilka förväntningar de har på oss har vi de senaste tre åren genomfört en kundundersökning kopplad till hållbarhetsfrågor och kundernas prioriteringar. 2023 års enkät skickades ut till drygt 800 mottagare varav 41 av våra kunder svarade. Det är en väldigt låg svarsfrekvens men de som svarade ingår i vår kundbas av mest återkommande kunder.

STABILITET I KUNDUPPFATTNINGEN

Resultaten avslöjade att mer än 70% av de kunder som svarade på enkäten tror att branschen kommer att uppnå målet om klimatneutralitet år 2045. De menar att kvalitet och hållbarhet måste prioriteras i alla led för att skapa en positiv kultur och medvetenhet. Ett annat tydligt budskap från våra kunder är att det behövs bredare samverkan mellan alla olika aktörer. Trots optimism finns en rädsla bland

kunderna att branschen inte kommer att uppnå målet utan högre ställda branschkrav från politiker. Våra kunder framhåller behovet av ökat fokus på restaurering och transformation. Samtidigt är det värt att notera att i förra årets enkät svarade lika stor andel kunder positivt på samma fråga om huruvida de tror att vi uppnår klimatneutralitet år 2045, vilket tyder på en stabil och optimistisk kunduppfattning. Det är en tydlig signal om kundens fortsatta förväntningar på hållbarhetsinsatser, som också ger oss på Tengbom möjligheter att fortsätta vara ambitiösa i våra satsningar. Det vill säga att tillsammans med våra kunder och samarbetspartner aktivt driva branschen mot en klimativänlig framtid.

Vidare har 84% av respondenterna tydliga och mätbara miljö- och klimatmål integrerade i sina strategier, affärsplaner eller andra styrande dokument. Exempel på dessa inkluderar mätningar av avfall, sortering och klimatdeklaration, mål för minskade CO2-utsläpp, minskad energiförbrukning, övergång till fossilfritt drivmedel och el från förnybara källor, samt ökat fokus på gröna fastigheter och miljöcertifieringar. När det kommer till sociala mål har 62% av våra kunder integrerat dem i sina affärsplaner och strategier. Dessa sociala mål sträcker sig över olika områden, från personalengagemang till samhällsbyggande och hållbarhetsprinciper. För att fler företag ska välja att satsa på sociala mål är ökad medvetenhet, incitament och tydlig reglering centrala faktorer att beakta.

Resultaten från kundundersökningen visar tydliga fokusområden för Tengboms hållbarhetsarbete. Ungefär 80% av kunderna prioriterar klimatomställning, inklusive träbyggnation, återbruk och förnybar energi. Det understryker vikten och behovet av att stärka och utveckla vår expertis inom dessa områden. Vidare anser 70% att välmående och hälsa är strategiskt viktigt, vilket visar att medvetenheten om hur arkitektur påverkar människors välbefinnande ökar. Cirka 40% lyfter fram vikten av att utveckla cirkulära affärsmodeller, vilket indikerar en växande marknadstrend. Slutligen betonar nästan 50% av våra kunder vikten av jämlikhet och jämställdhet inkluderande och jämställd design.

tror att branschen kommer att nå målen om klimatneutralitet år 2045

har tydliga och mätbara miljö- och klimatmål som integrerats i organisationen

prioriterar klimatomställning som framtida hållbarhetsfokus

EN KULTURARVSSPANING MED HÅLLBARHETSCHEF *IVANA KILDGAARD*

Att Sverige är rikt på kulturarv i form av byggnader och miljöer har knappast gått någon förbi – denna ovärderliga del av vår identitet och historia. Kulturarvet hjälper oss att definiera vilka vi är, liksom vägleder oss i hur vi på bästa sätt kan och bör forma vår framtid. I branschen finns gedigen kompetens och kunskap inom restaurering, renovering och transformation av kulturskyddade byggnader. Samtidigt har vi också många bra exempel på hur kulturhistoriskt värdefulla byggnader genomgått transformationer av sina funktioner under byggnadens långa livslängd.

MED ENAD KRAFT BÄDDAR VI FÖR KOMMANDE GENERATIONER

Konferensen Kulturbyggnader 2.0 framhävde, och visade tydligt, att det finns stor potential för samarbete och kompetensutbyte. Såväl i projekt med högt kulturhistoriskt värde som i transformationsprojekt av nyare moderna byggnadsbestånd. Varsam renovering och restaurering i kulturhistoriska byggnader resulterar i en mer effektiv användning av våra resurser – något som hela byggbranschen skulle kunna ta större del av och lära mer av. Tillsammans med den digitala teknikens framsteg har vi verktyg som inte bara hjälper oss att bevara de arkitektoniska och kulturhistoriska skatterna i våra städer och samhällen. De säkerställer också dess överlevnad för framtida generationer att upptäcka och värdesätta.

DIGITALA LÖSNINGAR FRAMTIDSSÄKRAR KULTURARVET

Den digitala teknikens intåg har öppnat dörrar till nya möjligheter och är ett stöd vid beslutsfattande. Både när det gäller energieffektivitetsåtgärder och rekonstruktionen av väsentliga detaljer, och vid analyser av tillgänglig yta. Med hjälp av digital teknik ökar också vår möjlighet att skapa spårbarhet och bygga kunskapsbanker kring genomförda renoveringar. Att skapa digitala tvillingar av kulturhistoriska byggnader ger enorm potential när det kommer till att bevara och framtidssäkra vårt byggnadsbestånd.

ATT BYGGA OM LÖNAR SIG

I Danmark genomförde Realdania By&Byg livscykelanalyser som undersökte klimatpåverkan av underhåll och ombyggnation jämfört med nybyggnation. De granskade också hur förändringar i energisystemet påverkade resultatet, särskilt med tanke på övergången till förnybar energi. Resultaten var tydliga: Att arbeta med kontinuerligt underhåll och att genomföra ombyggnationer när det behövdes var alltid det mest miljömässigt hållbara alternativet. Detta trots att äldre fastigheter kan ha en högre energiförbrukning.

Ivana Kildsgaard

Hållbarhetschef, Tengbom

"Att skapa digitala tvillingar av kulturhistoriska byggnader ger enorm potential"

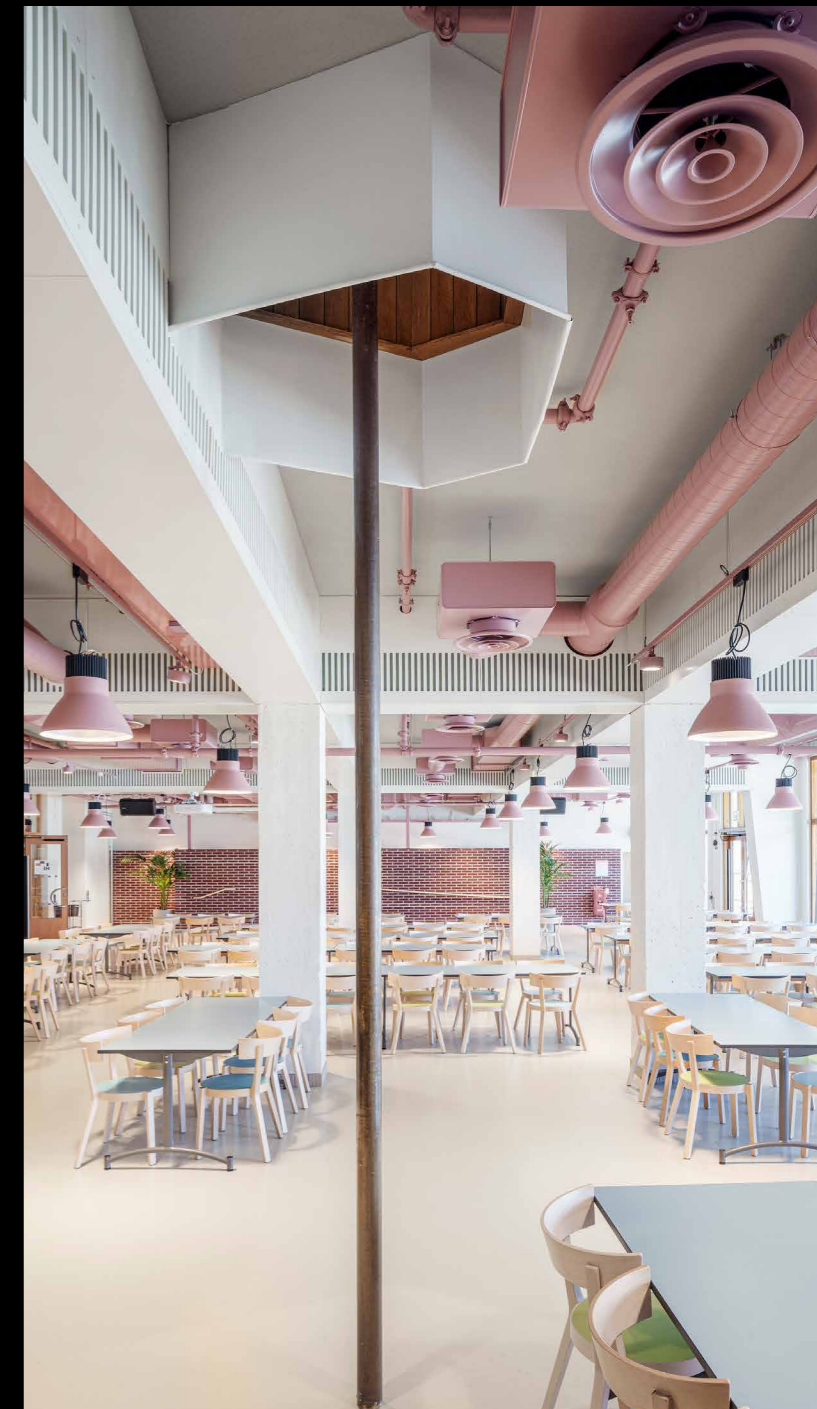
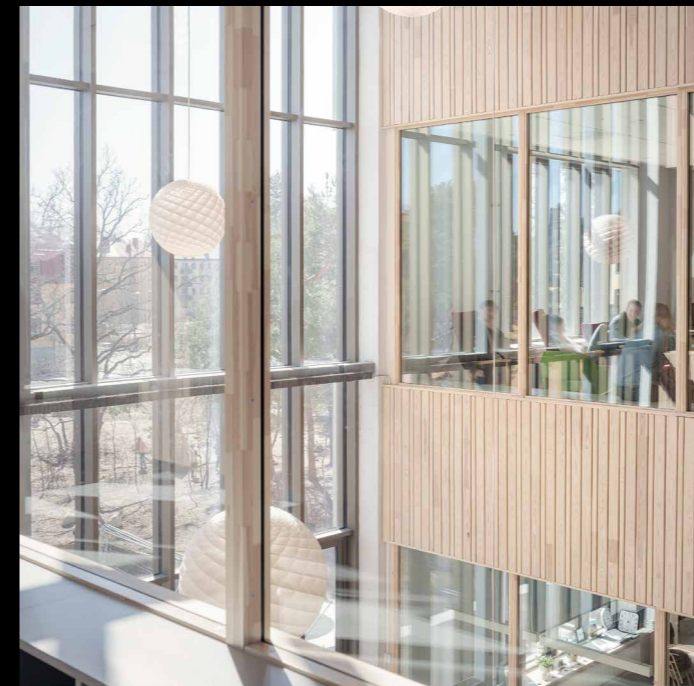

Foto: Felix Gerlach

PROJEKT: MIDSOMMARKRANSENS GRUNDSKOLA

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: 2013–2019
YTA: CA 14 000 M² VARAV
 CA 2 000 M² OMBYGGNAD

Brandstationen i Midsommarkransen, som öppnade sina portar på 1940-talet, har genomgått en omvandling till skola. I dag rymmer Midsommarkransens grundskola i Kvarteret Brandstegen runt 1 000 elever. Huset ger ett samtida intryck med inspiration hämtad från brandstationens ursprungliga arkitektur som tydligt speglar skolans funktion som en publik byggnad.

Genom att smälta samman det gamla och det nya har vi skapat en levande och inspirerande miljö som förenar estetik, funktion och hållbarhet. Den nya skolbyggnaden, elegant placerad bakom den kulturmärkta brandstationen, är utformad för att både respektera och förnya. Vagnhallens tidstypiska fondmotiv kunde behållas och områdets naturtomt bevaras.

RISKER OCH *PÅVERKAN*

Med utgångspunkt i vår värdekedja, intressentanalys och utvärdering av våra miljöaspekter har vi analyserat de risker vi ser, men också vår möjlighet att påverka. Våra hållbarhetsrisker definieras utifrån den påverkan vi och vår verksamhet har på omvärlden - direkt och indirekt - i relation till affärsförbindelser eller aktiviteter. Det är av stor vikt för vår organisation och våra uppdrag att riskanalysen görs regelbundet. Samtidigt ska vi vara medvetna om omvärlden och kunna identifiera potentiella risker, både på global och lokal nivå. Att ha insikt i dessa faktorer är avgörande för att kunna hantera och anpassa sig till förändringar i vår omgivning.

I början av 2024 presenterade Världsekonomet forum sin årliga globala riskrapport. Rapporten, baserad på bedömningar av 1 400 riskexperter identifierar vad de tror utgör de största hoten mot stabilitet och utveckling i världen på kort sikt och på 10-års sikt.

Det främsta hotet de kommande två åren är desinformation, särskilt den som drivs av artificiell intelligens i samband med de många politiska valen som äger rum under 2024. Med val i EU, USA och Indien menar experter att desinformation inte bara kan orsaka oro och våldsamma protester, utan även ifrågasätta valens legitimitet. På andra och tredje plats identifieras risker relaterade till extremväder och social polarisering.

När vi blickar tio år framåt, framhäver rapporten att de fyra främsta hoten mot stabilitet och utveckling i världen är relaterade till klimatet. Här kan vi se bland annat extremväder och förlust av biologisk mångfald. Det här understryker vikten av att ta itu med långsiktiga klimatutmaningar för att säkerställa en hållbar och trygg framtid.

I vår interna riskanalys som genomfördes hösten 2023 har vi identifierat tre prioriterade riskområden

relaterade till ekonomi, hållbarhet och digitalisering. För det första ser vi en hög risk i en lågkonjunktur och utbredd osäkerhet i världen, särskilt relaterat till krig och oroligheter, både lokalt och globalt. Det påverkar vår bransch genom en prispress av våra tjänster, minskad betalningsförmåga hos våra kunder samt en ökad kostnad för våra leverantörer.

Klimatfrågan har eskalerat och blivit mer akut under de senaste åren, vilket intensifierar kraven från myndigheter, kunder och branschen som helhet. Denna ökande uppmärksamhet gör att vi måste höja kraven på både våra kompetenser och våra leveranser. Att inte anpassa oss till utvecklingen och investera i kompetensutveckling inom hållbarhet ökar risken för att tappa konkurrenskraft och relevans på marknaden. Samtidigt skapar utvecklingen nya möjligheter för innovativa affärsmodeller, särskilt de som främjar till övergången till en cirkulär ekonomi. Genom att aktivt delta i utvecklingen kan vi positionera oss som ledande, och säkra långsiktig framgång.

Slutligen ser vi också att vi måste hålla jämna steg med utvecklingen inom digitala metoder och artificiell intelligens. Annars riskerar vi att förlora vår konkurrenskraft. Att inte vara proaktiva i att omfamna branschens framsteg kan leda till negativa konsekvenser för vår position på marknaden och vår förmåga att möta kundernas behov.

HANTERING AV RISKER OCH MÖJLIGHETER

Riskanalysen visar att majoriteten av hållbarhetsriskerna är förknippade med våra uppdrag. När projekten genomförs och tas i bruk finns risken för att både klimatet, miljön, brukarna och samhället i stort påverkas. I uppdrag finns dessutom risker som kan uppkomma i kontakten med samarbetspartners och kunder, och även i leverantörsledet. Våra rutiner hanterar dessa risker

redan i anbudsskedet. Där bedöms flera olika aspekter – allt från affärsrisker, finansiella och organisatoriska risker till hållbarhetsrisker, etiska risker, risker för korruption och arbetsmiljörisker.

Ibland kan möjligheter överväga risker om vi hanterar och förebygger att de identifierade riskerna blir verklighet. Därför undersöker vi alltid möjligheter parallellt med risker, vilket går att se på

kommande sidor. Inom vår organisation identifierar vi risker i våra egna handlingar relaterade till arbetsmiljö, medarbetare och vårt rykte. Vi ser också risker kopplade till bland annat våra uppdrag och våra leverantörer. Riskerna inom varje område har identifierats och relaterats till värdekedjans olika faser. Och som vi tidigare nämnt är det i sälj- och designfasen vi kan påverka mest.

HANTERING AV RISKER OCH MÖJLIGHETER

INTERNA

RISKBESKRIVNING	KONSEKVENSANALYS	MÖJLIGHETER	HANTERING
<p>MILJÖ- OCH KLIMATPÅVERKAN I VÅR EGEN VERKSAMHET</p> <p>Som tjänsteföretag är vår negativa miljöpåverkan främst förknippad med resor samt den energi och IT-utrustning vi använder i vårt dagliga arbete.</p>	<p>Vi bidrar till ökad miljö- och klimatpåverkan, skadar förtroendet hos våra kunder och medarbetare samt vårt varumärke. Vi har ett ansvar att minska den negativa miljöpåverkan från vår egen verksamhet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Skarpa krav på oss själva och våra leverantörer minskar vår negativa miljö- och klimatpåverkan samt påverkar indirekt leverantörers produkter. Vi ökar vår attraktivitet både som arbetsgivare och leverantör. 	<ul style="list-style-type: none"> Använda och följa Tengboms policy för hållbara inköp. Tillämpa Tengboms uppförandekod för leverantörer.
<p>ARBETSMILJÖ</p> <p>Vår verksamhet är främst förknippad med risk för psykisk ohälsa, men också fysisk skada.</p>	<p>Våra medarbetares hälsa och välmående är högst upp på vår agenda. En otrygg och exkluderande arbetsmiljö samt ett negativt arbetsklimat kan leda till en ineffektiv organisation. Dålig arbetsmiljö kan även skada vårt varumärke, minska vår konkurrenskraft och öka personalomsättningen vilket riskerar att påverka resultatet och ge negativa ekonomiska konsekvenser.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Medarbetare som mår bra stannar längre på företaget, presterar bättre och bidrar till att stärka vårt varumärke. 	<ul style="list-style-type: none"> Främja samverkan mellan medarbetare, skyddsombud, chefer och företagsledning. Följa upp medarbetarnas välmående, arbetssituation- och belastning via medarbetardialog och verktyget <i>Winningtemp</i>. Företagshälsovård och friskvård. Ledarskapsutbildningar. Genomföra och följa upp måldialoger. Använda sig av visselblåsarfunktion.
<p>KOMPETENS</p> <p>Medarbetarnas kompetens är avgörande för att vi ska kunna leverera en hållbar och bra produkt.</p>	<p>Komplexiteten i uppdrag ökar, särskilt vad gäller hållbarhetsfrågor. Medarbetare måste vara uppdaterade både inom sitt kärnområde och inom olika hållbarhetsaspekter. Kompetenshöjning krävs hos alla, samtidigt som vi behöver fler specialister. Kompetensen måste också tas tillvara i våra projekt. Konsekvenser kan vara minskad konkurrenskraft, minskad kundnöjdhet och förlorad arbetskraft.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Kontinuerlig kompetensutveckling höjer medarbetarnas engagemang och nöjdhet samt ökar vår attraktivitet som arbetsgivare och leverantör. Att ha rätt kompetens och ligga steget före våra kunder ökar förtroendet och skapar bättre samarbete. 	<ul style="list-style-type: none"> Ge alla medarbetare möjlighet att utvecklas. Kontinuerligt arbeta med vår kompetensförsörjningsplan. Regelbundna interna utbildningar och föreläsningar. Utveckla specialister via externa utbildningar. Rekrytera specialister. Måldialoger.
<p>ANSEENDE</p> <p>Minskat förtroende för företagets olika intressenter till följd av oetiskt beteende eller överträdelse av lagar och regler kan leda till att varumärket skadas.</p>	<p>Det är viktigt att vi agerar etiskt, följer lagar och regler (internt och i uppdrag) och att vi inte orsakar, bidrar till eller kopplas till kränkningar av mänskliga rättigheter. Konsekvenser kan vara skadat varumärke, minskad konkurrenskraft och ekonomiska förluster.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bra anseende ökar vår attraktivitet som arbetsgivare och leverantör. Stärker vårt varumärke. 	<ul style="list-style-type: none"> Affärskod och etiska regler. Policyer: Integritetspolicy, Policy för alkohol och drogprevention, Policy för mångfald och lika behandling, Policy för kränkande särbehandling, Policy för arbetsrätt och mänskliga rättigheter. Uppförandekod för leverantörer.

HANTERING AV RISKER OCH MÖJLIGHETER

EXTERNA

RISKBESKRIVNING	KONSEKVENSANALYS	MÖJLIGHETER	HANTERING
<p>MILJÖ- OCH KLIMAT- PÅVERKAN I UPPDRAG Byggbranschen ansvarar för ca 40% av klimatpåverkan, hög resursanvändning och står för ca 31% av allt genererat avfall i Sverige.</p>	<p>Störst miljöpåverkan sker i våra uppdrag. Miljöförstöring och klimatförändringar kan leda till ökad förlust av biologisk mångfald, hälsorisker och dödlighet hos brukare samt minskat fastighetsvärde på grund av potentiellt stora ombyggnationskostnader. Vi bidrar till ökad miljö- och klimatpåverkan, skadar förtroendet hos våra kunder och vårt varumärke samt ekonomiska olägenheter.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Genom att aktivt söka uppdrag med skarpa klimatmål kan vi minska negativ klimat- och miljöpåverkan från våra uppdrag. Uppdrag med hög hållbarhetsprofil utvecklar vår kompetens, ökar konkurrenskraften och bidrar till ett mer attraktivt företag för våra nuvarande och framtida medarbetare. 	<ul style="list-style-type: none"> Fånga upp hållbarhetsaspekter tidigt med <i>Sustainable by Tengbom</i>. Det minskar risken för negativ påverkan och urskiljer områden där vi kan påverka resultaten positivt. Klimatanpassningslösningar. Använda hållbarhetskompetens. Avstå från rivning och öka återbruk, välja förnybara och återvunna material och jobba med ytoptimering.
<p>TRYGGHET, HÄLSA OCH VÄLMÅENDE I våra uppdrag finns en risk att vi gestaltar miljöer som blir otrygga och bidrar till segregation.</p>	<p>Vi har ett ansvar att skapa hälsosamma och inkluderande miljöer där människor trivs. I en värld som utvecklas i snabb takt är flexibilitet och resiliens lika viktigt. Bortser vi från detta påverkar det direkt attraktiviteten i miljöerna som i sin tur påverkar långtidsanvändningen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Tengbom stärker sitt varumärke. 	<ul style="list-style-type: none"> Använda <i>Sustainable by Tengbom</i> för att fånga upp ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter tidigt i uppdragen. Särskilt fokus på normkritik och jämlikhet i våra projekt samt scenarioanalyser för framtidsanpassningar = grunden för en trygg och inkluderande miljö.
<p>KVALITET I LEVERANSEN Korta leveranstider och låg budget i våra uppdrag ökar risken för misstag i våra leveranser.</p>	<p>Byggfel, skador och brister kostar byggbranschen över 100 miljarder kronor per år. Sanering av skador har negativ miljöpåverkan. Att vi levererar projekt av hög kvalitet, både arkitektoniskt och i genomförande bidrar till att våra projekt håller länge, att vi har nöjda och återkommande kunder samt att vi minskar risker för sanering och reparation.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Genom att utveckla vårt ledningssystem och effektivisera våra arbetssätt ökar vi vår konkurrenskraft. Starkare varumärke. 	<ul style="list-style-type: none"> Följa vårt ledningssystem, lagar och regler. Kontinuerligt utveckla rutiner och mallar i våra uppdrag. Kontinuerligt utveckla vår kompetens. Göra egna kontroller och granskningar innan leverans. Regelbundna kunduppföljningar.
<p>LEVERANTÖRER Leverantörer och samarbetspartner bedriver verksamhet som orsakar eller bidrar till kränkning av mänskliga rättigheter, korrruption, dåliga sociala förhållanden och negativ miljöpåverkan.</p>	<p>Detta kan leda till skadat varumärke, ekonomisk förlust och förlorat förtroende hos kunder och medarbetare. För att minska riskerna behöver vi ställa krav vid både upphandling av leverantörer till egen verksamhet och samarbetspartner i uppdragen. Uppföljning är viktigt för att säkerställa att våra krav efterlevs.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Möjlighet att leverera helhetslösningar av hög kvalitet. 	<ul style="list-style-type: none"> Uppförandekod för leverantörer. Anbudsanalys. Policy för hållbara inköp. Kontinuerlig uppföljning av leverantörer och samarbetspartner.
<p>FÖRÄNDRINGAR I LAGAR OCH KRAV Uppdateringen av Tengboms Ledningssystem, rutiner och mallar håller inte takten med förändringar i lagar och krav.</p>	<p>Vårt ledningssystem, våra styrande dokument, mallar och rutiner måste kontinuerligt uppdateras i takt med implementeringen av nya lagar och krav. Risken är att vi måste betala sanktionsavgifter, tappar ISO- certifieringen och skadar förtroendet hos våra kunder. Kostnaderna kan bli höga om vi inte prioriterar kontinuerliga uppdateringar av våra system och dokument.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vara uppdaterade kring kommande lagar och krav, investera i utveckling av vårt Ledningssystem, rutiner och mallar för att få konkurrenskraft samt hålla uppdateringskostnader på rimliga nivåer. Omställningen till en klimatneutral och cirkulär ekonomi ger nya affärsmöjligheter. 	<ul style="list-style-type: none"> Systemutvecklingen och uppdateringar av styrdokument är en del av vår affärsplan. Vi håller oss uppdaterade med nya lagar och krav via vår tjänst Notisum, och har en organisation som snabbt och effektivt kan hålla våra system och dokument aktuella.

Riskhantering i uppdrag.

Ekonomisk risk i uppdrag

En av de mest betydande riskfaktorerna i våra uppdrag är kopplad till ekonomi och uppdragsgenomförandet. Därför har vi tydliga rutiner för ekonomihantering i våra uppdrag som sträcker sig från anbudsarbete (genom till exempel kreditkontroll) till slutskede (genom ekonomiuppföljning av uppdrag). Enligt rutinerna ska vi fortlöpande följa upp bland annat ekonomiska nyckeltal samt riskbedömningar i alla våra uppdrag. Större uppdrag har styrgrupper som regelbundet identifierar potentiella risker, gör riskbedömningar och tar fram åtgärdsplaner som följs upp. Större uppdrag följs även upp av koncernledningen.

Gemensamma riktlinjer

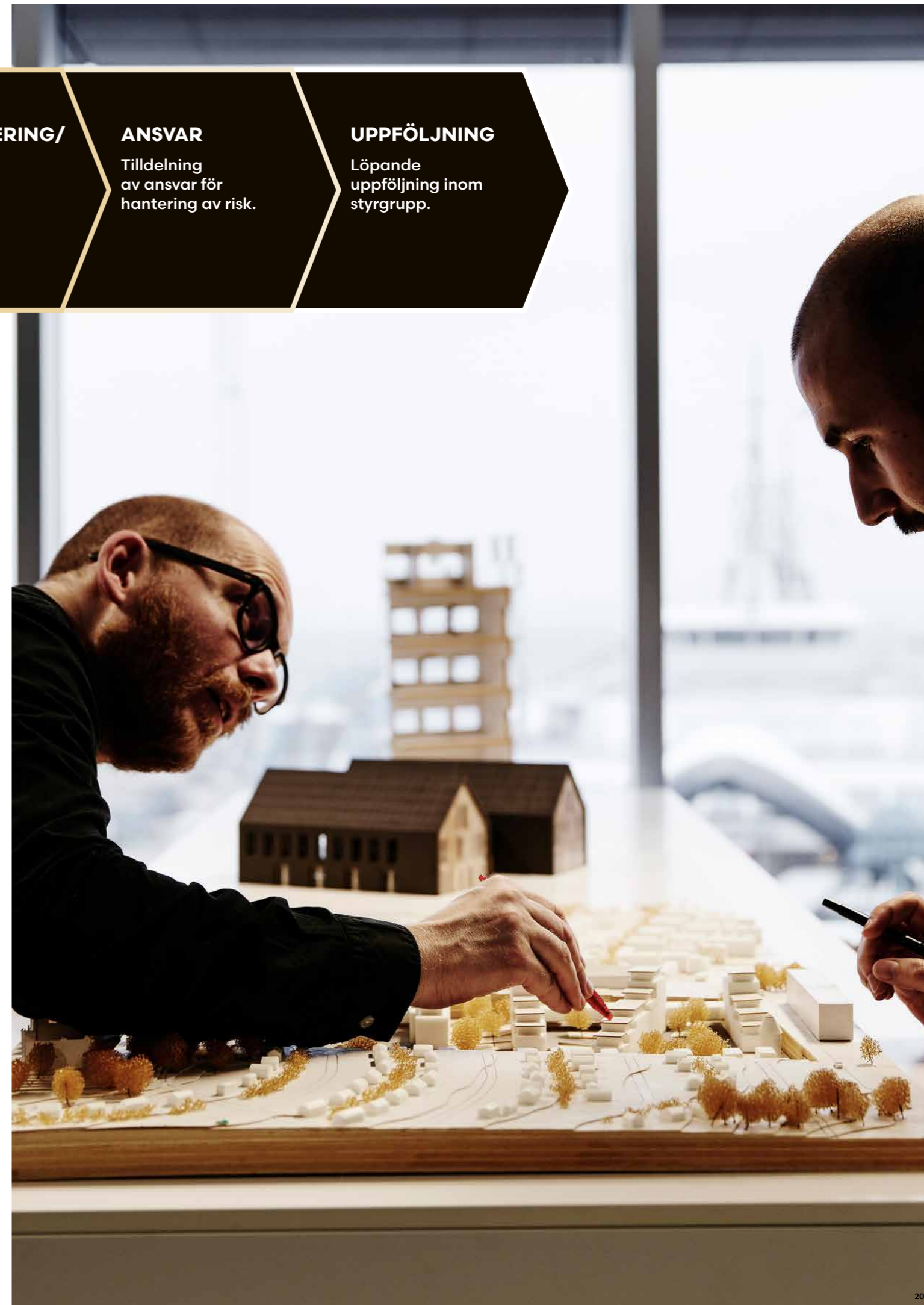
Tengboms centrala processer som sker i det dagliga arbetet, involverar främst alla våra medarbetare, leverantörer, samarbetspartner och kunder. Det kan finnas risk för korruption i interaktionen med kunder och övriga intressenter, men även risk för arbetsskador på de byggarbetsplatser som Tengbom är kopplade till. Risken för fysiska arbetsrelaterade skador för våra medarbetare bedöms som väldigt låg. Däremot finns den ofrånkomliga risken för stress och psykisk ohälsa kopplat till hög arbetsbelastning i perioder. Under 2023 minskade vår sjukfrånvaro medan närvaron på kontoret ökade jämfört med året innan. Samtidigt har medarbetarna haft möjlighet till hybridarbete. Våra riktlinjer hjälper oss att minimera risken för arbetsmiljöproblem genom regelbunden uppföljning med våra medarbetare.

Leva som vi lär

För att minimera vår negativa påverkan på klimatet och miljön strävar vi efter att i så stor utsträckning som möjligt köpa miljömärkt energi (Bra Miljöval), leva efter vår resepolicy, kontinuerligt utvärdera våra leverantörer och upphandla enligt vår policy för hållbara inköp.

Risker som skiljer sig åt

Tengboms fjorton kontor i Sverige har olika förutsättningar och därav skillnader i identifierade miljöaspekter. Storstad eller mindre ort – här skiljer det sig åt. Även möjligheterna att hantera risker och kunna påverka skiljer sig åt. Skillnaderna gäller främst interna aspekter medan de externa, som oftast är indirekta som exempelvis en pandemi eller svängningar i konjunkturen ser ganska lika ut i hela landet. Några av de vanligaste miljöaspekterna som vi direkt kan påverka är energi, inköp av förbrukningsmaterial och resor. De viktigaste aspekterna att jobba med i uppdrag rör energi, materialval, vatten och biologisk mångfald.

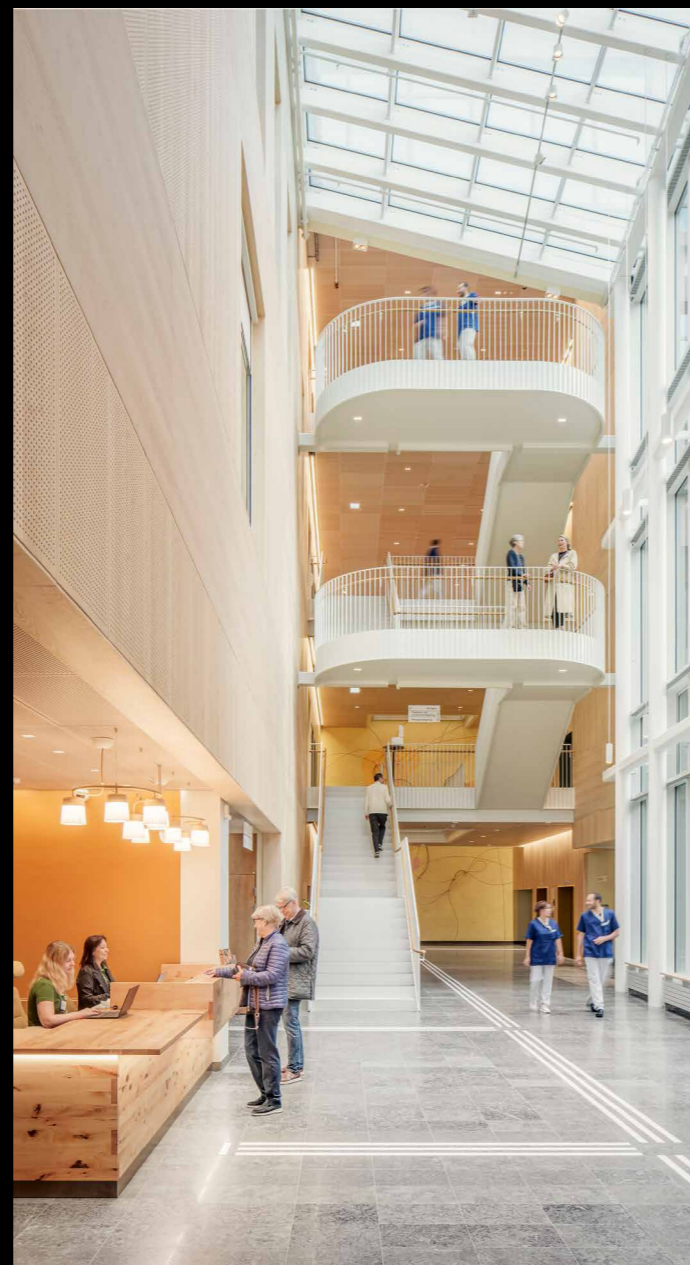
PROJEKT ERSTA NYA SJUKHUS

Tillsammans med Ersta diakoni har Tengbom utvecklat både funktion och gestaltning på Ersta nya sjukhus som huserar på Södermalm i centrala Stockholm. Sjukhuset utmärker sig genom resurseffektivitet och flexibilitet samtidigt som god arbetsmiljö och patientsäkerhet haft stort fokus i projektet.

Våra landskapsarkitekter skapade dessutom grönskande gårdar och miljöer som ska skynda på tillfrisknandet. På den nya terrassen till palliativa vårdavdelningen kan patienten sträcka ut sin hand från sjukhussängen för att plocka ett smultron, eller svepa med handen och känna doften av en kryddväxt. I nära samarbete med vården, verksamheten, patienterna och anhöriga blev resultatet ett sjukhus som ger utrymme för läkning – med människan i fokus.

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: 2017–2023
YTA: CA 23 000 M²

Foto: Felix Gerlach

MED HÅLLBARHET SOM *LEDSTJÄRNA*

PRIORITERINGAR FRAM TILL 2025

Våra hållbarhetsmål är anpassade till FN:s globala mål och *Agenda 2030*. När målen togs fram 2019 beaktade vi flera faktorer – europeiska och svenska miljömål, ambitionerna med att skapa ett fossilfritt samhälle 2045 (2030 i vissa kommuner) och kraven i FN:s projekt *Global Compact*. Vi tog även hänsyn till våra egna möjligheter och där vi som aktör i branschen har störst möjlighet att påverka uppfyllandet av *Agenda 2030*. Därför har vi valt att fokusera på fem av de globala målen – 3, 9, 11, 12 och 13 – som vi kan konkretisera till våra egna mål. Dessa har vi sedan brutit ner till delmål – som är relevanta för oss:

- Vårt företag (**T**) – utveckla rutiner, policyer, riktlinjer och verktyg
- Våra medarbetare (**M**) – använda och följa våra rutiner, policyer och verktyg
- Våra uppdrag (**U**) – påverka dem att bli mer hållbara.

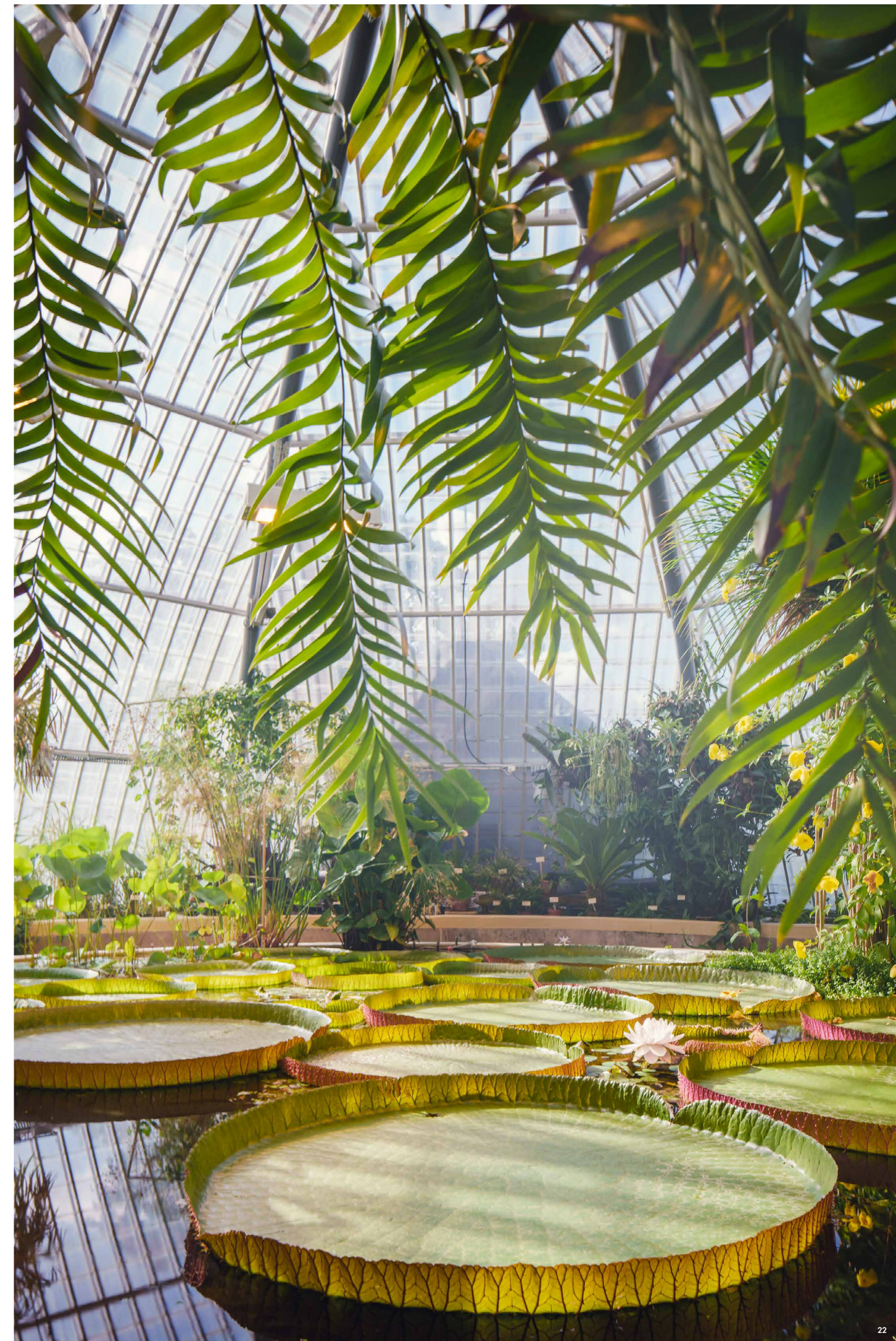
Vi genomför årliga uppföljningar av våra delmål och kontrollerar deras status för att bedöma hur vi ligger till i måluppfyllnaden. Pandemiåren har påverkat våra möjligheter att arbeta med alla delmål och uppfylla dem enligt vår ursprungliga plan. Men vi anser fortfarande att delmålen är relevanta och arbetar för att vi ska nå dem fram till referensåret 2025.

För vissa av våra delmål har vi implementerat åtgärder i form av rutiner, riktlinjer och checklistor. Effekterna av deras implementering kan dock dröja. Ett exempel är för *delmål 3.4.1 "Före utgången av 2023 har Tengbom inga medarbetare som är sjukskrivna på grund av jobbrelaterad stress"* har vi implementerat flera åtgärder. Bland annat har vi ett pulsmättningsverktyg där vi veckovis följer medarbetarnas engagemang och hälsa. Det gör det möjligt för chefer att upptäcka eventuell stress i tidigt skede och därmed kunna agera

direkt. Som komplement har vi installerat en *Psykisk första hjälpen*-tavla på alla våra kontor. Tavlorna bygger på de medmänskliga stödorden: tala, fråga, lyssna och respektera. Vår förhoppning är att tavlorna ska bidra till att ge extra mod och ork samt hjälpa till att agera när vi själva eller någon i vår omgivning inte mår bra. Under 2024 ska vi se över våra mål och sätta nya mål som kommer att gälla från 2025 och framåt. Målen går i linje med den gröna given, EU:s taxonomi och de nya CSRD-kraven.

Året 2023 har präglats av vårt fortsatta engagemang för hållbarhet, både som företag och i våra uppdrag. Ökad medvetenhet kring människans och branschens påverkan på klimatet har varit en stark drivkraft. Dessutom har branschen aktivt börjat arbeta med de krav som EU:s taxonomi ställer och kraven i CSRD-standarderna. En analys av statusen för våra hållbarhetsmål presenteras i tabellen nedan. Resultaten ligger till grund för arbetet med våra årliga affärsplaner vilket säkerställer att vi prioriterar rätt aktiviteter som hjälper oss att uppfylla våra hållbarhetsmål.

Läs mer om Tengboms hållbarhetsmål på nästa sida.

TENGBOMS HÅLLBARHETSMÅL

STATUS 2023

- = MÅLET ÄR UPPFYLLT
- = MÅLET ÄR DELVIS UPPFYLLT
- = HAR INTE STARTAT ARBETET

DELMÅLENS RELEVANS

- T = FÖR TENGBOM SOM FÖRETAG
- M = FÖR VÅRA MEDARBETARE
- U = I VÅRA UPPDRAG

■ = RUTINER OCH RIKTLINJER ÄR IMPLEMENTERADE MEN DERAS EFFEKTER DRÖJER

TENGBOMS DELMÅL

<p>3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE</p>	<p>GLOBALA MÅL Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.</p> <p>TENGBOMS MÅL Vi arbetar kontinuerligt med förbättringar av vårt kunnande och vår produkt för att skapa effektiva förutsättningar för "God hälsa och välbefinnande".</p>	<p>● T, M 3.4.1 Före utgången av 2023 har Tengbom inga medarbetare som är sjukskrivna på grund av jobbrelaterad stress.</p>	<p>● U 3.4.2 Före utgången av 2024 använder vi evidensbaserade designprinciper i varje lämpligt uppdrag för att säkerställa att våra projekt bidrar till välmående och välfärd.</p>	<p>● U 3.9.1 Före utgången av 2020 följer alla de produkter som vi föreskriver i våra uppdrag rekommendationer för begränsning av farliga ämnen enligt 100GRUPPEN:s kriterier.</p>	<p>● T 3.9.2 Före utgången av 2021 är alla produkter vi upphandlar miljömärkta och/eller ekologiska.</p>	
<p>9 HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR</p>	<p>GLOBALA MÅL Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation.</p> <p>TENGBOMS MÅL Vi är aktivt engagerade i forsknings- och utvecklingsuppdrag som främjar innovation och hållbara lösningar för en inkluderande och tillgänglig infrastruktur för alla.</p>	<p>● U 9.1.1. Med hjälp av <i>Sustainable by Tengbom</i> kan vi i varje uppdrag ha stort fokus på att leverera projekt av hög kvalitet, både funktions- och gestaltningmässigt och med val av hållbara, godkända material och produkter. Människan är i fokus och vi engagerar våra specialister.</p>	<p>● M 9.1.2. Vi utvecklar ständigt vår kompetens och erbjuder de bästa lösningarna för samhället, miljön och ekonomin. Det sker genom utveckling av specialkompetenser, rekryteringar, föreläsningar och i största mån via våra projekt.</p>			
<p>11 HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN</p>	<p>GLOBALA MÅL Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.</p> <p>TENGBOMS MÅL I alla våra stadsutvecklingsprojekt ska vi verka för inkluderande och innovativ stadsplanering för att göra städer säkra, hållbara och resilienta inför framtiden. I våra byggprojekt tar vi hänsyn till hur projektet kompletterar och bidrar till stadsområdets hållbarhetsprestanda.</p>	<p>● U 11.1.1. Varje år väljer vi minst ett uppdrag där vi kan utveckla och skapa särskilt ekonomiskt tillgängliga och hållbara bostäder.</p> <p>● U 11.3.2. Före utgången av 2024 är normkreativitet en integrerad del av vår metodik.</p>	<p>● T 11.1.2 Vi är aktivt engagerade i debatten kring byggnormen med relevanta aktörer som till exempel myndigheter, kommuner, branschorganisationer, beställare.</p>	<p>● U 11.3.2. Före utgången av 2023 har vi utvecklat ett eget interaktivt dialogverktyg som vi använder i egna projekt och erbjuder på marknaden (före 2024).</p>	<p>● T, U 11.4.1. Vi skyddar vår kultur och vårt naturarv genom att stödja Världsarvskonventionen. I uppdrag jobbar vi med att bevara och förstärka platsens historiska värden och naturvärden.</p>	<p>● U 11.6.1. Före utgången av 2022 genomgår våra stadsutvecklings- och arkitektuppdrag en mobilitetsanalys som utreder och verkar för miljövänliga transportlösningar.</p> <p>● U 11.6.2. Före utgången av 2021 verkar vi i alla våra uppdrag för lösningar som möjliggör återbruk och återvinning av avfall. Senast 2025 följer vi upp resultaten i våra uppdrag.</p>
<p>12 HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION</p>	<p>GLOBALA MÅL Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.</p> <p>TENGBOMS MÅL Vi arbetar aktivt med att minska användning av råresurser, öka återbruk och bidra till ett cirkulärt samhälle. I branschen driver vi och tillämpar cirkulära affärsmodeller.</p>	<p>● U 12.5.1. Före utgången av 2021 verkar vi i alla våra uppdrag för lösningar som minskar avfall och möjliggör återbruk och återvinning av det.</p>	<p>● T, M 12.5.2. Före utgången av 2020 har alla våra kontor infört avfallssortering och arbetar aktivt med att minska mängden av avfall, underlätta återvinning och återbruk av produkter. Vid flytt väljer vi i första hand återbruk.</p>	<p>● U 12.6.1. Genom aktivt hållbarhetsarbete i våra uppdrag och med hjälp av Sustainable by Tengbom verkar vi för, och synliggör mätbara hållbara lösningar i våra uppdrag.</p>		
<p>13 BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA</p>	<p>GLOBALA MÅL Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser.</p> <p>TENGBOMS MÅL Vi arbetar aktivt med att minska vår klimatpåverkan, både som företag och branschaktör. I alla våra uppdrag ska vi med hjälp av design och produktval arbeta för att minska klimatpåverkan och öka takten i omställningen till en klimatneutral, resiliert och klimatanpassad framtid. Utöver minskning av klimatpåverkan är vi aktivt engagerade i utvecklingen av klimatanpassningslösningar för miljöer som vi skapar.</p>	<p>● T, M 13.2.1. Vi är aktiva förespråkare för klimatåtgärder i stadsplanering, fastighetsutveckling och genomförande.</p>	<p>● U 13.2.2. Klimatanpassning är en obligatorisk del i alla våra lämpliga uppdrag. Vi värnar om, och med hjälp av hållbara och regenerativa designprinciper arbetar vi med ekosystemtjänster i alla våra byggnads- och stadsutvecklingsprocesser.</p>	<p>● T 13.3.4. Vi är en aktiv samarbetspartner med akademi, näringsliv och offentlig sektor för att främja och ta fram nya lösningar som minskar klimatpåverkan.</p> <p>● T 13.3.5. Vi integrerar klimatfrågor i vår kommunikationsstrategi och kommunikationsplan.</p>	<p>● U 13.2.3. Före utgången av 2022 gör vi livscykelanalyser i alla våra lämpliga uppdrag för att styra våra val och minska klimatpåverkan från våra uppdrag.</p>	<p>● M, U 13.3.3. Före utgången av 2021 (2022) erbjuder vi intern (och extern) utbildning för att bli "Sustainable by Tengbom trained architect". Före 2022 ser vi gärna att vi har vi minst 30 utbildade arkitekter.</p>

PROJEKT BELLEVUEGÅRDEN

PLATS: MALMÖ
UPPDRAGSÅR: 2019

På Tengbom har vi genom åren skapat många gröna och multifunktionella gårdsmiljöer. Ombyggnad av befintliga miljöer för alltid med sig särskilda utmaningar. I ett projekt för Stena Fastigheter har vi i Malmö utvecklat två bostadsgårdar från 1970-talet i området Bellevuegården. Grönskande gårdar och möjlighet till varierande rum samt upplevelser för de boende bidrar till visionen om en hållbar gårdsmiljö där man vill bo kvar – länge.

Genom att behålla och förbättra de generösa gräsytorerna och kullarna bildas en jämlik och trivsamt utemiljö. Här tillåts olika aktiviteter som bollspel och evenemang medan en ny motions slinga och odlingslådor ger möjlighet till träning och gemenskap. Resultatet är inte bara attraktiva och funktionella utemiljöer utan även socialt och ekologiskt lönsamma investeringar.

Foto: Mads Frederik samt
Cecilia Parin (höger)

VÄGEN MOT EN HÅLLBAR FRAMTID

TENGBOMS MISSION

Med arkitektur förflyttar vi gränser, uppfattningar och positioner för att göra världen till en bättre plats.

Allt hänger ihop. Hållbarhet är en förutsättning för vår arkitektur och kommer att vara allt viktigare både för oss som företag och i våra leveranser. Att jobba med hållbarhet genomsyrar vår verksamhet, oavsett om man arbetar i projekt eller inom affärsstöd. Men det är viktigt att komma ihåg att hållbarhet är ett komplext och brett område som kräver både grundkompetens och specialistkompetens. I våra uppdrag är vi medvetna om att vi inte behöver ha spetskompetensen och vara bäst på allt själva. Vi har processerna, verktygen och de samarbeten som krävs för att säkerställa att vi kan leverera hållbar arkitektur.

SÅ LYCKAS VI

För att kunna förflytta oss måste vi jobba med helheten. Därför har vi definierat fyra områden som vi jobbar med i vårt långsiktiga strategiska arbete och årliga affärsplaner, men också dagligen som när vi fattar interna beslut och när vi jobbar externt i uppdrag.

- Vi levererar hållbar arkitektur.
- Vi ska vara en drivande aktör inom hållbar arkitektur.
- Vi utvecklar specialistkompetens.
- Vi är ett hållbart företag.

För att hållbarhet ska integreras i våra strategiska och dagliga val, både inom företaget och i uppdrag, finns en tydlig struktur och organisation som stöttar verksamheten inom olika områden. För medarbetarfrågor har vi ett dedikerat team med HR-specialister (se avsnittet *Ett socialt hållbart företag*).

Vår mission sammanfattar vår drivkraft att utveckla, att utvecklas och att göra gott. Den sätter ord på varför många av oss har valt att jobba med just arkitektur – och just på Tengbom.

- NÄTVERK OCH FORUM
- KONSEKVENSER
- TENGBOMTALKS
- EVENTS
- ARTIKLAR
- DEBATTER OCH NYHETER
- FORSKNING OCH UTVECKLING

- ARKITEKTUR SOM ÄR
- KLIMATSÄKRAD
 - VÄRDESKAPANDE
 - CIRKULÄR
 - MÄNNISKOSNÄLL
 - FRAMTIDSSÄKER
 - HÄLSOFRÄMJANDE
- SUSTAINABLE BY
TENGBOM

MOT EN
HÅLLBAR
FRAMTID

- TILLGÄNGLIGHET
- TRÄBYGGNATION
- HÖG GRUNDKOMPETENS
- DIGITALA TJÄNSTER
- DAGSLJUS OCH LCA
- DIGITALA ANALYSER
- EVIDENSBASERAD DESIGN
- NORMKRITIK
- ÅTERBRUK
- JÄMTJÄMLIKT
- HÄLSA OCH VÄLMÅENDE

- NÖJDA MEDARBETARE
- NÖJDA KUNDER
- CIRKULÄRA AFFÄRSMODELLER
- ATTRAKTIV ARBETSPLATS
- HÅLLBART LEDARSKAP
- HÅLLBARA INKÖP
- KLIMATNEUTRALA
- ISO-CERTIFIERADE
- EKONOMISKT LÖNSAMMA

Hållbarhetsorganisation

Tengboms hållbarhetsorganisation ingår i vår utvecklingsorganisation som består av fyra områden: hållbarhet, kvalitet, digitalt samt kreativitet och arkitektonisk kvalitet. Syftet med utvecklingsorganisationen är att skapa förutsättningar för en samordnad, integrerad och inkluderande organisation som har rätt kunskap, kompetens och verktyg för att kunna leverera arkitektur som blir framtidens arv och gör världen till en bättre plats. Hållbarhetschefen har det övergripande ansvaret för hållbarhetsarbetet, samordnar arbetet och driver utvecklings- och förändringsprocesser.

NATIONELLT UTVECKLINGSFORUM

Nationellt utvecklingsforum - hållbarhet består av hållbarhetsledare från våra fem regioner: Stockholm, Väst, Norr, Mitt & Syd samt Finland. Deras ansvar är att implementera vår hållbarhetsstrategi i sina regioner, driva det lokala hållbarhetsarbetet och tillsammans med hållbarhetschefen sätta och arbeta med strategier och mål för kommande 1–5 år. Hållbarhetsledarna möts regelbundet under året för att samarbeta och utbyta kunskap och erfarenheter.

REGIONALA UTVECKLINGSFORUM

I varje region finns även *Regionalt utvecklingsforum - hållbarhet*. Dessa forum består av hållbarhets-samordnare som tillsammans med de regionala hållbarhetsledarna ansvarar för att implementera och driva aktiviteter samt kompetensutveckling utifrån både regionala och nationella strategier och mål. De stöttar sina kollegor inom hållbarhetsfrågor i olika uppdrag och tar fram förbättringsförslag. De fångar även upp viktiga frågeställningar, utvecklingsbehov och avvikelser från vårt *Ledningssystem*.

HÅLLBARHETSSPECIALISTER

På Tengbom finns ett flertal hållbarhetsspecialister med specialkompetens inom olika områden. De arbetar i våra uppdrag med bland annat miljösamordning, dagsljusanalyser och beräkningar, klimatanalyser, sol- och vindstudier, energianalyser, LCA (Life Cycle Assessment), dialogprocesser, kalkyl, sociala konsekvensbeskrivningar, jämlikhets-frågor, normkritik och WELL-samordning.

HÅLLBARHETSNETVERK

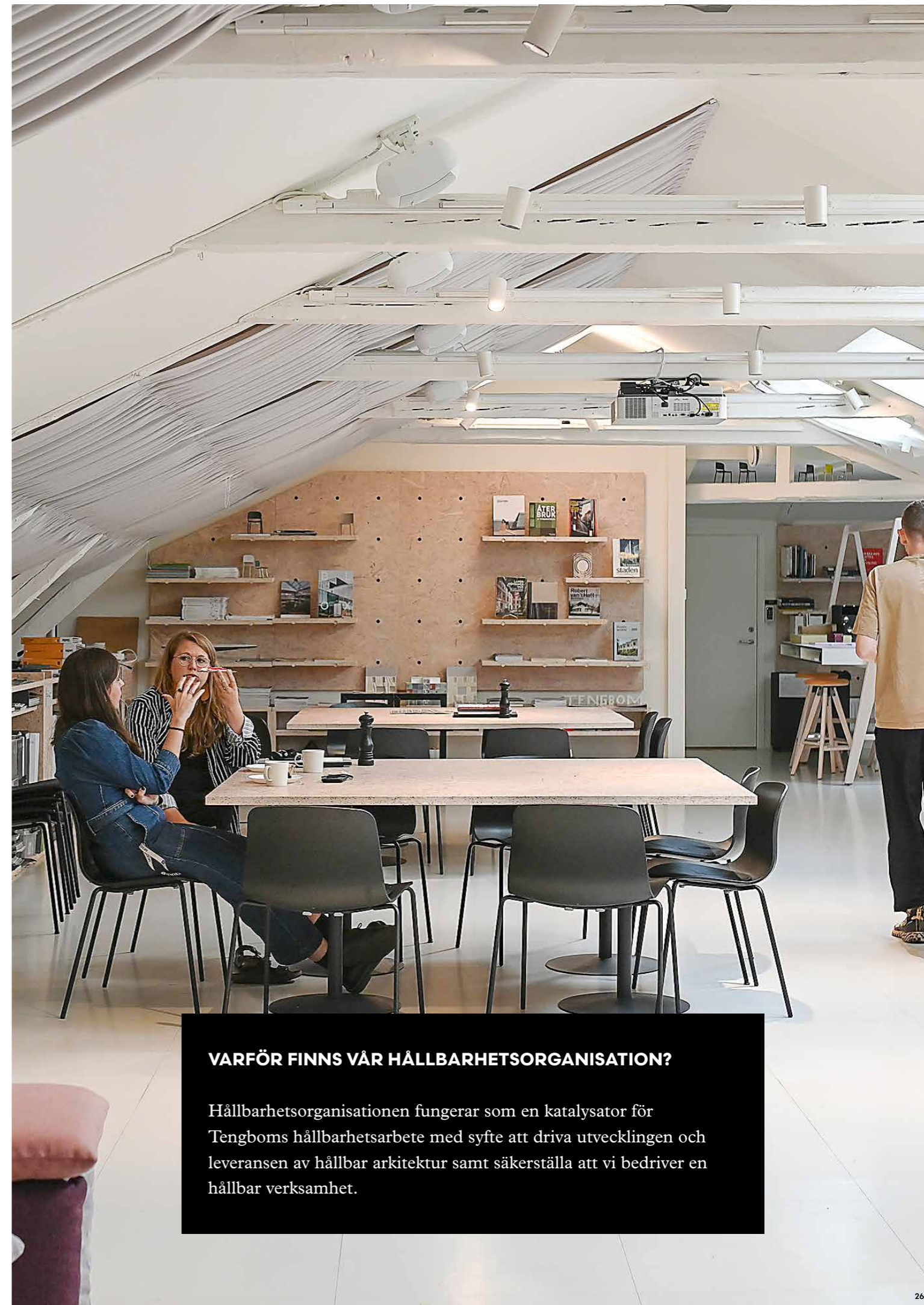
Vårt hållbarhetsnätverk är ett intresseforum för alla som är intresserade av hållbarhet. Här sprids det kunskap och utbyts erfarenheter i föreläsningar och i en gemensam Teams-grupp.

TENGBOBOM TIMBER

Intresset för trä i branschen ökar och sedan fem år tillbaka finns *Tengbom Timber* – ett internt nätverk med särskilt fokus på trä. Syftet med nätverket är att dela, sprida och öka kunskapen om trä inom Tengbom. Vi arrangerar interna föreläsningar som lyfter genomförda och pågående projekt, samt föreläsningar av branschspecialister kring specifika frågeställningar som rör trä. Vi fördjupar oss i produkter som finns på marknaden och vi närvarar i olika forum kring trä för att hålla oss uppdaterade. Intresset är stort, dialogen aktiv och medarbetare från alla kontor engagerar sig alltmer i nätverket.

DIGITALT UTVECKLINGSFORUM

Under flera år har vi byggt och utvecklat en organisation som ansvarar för utvecklingen av digitala metoder på Tengbom. På samma sätt som vi har utvecklingsforum inom hållbarhet, kvalitet, kreativitet och arkitektonisk kvalitet har vi *digitalt utvecklingsforum* – med fokus på digitaliseringen på nationell, regional och lokal nivå. En långsiktig satsning som bidrar till mer effektiva och evidensbaserade arbetssätt. Det resulterar också i leveranser som ger högre värde för kunden, samhället och framtida generationer. Under 2023 startade vi dessutom ett AI-råd som fokuserar på den digitala utvecklingen och hur vi kan använda AI i våra uppdrag och vår interna verksamhet.

VARFÖR FINNS VÅR HÅLLBARHETSORGANISATION?

Hållbarhetsorganisationen fungerar som en katalysator för Tengboms hållbarhetsarbete med syfte att driva utvecklingen och leveransen av hållbar arkitektur samt säkerställa att vi bedriver en hållbar verksamhet.

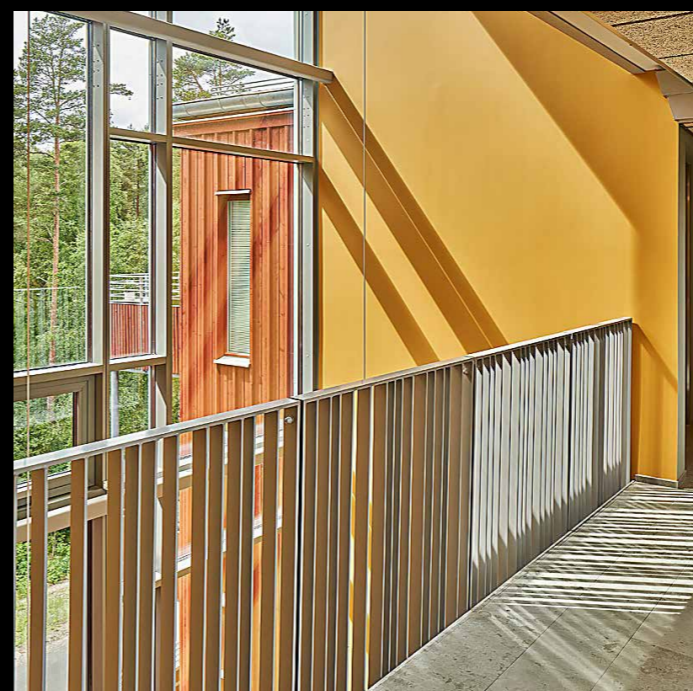

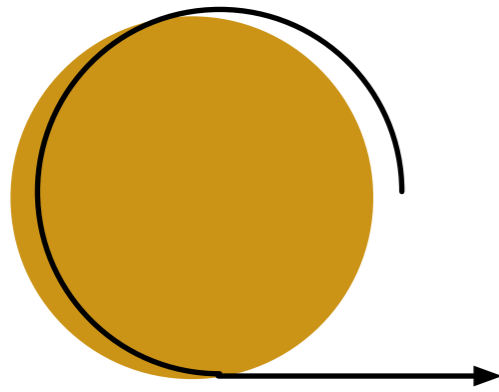
Foto: Åke E:son Lindman

PROJEKT PRÄSTHÖJDEN

PLATS: BORÅS
FÄRDIGSTÄLLANDE: 2023

Trygghetsboendet Prästhöjden i Borås öppnade sina dörrar för hyresgäster under försommaren 2023. Ett projekt vi arbetat fram tillsammans med Fristadbostäder. Prästhöjden är byggt för att kunna leva i över hundra år. Det vilar på massiva trästommar och pryds av en klarröd träfasad.

Fastigheten är energisnål med optimerad energianvändning och solceller på taket. Material såväl som funktioner ska kunna leva och fungera länge. Ett miljö- och människosnällt hus med trä rakt igenom som en del i den gröna globala omställningen.

LEVERERA HÅLLBAR ARKITEKTUR

Under nästan 120 år har vi på Tengbom levererat arkitektur och därmed varit med och format Sveriges kulturarv. Med stor respekt för, och bred expertis inom kulturbyggnadsvård tar vi hand om våra projekt som är en del av detta arv. Vi fortsätter skapa platser med tydlig identitet där människor trivs och mår bra. Genom vår arkitektur kan vi bidra till att göra världen till en bättre plats. Konstant strävar vi efter djupare kunskap, bredare perspektiv och större påverkan. Vårt mål är att varje arkitektoniskt arbete ska hålla högre kvalitet än det föregående, och inom varje projekt letar vi efter möjligheter att inte bara förflytta våra kunder och oss själva, utan hela samhället. Mot en mer klimatvänlig, människosnäll och värdeskapande värld. För oss har hållbarhet fyra perspektiv: miljö, socialt och ekonomiskt men även god arkitektur. Genom att arbeta med alla fyra perspektiven skapar vi goda förutsättningar för att våra projekt ska vara hållbara över tid.

Att skapa bra arkitektur kräver förmågan att jobba med komplexa frågor samtidigt som vi utmanar vår kreativitet och gestaltsförmåga. Vi är också medvetna om att varje projekt är unikt och kräver projektspecifika hållbarhetsmål vilket ställer krav på erfarenhet, kompetens och samarbete med andra discipliner för att det ska bli bra. Att arbeta med hållbarhet på riktigt kräver både kompetens, engagemang och tid. Dessutom blir det alltmer tydligt att vi behöver rätt verktyg för att hantera dessa komplexa frågor och skapa evidensbaserade beslutsunderlag.

Under de senaste åren har medvetenheten om klimatpåverkan från ny- och ombyggnation ökat. Nya avfallslagar och krav har satt fokus på material och resurser. Det har lett till att fler företag nu inriktar sig mer mot bevarande, ombyggnation och transformation, och mindre mot rivningar. Tengboms

utgångspunkt i frågan om rivningar är att vi i högsta möjliga mån ska undvika rivning för att i stället fokusera på att öka nyttjandegraden av befintliga ytor, anpassningsbarhet till förändrade behov, återbruk, uppgradering och upcycling. Vårt sista val är nybyggnation, och då med så låg klimatpåverkan som möjligt. Vårt hållbarhetsverktyg *Sustainable by Tengbom* hjälper oss och våra kunder i den här processen.

SUSTAINABLE BY TENGBOM

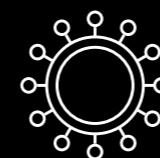
Sustainable by Tengbom är ett omfattande verktyg för samarbete kring hållbarhetsfrågor i alla typer av arkitekturprojekt – från stadsutveckling och byggnader till landskap och inredning. Verktöget består av tre delar: huvudverktyget *The Wheel*, verktygslådan *The Toolbox* och själva processen *The Process*. Med hjälp av verktyget kan vi aktivt driva ett hållbarhetsarbete genom hela projekt. Vi kan synliggöra och verka för mätbara hållbara lösningar, fokusera på funktions- och gestaltsmässig kvalitet och samtidigt välja de mest hållbara lösningarna för varje specifikt uppdrag.

THE WHEEL

Som arkitekter är det avgörande att lyfta hållbarhetsfrågor så tidigt som möjligt i uppdrag, och det hjälper huvudverktyget *The Wheel* oss med. Tillsammans med våra kunder och andra intressenter undersöker vi förutsättningar, utmaningar och möjligheter för att sedan utforma projektspecifika hållbarhetsmål – ekologiska, sociala och ekonomiska. *Sustainable by Tengbom* säkerställer att hållbarhetslösningarna integreras som en naturlig del av arkitekturen, vilket gör det svårare att ”förhandla bort dem”. För att verktyget ska vara användbart för olika typer av uppdrag har vi anpassat det till olika format: *The Lab*, *The Map* och *hållbarhetschecklistor*.

MED VÅR PÅVERKANSKRAFT HAR VI BARA ETT ALTERNATIV: DET HÅLLBARA

Vi lovar att skapa arkitektur som verkar återhämtande för klimatet, samhället och människan. Våra lösningar är långsiktigt hållbara, resilienta och hjälper våra kunder och samhället att ställa om till en klimatneutral framtid.

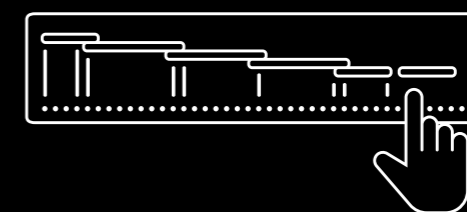
TENGBOM
WHEEL

+

VERKTYGSLÅDA

+

PROCESS

=

SUSTAINABLE
BY TENGBOM

KOPPLING TILL DE GLOBALA MÅLEN

Tengboms hållbarhetsmål bygger på de globala målen vilka är integrerade i grundverktyget *The Wheel*. Genom *Sustainable by Tengbom* kan vi alltså få resultat som hjälper oss, våra kunder och samarbetspartners att möta de globala målen.

VÅRA GRUNDKRAV

För att våra projekt ska kunna kallas hållbara bör de hantera tre grundläggande aspekter: vara klimatvänlig, människosnäll och värdeskapande. Utöver dessa kan varje projekt ha ytterligare projektspecifika hållbarhetsmål och krav. Till exempel kan det hjälpa ett projekt i ambitionen att klassas för gröna lån. Från och med 2022 inkluderar vår affärsplan ett mål om att 75% av våra relevanta uppdrag ska ha definierade klimatmål, och som tillval även sociala mål. Under 2023 har dessa mål integrerats tydligare i våra grundkrav för hållbarhet och är en del av Tengboms mall för projektplanerings- och uppföljningsverktyget.

KLIMATMÅL

Ett eller flera mål kan vara aktuella för ett projekt

- Projektet har en definierad taknivå på CO₂-ekvivalenter/m².
- Projektet har mål för energiprestanda som är minst 20% bättre än BBR-krav (motsvarar krav för Silvernivå i Miljöbyggnad 3.1).
- Projektet har mål att minska mängden avfall vid projektgenomförande.
- Projektet har mål att arbeta med återbrukat, förnybart och återvunnet material och produkter i projekt.
- Projektet har mål att arbeta med klimatanpassning, ekosystemtjänster och återskapande åtgärder för den biologiska mångfalden.

SKARPARE HÅLLBARHETSAMBITIONER

Vårt hållbarhetsverktyg kan användas för att kartlägga kraven i olika miljöcertifieringssystem och också hjälpa våra kunder att välja det mest lämpliga certifieringssystemet för deras projekt. EU:s nya taxonomi skapar incitament för företag att höja sina hållbarhetsambitioner, vilket tydligt avspeglas i det ökande intresset för certifieringar. Under 2023 arbetade vi med över 40 projekt som antingen ska certifieras eller uppfyller kraven för ett certifieringssystem. En övervägande majoritet av projekten har kraven Miljöbyggnad Silver men vi har även projekt som ska certifieras enligt Miljöbyggnad Guld, Svanen, NollCo2, Passivhus och de internationella systemen LEED, BREEAM och WELL.

Över 50 projekt har klart definierade klimatmål. Av dessa mål dominerar energimål följt av arbetet med återbruk och strategier för att minska klimatpåverkan i uppdrag som förekommer alltmer frekvent. Nästan hälften av alla projekt med en tydlig hållbarhetsprofil

har definierade sociala mål där skapandet av trygga och tillgängliga platser är mest framträdande.

Genom våra undersökningar ser vi att miljöcertifiering i projekten ofta bidrar till hantering av andra hållbarhetsaspekter, vilket stödjer användningen av *Tengbom Wheel*. De nya lagkraven för klimatdeklarationer har väckt intresse hos våra kunder för livscykelanalyser, även om huvudsyftet oftast är att uppfylla lagkraven. Kundernas intresse för att förstå och minska klimatpåverkan från hela livscykelperspektivet har dock ökat.

Under de senaste åren har vi också identifierat ett ökat intresse för välmående, hälsa och av certifieringssystemet WELL. Intresset är främst utbrett bland större fastighetsägare som äger kontorsfastigheter. Men även bland entreprenörer och i allt större utsträckning bland företag som vill jobba strategiskt med att förbättra sina medarbetares välmående och hälsa.

Workshop med Sustainable by Tengbom.

KLIMATVÄNLIG ARKITEKTUR

ARKITEKTUR SOM STÖDJER KLIMATOMSTÄLLNINGEN

- Arkitektur som är anpassad för dagens och framtidens klimat.
- Arkitektur som är återhämtande för klimatet och stödjer ekosystemstjänster.
- Arkitektur med så låg klimatpåverkan som möjligt under hela sin livslängd.

MÄNNISKOSNÄLL ARKITEKTUR

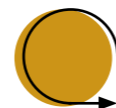
ARKITEKTUR SOM BIDRAR TILL GOD HÄLSA OCH VÄLMAENDE

- Arkitektur som är evidensbaserad och skapar förutsättningar för god hälsa och välmående.
- Arkitektur som är inkluderande och bygger på det normkritiska perspektivet.

VÄRDESKAPANDE ARKITEKTUR

ARKITEKTUR SOM SÄKRAR INVESTERINGEN

- Arkitektur som är resiliënt över tid.
- Arkitektur som tål förändringar och är funktionellt och fysiskt anpassningsbar för framtidens behov.
- Arkitektur som behåller värde över tid och bygger på värdestyrd design.

GOD GESTALTNING – NYCKELN TILL ATT SKAPA HÅLLBAR ARKITEKTUR

Vi sätter tonen för vad arkitektur är och kan vara. Det gör vi genom att var och en av oss på Tengbom tar ansvar för att skapa arkitektur som gör världen till en bättre plats – på riktigt. Vår arkitektur ska inte bara vara vacker, hållbar och berika människors liv. Den ska också fungera, möta helheten och vara samskapad. Ju fler relevanta och kvalitetsdrivna perspektiv vi inkluderar, desto bättre arkitektur kan vi skapa.

Sedan tre år tillbaka har vi implementerat vår *Gestaltningprocess* i våra uppdrag. Det är en iterativ process som bygger på Tengboms metodik med syftet att hjälpa oss att uppnå hög arkitektonisk kvalitet och att inkludera våra medarbetare, kunder och användare i varje projekt. Med arkitektonisk kvalitet menar vi långsiktigt hållbara lösningar som inte bara möter kundens, brukarens och samhällets behov utan också bidrar till dess utveckling. Det innefattar en rad aspekter från funktionella, kontextuella, ekonomiska, tekniska och konstruktionsmässiga värden till sociala, miljömässiga, estetiska och kulturella. *Sustainable by Tengbom* är en integrerad del av *Gestaltningprocessen*. På så sätt säkerställer vi att hållbarhet är en integrerad del av vår arkitektur. Liksom hållbarhetskrav är gestaltningskrav en del av vårt *Ledningssystem*. Vi har satt som mål att i 75% av våra nya och befintliga uppdrag ska det finnas gestaltningsdokument och genomföras pin-ups.

DET DIGITALA – EN MÖJLIGGÖRARE

Världen digitaliseras i en allt snabbare fart, och vi i takt med den. Genom att investera i digitala kunskaper och verktyg ökar vi vår förmåga att skapa högre kvalitet och skapar fler mervärden för både oss själva och våra kunder. Vi använder digitala metoder som gör det möjligt för oss att utveckla än mer värdefull arkitektur och innovativa lösningar. Till exempel genom mer komplexa och detaljerade analyser och mer evidens, eller genom bättre kommunikation mellan projektpart och bättre samarbete mellan konsulter från tidiga skeden och hela vägen fram till leverans och underhåll. Resultatet

blir mer omfattande, hållbara och långsiktiga lösningar samtidigt som det frigör utrymme för kreativitet. Som en del av vår digitala utveckling har vi satt tydligt definierade mål för våra uppdrag – minst 75% av alla nya uppdrag ska ha en beskrivning av digital metod och leverans.

Klimatomställningen förändrar också våra traditionella roller. I projekt med tydligt fokus på klimatsmarta lösningar ser vi att arkitektens roll ökar då vi tar en mer samordnande roll som styr, samordnar och utvecklar den digitala leveransen genom alla skeden. Genom djupare engagemang skapar vi också långsiktiga värden för samhället, våra kunder, deras kunder och användare.

MÅL 2024

År 2024 planerar vi att fortsätta tillämpa *Sustainable by Tengbom* brett i projekt, utbilda fler ”superusers”, färdigställa *The Wheel* för inredningsuppdrag och utvärdera behovet för vidare anpassning för landskapsprojekt (koppling till vårt *delmål 9.1.1*). Vi utökar verktygslådan med fler verktyg, kopplade till alla kategorier och aspekter i *The Wheel* – bland annat ska vi tydligare koppla våra verktyg och riktlinjer inom social hållbarhet, och mer specifikt *Jämfämligt*, till *The Wheel* och våra grundkrav (koppling till *delmål 11.3.2*). Vidare kommer vi att förbättra och öka användningen av våra digitala hållbarhetsverktyg samtidigt som vi utvecklar och tillämpar nya verktyg i uppdrag (koppling till *delmål 12.6.1*). Under projektets gång bygger vi ut och konkretiserar vår arbetsprocess. Vi fortsätter att verka för nya bostadsprojekt som är hållbara och särskilt ekonomiskt tillgängliga (koppling till *delmål 11.1.1*) men vi ska också utöka antalet renoverings- och transformationsprojekt med fokus på både anpassning till nya behov (koppling till *delmål 12.5.1*) och skydd av vårt kulturarv (koppling till *delmål 11.4.1*). Sist men inte minst ska vi öka vårt fokus på regenerativa designprinciper och ekosystemtjänster i våra stadsbyggnads- och landskapsprojekt (koppling till *delmål 13.2.2*)

VI MÅSTE BYGGA VACKERT FÖR ATT FÅ DEL AV *EU:S GRÖNA BILJONER*

Hållbarhet måste kombineras med god gestaltning för att få del av de tio biljoner kronor som EU ska satsa på grön omställning de kommande tio åren. I praktiken, tänker vi, så har EU satt ett pris på "vackerheten". Den här debattartikeln publicerades i Aktuell Hållbarhet 8 februari 2023.

De närmsta tio åren ska EU satsa 10 biljoner kronor på grön omställning. Det är en etta med 13 nollor efter. Pengar kommer bland annat att investeras i byggande. Det är naturligtvis otroligt mycket pengar som kommer att locka aktörer i branschen, fastighetsbolag, byggbolag och det offentliga. Men det finns en intressant hake – vi måste inte bara bygga hållbart, utan även vackert.

10 biljoner på grön omställning

Initiativet kallas *The New European Bauhaus*, med en blinkning till form-skolan och rörelsen som grundades för hundra år sedan. Det är en viktig del i EU:s klimatanpassning av byggandet. Och eftersom byggandet står för en så stor del av utsläppen är en anpassning nödvändig för att nå klimatmålen. När den europeiska kommissionens ordförande, Ursula von der Leyen, presenterade planen för *The New European Bauhaus* gjorde hon klart att "det nödvändiga också kan vara vackert". Det ska vara attraktivt att leva hållbart. EU vill att medborgarna lockas in i en framtid som är nödvändig för mänsklighetens överlevnad.

Vi arkitekter ser även en annan aspekt: Att bygga ett hus är aldrig klimatneutralt. Men ibland är det värt det – dock bara om huset används väl och tillåts stå kvar, gärna i minst hundra år. Hus som inte är vackra används mindre och rivs oftare.

Hållbarhet måste därför kombineras med god gestaltning för att få del av EU-stödet. Broar behövs mellan teknik och konst för att ta oss in i en hållbar framtid. Och visst kan vi bygga vackert i Sverige, men kan vi leva upp till kraven från *The New European Bauhaus* med det vi bygger i dag?

I Sverige har vi bra förutsättningar för att bygga hållbart, vi har kommit en bra bit på väg och har hög innovationstakt. Vi kan bygga i linje med EU:s taxonomi. Vi har bland annat tillgång till en viktig råvara, trä, som kan vara ett hållbart material om använt rätt. Vi driver även omställningen till cirkulär ekonomi. Det är några rutor i formuläret som vi i Sverige borde kunna kryssa i utan att skämmas.

Sedan till kravet som vi kommer att ställas inför – att det ska vara vackert. Vackert? Är inte det subjektivt, kanske någon invänder. Nej, för oss som arbetar med gestaltning dagligen är det självklart att vi tillsammans kan definiera det vackra i en byggnad och arbeta fram mot det. Bra och vacker arkitektur bidrar till platsidentitet och attraktivitet, vilket ökar användning, värde och trygghet. Människor kommer att vilja utnyttja byggnaderna mer, kanske blir de till och med glada av att vara där, på det sätt som Ursula von der Leyen målar upp.

I vår arbetsprocess som arkitekter på Tengbom lovar vi att alltid sträva efter vacker arkitektur som är hållbar. Det står i vårt Arkitekturmanifest. Exakt vad det betyder är både en personlig och en kontextuell fråga som går att förklara. Det handlar inte minst om omsorg i det stora och det lilla, om god gestaltning och tydlig estetik som berör och består, med märkbara arkitektoniska kvaliteter och ett konstnärligt samspel mellan material och detaljer.

Men om vi ska vara ärliga är inte allt som vi bygger i Sverige vackert och inte heller hållbart. Vi är inte så bra

att sätta en peng på god arkitektur. Ofta trumfar något annat det estetiska målet. Det brukar ha med ekonomi och upphandlingsformer att göra. Men ibland med obetänksamhet, att inte låta arkitekten delta fullt ut i hela processen. Det finns även en syn att hållbarhet och arkitektonisk kvalitet inte hänger ihop; att en hållbar byggnad inte kan vara vacker eller att beställare måste välja om en investering ska läggas på hållbarhet eller gestaltning. Att kompromissa bort det vackra på det sättet kommer inte bygga vår gemensamma framtid i EU.

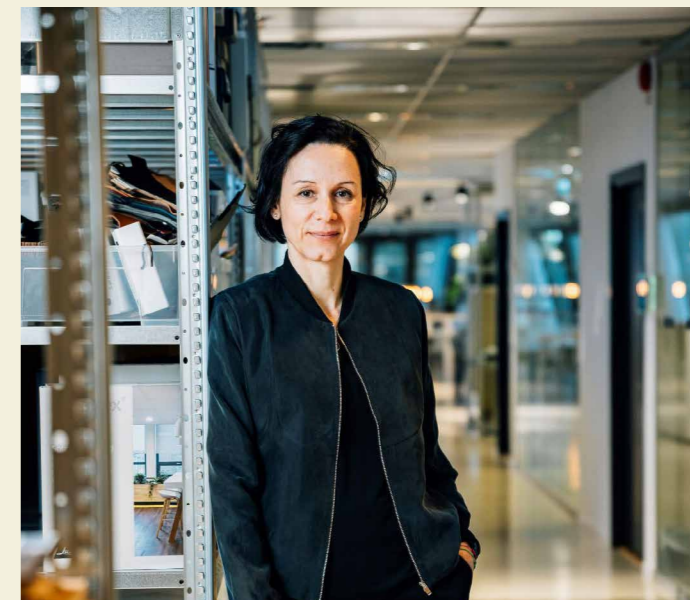
Vackert? Är inte det subjektivt?

Ska vi i Sverige få del av EU:s biljoner måste vi som är involverade i gestaltnings- och byggprocesserna börja sträcka på oss och axla ansvaret. I praktiken har EU satt ett pris på "vackerheten", som vi måste anamma, på samma sätt som olika hållbarhetsaspekter har ett värde nu. Gestaltningskrav och mål måste vara med från början i projekten och bli utvärderade, precis som vi mäter lönsamhet och hållbarhet. En vacker byggnad med stark identitet river man inte.

Vi arkitekter har den kompetens och de verktyg som vi behöver för att bygga vackert, hållbart och inkluderande. Så om god arkitektur blir ett krav på samma sätt som byggnadens klimatavtryck eller hållbarhetscertifiering så kommer vi att leverera.

Ivana Kildsgaard
Hållbarhetschef, Tengbom

Jesús Azpeitia Seron
Kreativ ledare, Tengbom

Ivana Kildsgaard.
Foto: Jenny Öhman - Hållbart Byggande

Jesús Azpeitia Seron.

VINDAR BLIR BOSTÄDER I GÖTEBORG

Göteborg växer och behovet av bostäder ökar. Målet från staden är att bygga 4 000–5 000 bostäder per år fram till 2030. Samtidigt befinner sig byggbranschen i en lågkonjunktur och alldeles för få bostäder går från ritbord till verklighet. Hur ska det gå ihop? En lösning är att omvandla befintliga byggnader. I Göteborg blir vindarna i Kvarteret Generalen 24 nya lägenheter.

2019 fick det kommunala Bostadsbolaget i Göteborg tips via sin personal om utnyttjade utrymmen i en av deras fastigheter. I Haga fanns det utrymme på vinden som hade uppåt sex, sju meter i tak. Sedan dess har tolv vindslägenheter byggts på Södra Allégatan och tolv till är på gång. Varje lägenhet är unik i sin utformning och skiljer sig åt lite i storlek. Samtliga består av ett rum med kök i öppen planlösning och är mellan 31 och 35 kvadratmeter stora. Under 2024 startar bygget av resterande tolv lägenheter på andra sidan gården och planen är att de ska komma ut för uthyrning under 2025–2026.

KVARTERET GENERALEN: MED ARKITEKTRÖTTER

Haga, är en av de äldsta stadsdelarna i Göteborg med kullerstengator, små torg och äldre byggnader. Här vill många bo men att bygga nytt i Haga är näst intill omöjligt. Lösningen blir istället att bygga i redan befintliga hus. Kvarteret Generalen ligger just i Haga och har en historia som går tillbaka till 1866 när det byggdes som ett barnsjukhus. Arkitekten var Frans Jacob Heilborn. År 1910 byggde man sedan fyra nya stenhus om fyra till sex våningar, ritade av (ingen mindre än) arkitekterna Ivar Tengbom och Ernst Torulf.

VINDSLÄGENHETER I TVÅ ETAPPER

De första tolv lägenheterna är nu färdigställda som en del av den första etappen av ombyggnaden av vindsutrymmena i kvarteret Generalen. Nu är det dags för nästa etapp, där ytterligare tolv lägenheter och nya vindsförråd är planerade.

— Det som gör det här projektet särskilt intressant är utmaningen att bevara och förbättra den ursprungliga

arkitekturen samtidigt som vi skapar moderna bostäder, säger Helena Elisson, arkitekt på Tengbom. Vi har tagit oss an projektet genom en väldigt lösningsorienterad process. Vi har fått vara kreativa men samtidigt har vi också fått visa stor respekt för de kulturhistoriska värdena.

Genom att bevara Ivar Tengboms ursprungliga arkitektoniska vision har vi skapat nya rumsligheter utan att äventyra det historiska arvet. Det har krävt noggrannhet i både materialval och gestaltning. I en första fas av projektet utfördes en förstudie och sedan ett bygglov.

VÄNDA OCH VRIDA FÖR SMARTA OCH MILJÖSNÄLLA LÖSNINGAR

Genom att använda befintligt bestånd minskar vi miljöpåverkan samtidigt som värdefulla rum för fler göteborgare blir verklighet. Helena betonar att samarbetet med kunden, Bostadsbolaget, varit avgörande för att hitta lösningar inom den komplexa strukturen i byggnaden. Som med till exempel ventilation och murstockar.

— Tillsammans har vi utforskat många olika lösningar och alternativ. I vissa lägenheter har vi ritat takfönster, i andra kupor, säger Helena. En annan lösning var att bygga ett installationsgolv som underlättade dragningen av VVS. Den vita inredningen och de vitlaserade golven ökar också dagsljusfaktorn och ger en modern känsla.

ATT OMVANDLA ÄR FRAMTIDEN

Projektet i Kvarteret Generalen visar hur man kan bevara och omvandla historiska byggnader samtidigt som vi får fram fler bostäder. Genom att skapa 24 nya bostäder inom befintligt bestånd visar projektet att det är möjligt att möta bostadsbristen på ett hållbart sätt.

— Även om 24 lägenheter inte kommer att lösa bostadsbristen i Göteborg är det ett gott exempel på hur vi kan tänka nytt under rådande omständigheter, säger Helena. Det har krävt teknisk expertis och kunskap, men också stor respekt för det kulturhistoriska arvet.

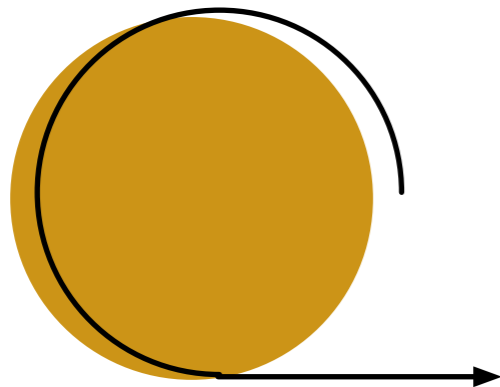
Originalritning av Ivar Tengbom år 1910.

Kvarteret Generalen innan med vindsförråd.

Kvarteret Generalen efter med vindsbostäder.

VARA EN DRIVANDE AKTÖR INOM HÅLLBAR ARKITEKTUR

För att bidra till omställningen till en klimatneutral, cirkulär och hållbar framtid behövs vårt engagemang i branschen. Omställningen sätter fokus på utveckling av ny teknik och tekniska lösningar. Den kräver produktinnovation men också innovativa processer och metoder. Arkitektur i sin grundbetraktelse definierades för 2000 år sedan av Vitruvius som lyfte tre grundprinciper – styrka, användbarhet och skönhet. Dessa principer är lika viktiga idag som de var då. Vår uppgift är att se till att de inte glöms bort i omställningen mot en hållbar framtid. I takt med utvecklingen får vår roll som arkitekter en ny betydelse och status i branschen. Därför är vi engagerade i flera olika forum och branschorganisationer som arbetar med klimatomställningen. Vi deltar som föreläsare och debattörer på konferenser, mässor och andra evenemang. Vi syns i media, debatter och branschtidningar. Under 2023 arrangerade vi egna evenemang och deltog i större arrangemang. Digitala evenemang ökar vår räckvidd.

TENGBOMTALKS OCH EVENEMANG

Tengboms egna kunskaps- och föreläsningsevenemang TengbomTalks genomförs på alla våra kontor och drar till sig besökare från vår egen bransch men även andra närliggande branscher. Majoriteten av våra TengbomTalks lyfter ämnen som är kopplade till hållbarhet, men även till den digitala omställningen. Under 2023 har vi genomfört sju TengbomTalks i Göteborg, Linköping och Piteå samt flera i Jönköping och Stockholm. Vi har även genomfört rundabordssamtal, seminarier och varit aktiva i Almedalen med deltagande på event med fokus på olika hållbarhetsfrågor. Dessutom var vi partner i

världens största konferens inom landskapsarkitektur och stadsplanering – IFLA World Congress. Årets tema för konferensen var *Emergent Interaction*, en uppmaning till agerande gällande klimatförändringar, social ojämlikhet och förlust av biologisk mångfald.

FORSKNING OCH UTVECKLING

För att adressera frågeställningar och nya samhällsutmaningar där det saknas kompetens och arbetsmetoder engagerar vi oss aktivt i forsknings- och utvecklingsprojekt. Tillsammans med olika aktörer tar vi fram nya och innovativa lösningar som gynnar både vår bransch och samhället i stort. Främst fokuserar vi på tillämpad forskning där vi i samarbete med akademi och näringsliv utvecklar lösningar med hög marknadstillämpningspotential. Genom det här arbetet flyttar vi fram vår position, ökar vår kompetens och etablerar nära relationer med kunder som vill vara ledande i branschen.

Under 2023 fick vi beviljat stöd från Arkus för en förstudie inom social hållbarhet. Förstudien utforskar hur aktörer kan arbeta praktiskt med jämlikhet och social hållbarhet i stadsutvecklingsprojekt. Förutom Tengbom så är Living Cities och Kungliga Konsthögskolan projektpartners.

Under året har vi varit projektdeltagare i följande projekt:

- Klimatpositiva grannskap (SBUF-finansierat)
- Skapade sociala värden i skolbyggnader (Vinnovafinansierat projekt)
- Hållbar interiör, Steg 3 (Vinnovafinansierat projekt)

Om Dafni: *Dafni Sarakinis har ett stort intresse för social hållbarhet och sociala aspekter av stadsutveckling. Hon har kompetens inom BKA- och SKA-analys, jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv och också medborgardialog. Hon arbetar gärna med praktisknära forskning och innovation kopplat till arkitektur och de hållbarhetsutmaningar både bransch och samhälle står inför.*

Dafni Sarakinis.

VI FORTSÄTTER UTFORSKA SOCIAL HÅLLBARHET I STADSUTVECKLING

Tillsammans med Living Cities och Kungliga Konsthögskolan fick Tengbom medel av stiftelsen Arkus för att fortsätta sitt arbete att undersöka hur aktörer praktiskt kan arbeta med jämlikhet och social hållbarhet vid stadsutveckling.

Syftet med förstudien är att undersöka ett antal projekt i offentlig miljö som har ambitionen att vara jämlika med fokus på jämställdhet. Har en förändring verkligen skett och går det att se en ökad jämlikhet på platsen? Studien väntas ligga till grund för framtida fördjupning fokuserad på att formulera stöd och gärna mätbara indikatorer för jämlika offentliga miljöer. Baserat på bästa tillgängliga kunskap.

– Vi är väldigt tacksamma att vi får medel för att ta det här viktiga arbetet vidare. Vårt

mål är att belysa och sprida kunskap om ett stadsutvecklingsarbete där människan får stå i centrum. Och där olika behov tillgodoses. Alla invånare ska ha möjlighet att skapa ett gott liv utifrån sina speciella behov och förutsättningar. Där har vi ett stort ansvar, säger Dafni Sarakinis, landskapsarkitekt på Tengbom.

Men förhoppningen är att förstudien också ska ge aktuell och relevant kunskap. Kunskap som kan stärka yrkesverksamma i arbetet när det gäller jämlik utformning av allmänna platser. Och detta utan att behöva vara experter inom jämlikhet och social hållbarhet.

I studien kommer Dafni Sarakinis från Tengbom, Jennie Björstad och Vanessa Duarte på Living Cities samt Tatiana Letier Pinto från Kungliga Konsthögskolan medverka.

SAMVERKAN MED BRANSCHEN

Tengbom har under flera år aktivt deltagit i olika lokala nätverk för klimatomställning. Syftet med det engagemanget är att främja samarbeten med branschens nyckelaktörer och att utveckla nya processer, metoder och verktyg för att driva fram en långsiktig hållbar utveckling av vår bransch. Genom arbetet stärker vi vår kompetens och bidrar till att forma en mer hållbar framtid.

Några plattformar och organisationer där vi är en aktiv partner:

- Sveriges Arkitekter
- Sweden Green Building Council
- Innovationsföretagen
- 100Gruppen
- Uppsala klimatprotokoll
- LFM30 (Lokal Färdplan för fossilfritt Malmö)
- Plattform för klimatneutralt byggande i Göteborg
- Klimatarena Stockholm
- Nätverket CCC Jönköpings län (Collaboration for climate Neutral Construction)
- Östergötland bygger klimatneutralt
- Umeå klimatfärdplan
- Nätverket för hållbart byggande i Luleå
- Hållbart byggande i Värmland

TENGBOM + AKADEMI

På Tengbom strävar vi ständigt efter att förbättra vår kompetens för att kunna erbjuda våra kunder de bästa lösningarna i våra uppdrag. Genom att ha medarbetare med deltidsuppdrag vid universitet som bland annat KTH och Chalmers är vi tydligt förankrade i akademien och har därmed tillgång till den senaste forskningen. Den nära kopplingen till akademien gör det möjligt för oss att kontinuerligt uppdatera vår kunskap och expertis.

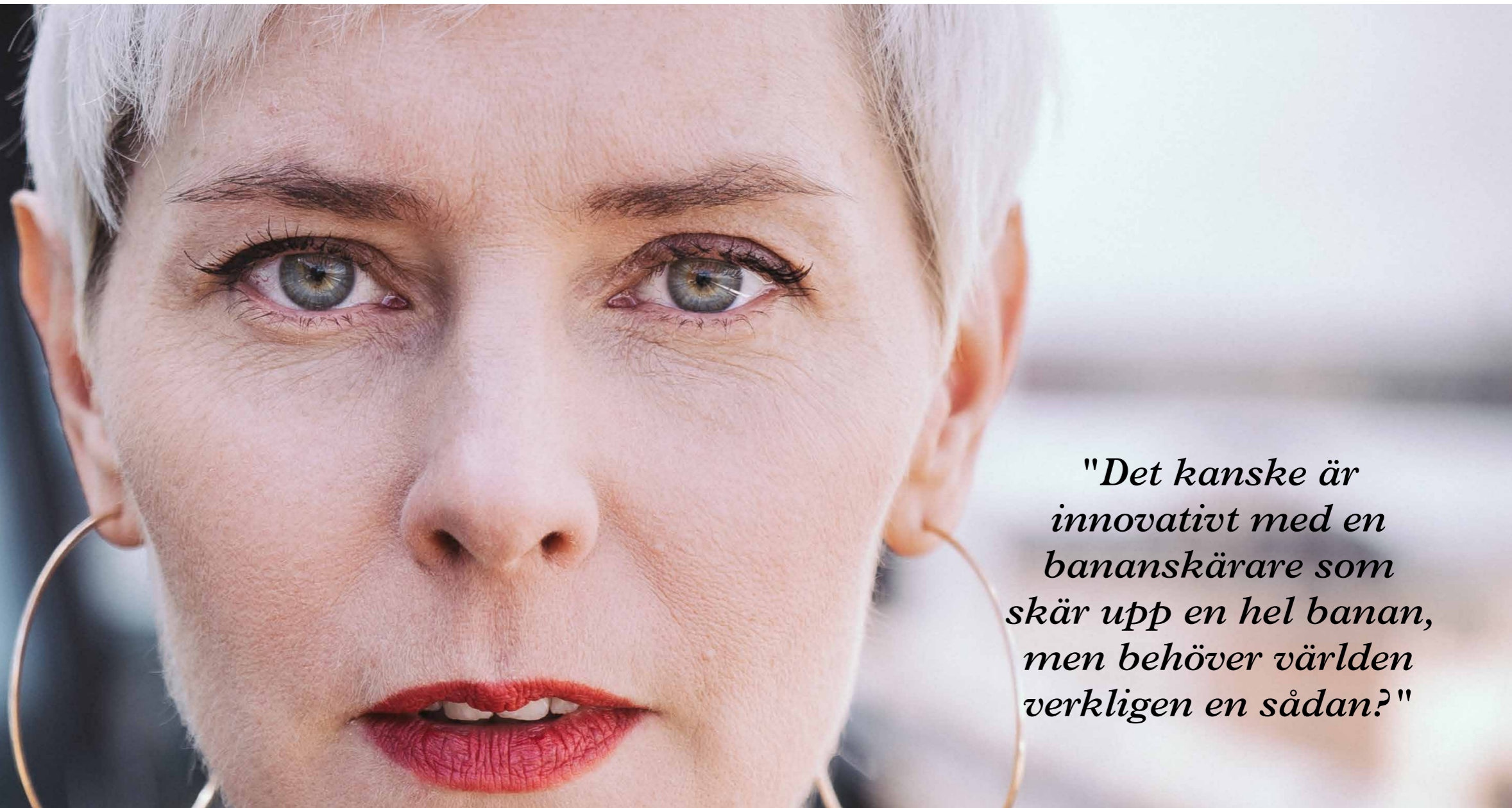
FÖRELÄSNINGAR OCH KONFERENSER

Genom att delta på olika externa evenemang som talare, workshopledare, i rundabordssamtal eller som paneldebattörer kan vi vara aktiva och synliga i debatten om hållbar arkitektur. Under året har vi deltagit på många evenemang, både i Sverige och internationellt.

MÅL 2024

Utifrån vår strategiska inriktning, våra hållbarhetsmål och behov av kompetensutveckling (koppling till vårt *delmål 13.3.4*) fortsätter vi vårt engagemang med både Tengbominitierade och externa evenemang, samt deltagande i FoU-projekt. Förutom den breda implementeringen av resultaten från tidigare projekt som *Normkritisk designprocess* och *Jämfämligt* (koppling till *delmål 11.3.2*) kommer vi att fokusera på uppstart av nya projekt inom klimatanpassning (koppling till *delmål 13.2.2*) samt välmående och hälsa (koppling till *delmål 3.4.2*). Att vara en aktiv deltagare på konferenser, evenemang och i media är en självklarhet för oss (koppling till *delmål 13.2.1* och *13.3.5*). Vi ska fortsatt vara aktiva och ha en drivande roll i 100Gruppen (koppling till *delmål 12.5.1*) men även i initiativ som Innovation för klimatet, LFM30, Uppsala klimatprotokoll, Nätverket CCC Jönköpings län, Plattform för klimatneutralt byggande i Göteborg, Klimatarena Stockholm, Östergötland bygger klimatneutralt, Umeå klimatfärdplan, Nätverk för hållbart byggande i Luleå, och Hållbart byggande i Värmland (koppling till *delmål 11.1.2*).

"Det kanske är innovativt med en bananskärare som skär upp en hel banan, men behöver världen verkligen en sådan?"

Nadia Tolstoy.

TENGBOMS NADIA TOLSTOY VANN *INNOVATIONSBATTLE*

Under Almedalsveckan arrangerade Riksbyggen ett tävlingsbattle med ett tema som liknar tv-programmet Draknästet. De tävlandes uppdrag var att vrida och vända på bostadsmarknadens utmaningar och komma med varsin innovativ och konkret idé. Tengboms inredningsarkitekt och trendanalytiker Nadia Tolstoy var en av de välrenommerade som tävlade – och som också vann.

Evenemanget gick under temat "Är innovationer svaret på hur vi ska kunna bo bra?" och juryn bestod av Gert Wingårdh och Ingela

Lindh. De tävlande var: Mattias Goldmann, Mikael Ahlström samt Nadia Tolstoy. Moderator var Johanna Frelin. För vinsten donerade Riksbyggen 10 000 kronor till välgörenhet där Nadia valde We Effects initiativ *Från slum till säkerhet*. Några tankar från segraren angående eventet och just ämnet innovation:

Nadia, hur laddade du upp inför battlet i Draknästet?

– Jag tog del av Tengboms kollektiva intelligens för att tweaka min idé och jag tränade på att prata ännu fortare än vanligt för att hinna med att säga allt jag vill hinna med.

Innovation har blivit ett buzzword, men vad betyder det egentligen när man säger innovation?

– Det är lätt att göra varianter på saker som redan finns (detta kallas ofta innovation men jag tycker inte att det är det) men det är svårt att komma på (och genomföra) idéer som är helt banbrytande. Inte minst för att man ofta möter motstånd när man försöker förverkliga det oprövade.

Vad betyder innovation för dig?

– Sann innovation för mig personligen ska helst gagna människor på ett eller annat sätt. Det kanske är innovativt med en bananskärare som skär upp en hel banan i ett svep, men behöver världen verkligen en sådan?

KOLLEKTIV PROBLEMLÖSNING OCH GLOBAL SAMVERKAN PÅ *IFLA 2023*

I Stockholm, Nairobi och online arrangerades den 28–30 september 2023 världens i särklass största årliga konferens inom landskapsarkitektur och stadsplanering: **IFLA World Congress**. I Sverige var det **Sveriges Arkitekter** som arrangerade IFLA där Tengbom var partner. Årets tema, **Emergent Interaction**, var en uppmaning till agerande gällande **klimateförändringar, social ojämlikhet och förlust av biologisk mångfald**.

I samband med IFLA arrangerade vi på Tengbom två event. Dels ett mingel öppet för IFLA-deltagare och alla andra som ville träffa branschkollegor och utbyta erfarenheter, dels ett förseminarium kopplat till temat *Emergent Interaction: Det ideala landskapsrummet – en utopi?* Med avstamp i temat ville vi undersöka former för kollektiv problemlösning, global samverkan och gränslösa strategier, men även samtala om hur vi på bästa sätt gör verklighet av visionärt gestaltade miljöer.

JENNY SÖDERLING ÄR STUDIOCHEF FÖR LANDSKAP PÅ TENGBOM OCH VAR EN AV ARRANGÖRERNA BAKOM EVENTEN.

Jenny, vad tar du med dig från minglet och förseminariet?

– Det var ett glatt gäng av visionära landskapsarkitekter och branschfolk som slog sina kloka huvuden ihop. Det var kul att få tänka lite visionärt och dra olika scenarier till sin spets. Utopi om vi samarbetar och lyckas lösa alla utmaningar som vi står inför, eller dystopi som värsta tänkbara scenariot om vi inte gör det. Vi gjorde en utställning från förseminariet om hur AI tolkade vår kollektiva uppfattning av utopi och dystopi, som var mycket tankeväckande.

Vad betydde årets tema för IFLA, Emergent Interaction, för dig?

– Jag tänker bland annat på alla de nya sätt att mötas och kommunicera som vi människor har skaffat oss de sista åren. Temat *Emergent Interactions* gav oss möjlighet att som landskapsarkitekter diskutera hur den virtuella och digitala verkligheten påverkar den fysiska verkligheten och människors uppfattning av sina vardagslandskap. Temat bjöd också in till reflektion kring stora frågor. Som till exempel hur kan vi leva och interagera hållbart i våra samhällen och på den här planeten.

Vad tar du med dig från årets IFLA?

– Det delade värdskapet mellan Sverige och Kenya satte fokus på både likheter och olikheter i de utmaningar vi ser i respektive länder. Att få ta del av den bredd av synsätt, erfarenheter, lösningar och idéer som presenterades under konferensen är något jag kommer att ta med mig från årets IFLA.

Jenny Söderling.

Stadshuset i Stockholm - en utopi.

Stadshuset i Stockholm - en dystopi.

HUR KAN STADSUTVECKLINGEN BIDRA TILL EN MER *JÄMLIK STAD*?

I augusti bjöd vi in till ett TengbomTableTalk med temat "Hur stadsutveckling kan bidra till en mer socialt hållbar stad". Bakgrunden var två tidigare rundabordsamtal på temat social hållbarhet som vi arrangerat. Syftet med kvällens samtal var att bli mer konkreta kring teman som partnerskap, delaktighet, mätbarhet och mänskliga rättigheter.

Kvällen inleddes av tre kunskapstunga omvärldsspanare som presenterade varsitt ämne som de sedan tog med sig in i sitt bordssamtal. Först ut var *Karin Ahlzén*, projektchef för Stadsledningskontoret Stockholms stad och Fokus Järva. Hon pratade om Stockholms stads rapport *Skilnadernas Stockholm – om segregation*.

– Kvinnor på Östermalm har högst förväntad medellivslängd i Stockholm, drygt 86 år, i jämförelse med en man i Skärholmen vars förväntade livslängd är 78 år. Det är en skillnad på drygt åtta år, berättade Karin Ahlzén utifrån slutsatser i rapporten.

Efter detta tog *Mustafa Sherif* vid, stadsplanerare på AFRY och grundare av Urbanistica Podcast. Han pratade om mänskliga rättigheter och representation i staden.

– Hur delaktiga kan människor vara i planering och utformning av staden? Hur mycket kan de påverka på riktigt?

Jabou Foon från A Million Minds spanade i sin tur om näringslivet. Hur stort ansvar har näringslivet när det gäller social hållbarhet och hur ser vi på talangrekrytering överlag?

– Vi har en nätverkskultur i Sverige, sa Jabou. Hur hjälper vi de personer som inte har något nätverk? Här vill vi se en större samverkan mellan näringsliv, skola och samhälle.

Sedan startade diskussionerna där varje bord fick reflektera utifrån ett tema, och också komma med konkreta idéer och lösningar. Bland gästerna fanns runt 20 representanter från fastighetsägare och bostadsbolag. Frågeställningarna utgick från: Vilken förflyttning behöver vi göra för att komma vidare? Vilka konkreta projekt eller verktyg ska vi fokusera på?

MÄTBARHET – LIVSCYKELANALYS FÖR SOCIAL HÅLLBARHET

En fråga som dök upp vid samtliga bord var behovet av mätbarhet och gemensamma måttal för social hållbarhet. Ett mätverktyg som LCA (livscykelanalys) fast för social hållbarhet skulle hjälpa oss att mäta effekterna. Ungefär som sjukvården rapporterar samhällskostnaderna för hjärt- och kärlsjukdomar eller rökning.

– Vi behöver kunna sätta en siffra, sa Mustafa Sherif, istället för att bara säga att vi inte kan mäta social hållbarhet. Det går visst att mäta om vi sätter oss ner och översätter det till siffror, och hjälps åt att göra det mätbart.

En utmaning idag är att det är svårt att få in social hållbarhet i en budget. Än så länge hamnar området i utkanten av en verksamhet, som en addering till fastighetsförvaltning eller hyresgästdialog. Flera av deltagarna nämnde behovet av att kunna mäta effekterna av social hållbarhet – både negativa och positiva. Vad kostar det för ett bostadsområde att inte ha en idrottshall? Vad vinner vi på att ha fler grönområden och möjlighet till utomhusaktiviteter?

Tengbom har tillsammans med Raul Wallenberg Institute och RISE tagit fram *Jämtjämlikt*, ett system och en certifiering för kontinuerligt jämlikhetsarbete i projekt inom stadsutveckling och byggd miljö. Certifieringen ger ökad förståelse för

sociala och ekonomiska vinster som uppstår vid en inkluderande och jämlik livsmiljö. Tidigare i år blev Ängelholmshem först ut som bostadsbolag att certifierats inom JämtJämlikt.

SOCIAL HÅLLBARHETSARKITEKT ISTÄLLET FÖR STADSARKITEKT?

Idag har vi stadsarkitekter, men de fokuserar främst på gestaltningen av ett område. Vid ett av borden vid vårt TableTalk lyftes frågan om en social hållbarhetsarkitekt borde införas i varje stad, för att få upp ämnet på agendan. Om vi inte satsar på social hållbarhet – hur ska vi få folk att vilja bo kvar och leva i våra områden? Om inte Norrbotten satsar på social hållbarhet – hur ska de få all nyrekryterad arbetskraft att vilja bo kvar och stanna i regionen?

Även markanvisningar diskuterades, såsom rabatter för bra initiativ. En annan idé var lägre krav på avkastning i vissa områden för att lättare få till bra initiativ. Sociala lån och kriterier för detta diskuterades också.

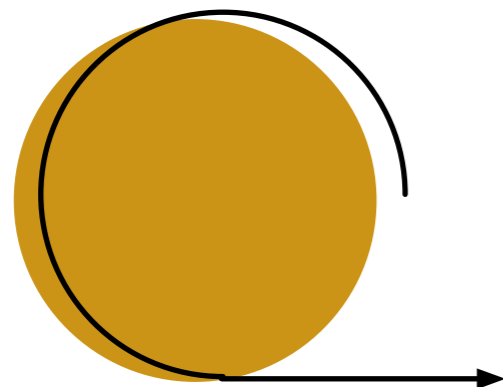
AV ALLA IDENTIFIERADE BEHOV OCH INSPEL TAR VI SÄRSKILT MED OSS ATT:

- Mätbarheten i social hållbarhet måste utvecklas. Det mest konkreta är att sätta ett pris på både positiva och negativa effekter av att investera eller inte investera. Certifiering är ett annat sätt att förtydliga värdet.
- Det är viktigt att begreppet social hållbarhet inte används för vissa utsatta områden utan för all utveckling i hela staden.
- Många jobbar idag med olika sociala index, ett arbete som bör utvecklas för att få jämförbara mätvärden.
- Grundläggande för en positiv utveckling är hur vi som företag agerar när det gäller kultur och hur vi tar hand om talang och kompetens som får oss att bli bättre på att driva frågor kring social hållbarhet.

Vi har en nätverkskultur i Sverige. Hur hjälper vi de personer som inte har något nätverk?

- JABOU FOON, A MILLION MINDS

Kraven, förväntningarna och komplexiteten inom miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet ökar ständigt. Tengbom är en lärande organisation vilket betyder att alla medarbetare ges möjlighet att utvecklas utifrån sina yrkesroller och de behov som marknaden och kunden ställer. Detta går hand i hand med vår riktning, våra värderingar och våra ledarprinciper. Vårt mål är att öka både individens och organisationens kompetens och engagemang. Kontinuerligt lärande är utgångspunkten för allt vi vill åstadkomma på Tengbom. Därför har vi en modell för kompetensutveckling som omfattar tre nivåer av lärande: självdrivet, kollektivt och formellt. Mer om vår satsning på medarbetarnas kompetensutveckling, se avsnittet *Ett socialt hållbart företag*. Resterande avsnitt rör utvecklingen av vår hållbarhetskompetens, men vårt arbete med kompetensutveckling sträcker sig långt bortom detta.

I takt med att kraven från omvärlden att uppfylla klimatmålen ökar, behöver vi hela tiden stärka våra medarbetares grundläggande kompetens samtidigt som vi utvecklar specialistkompetens där det behövs mest. Det omfattar områden som klimatomställning, materialval, normkritik, ekosystemtjänster, välmående och hälsa, för att nämna några. Det strategiska arbetet innebär att vi tittar på synergier mellan olika områden samtidigt. När arbetet genomsyrar flera av våra satsningar blir det tydligare och enklare för våra medarbetare att följa upp och bli inspirerade. Genom vår kommunikationsstrategi kan vi tydligt rikta våra hållbarhetsbudskap – både internt och externt. Klimatfrågans betydelse växer och därför är det viktigt att vi lyfter fram metoder, verktyg och kompetens som hjälper både kunder och samhället i rätt riktning. De bästa förutsättningarna för kompetensutveckling finns

UTVECKLA SPECIALKOMPETENS

i projekt, och vi arbetar kontinuerligt och strategiskt med att få in relevanta projekt till Tengbom. För att garantera att vi har rätt kompetens och kan erbjuda bästa kvalitet i våra uppdrag ser vi också till att investera i formella utbildningar för våra medarbetare.

BASKOMPETENS

För att höja vår generella hållbarhetskompetens, öka intresset och engagemanget för hållbarhetsfrågor samt dela med oss av våra erfarenheter och goda exempel arrangerar vi regelbundna lunchföreläsningar. Ämnen väljs ut baserat på våra hållbarhetsmål, våra egna grundkrav, kompetensanalys samt omvärldsanalys, lagkrav och kundens behov. Föreläsningarna spelas in och är tillgängliga för alla medarbetare. Externa engagemang som till exempel med 100Gruppen gör vi tillgängliga för våra medarbetare via webinarier.

VÅRA SPECIALISTER

På Tengbom finns flera specialister inom miljöinventering, miljösamordning och certifiering enligt olika volontära system. De stöttar våra projekt genom att vägleda i val av material, metoder och utformning. Energi- och fuktfrågan är fortsatt relevant och viktig, samtidigt som efterfrågan på livscykelanalyser ökar.

För några år sedan identifierade Tengbom behovet av att höja våra medarbetares kompetens inom hälsa. Det är en central del av vårt strategiska erbjudande inom hållbar arkitektur, och något som efterfrågas alltmer av våra kunder. Dessutom lockar det också nya talanger som vill arbeta med just hälsofrämjande arkitektur. Att skapa miljöer där människor trivs och mår bra innebär att våra medarbetare har en normkritisk utgångspunkt och arbetar utifrån en tydlig process som tar med alla perspektiv för att säkra inkluderande miljöer.

Resultaten av det Vinnova-finansierade projektet *Testlab - normkreativ arkitektur* och även *Jämt/Jämlikt* har spridits inom organisationen. Resultaten är nu en integrerad del av våra grundkrav att hantera inom alla relevanta uppdrag.

Under 2023 har intresset för återbruk och cirkulär ekonomi ökat markant. Vi har arrangerat flera föreläsningar inom dessa områden och delat erfarenheter från genomförda projekt. Vår kunskapsbank utvecklas ständigt och fylls på med relevanta föreläsningar och utbildningar. I slutet av 2023 intensifierades vårt fokus på att förstå och informera om hur kommande lagar och krav (inom ramen för den gröna given som exempelvis CSRD och EU:s taxonomi) kommer att påverka kraven i våra uppdrag och därmed även kraven på vår kompetens.

MÅL 2024

Utifrån våra hållbarhetsmål (se Tabell 1 *Tengboms hållbarhetsmål*, och särskilt *delmål 9.1.2*) och vår utveckling av egna grundkrav kommer vi att fortsätta med kompetensutveckling inom sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarhetsområden för alla våra medarbetare. Det gör vi bland annat genom lunchföreläsningar, interna utbildningar och externa kurser. Under 2024 är vårt fokus fortsatt på klimat (klimatneutralitet, återbruk, livscykelanalys och klimatanpassning), funktion (flexibilitet och anpassningsbarhet) samt på välmående och hälsa (normkritik, *Jämt/Jämlikt* och WELL).

Mats Nilsson, Ängelholmskem och Pernilla Woelfer, Tengbom.

ÄNGELHOLMSHEM *JÄMLIKHETSCERTIFIERADE*

Som första bostadsbolag i Sverige är Ängelholmskem nu certifierade inom JämtJämlikt – ett system och en certifiering för kontinuerligt jämlikhetsarbete i projekt inom stadsutveckling och byggd miljö. Certifieringen ger ökad förståelse för sociala och ekonomiska vinster som uppstår vid en inkluderande och jämlik livsmiljö.

Tengbom har stöttat Ängelholmskem genom processen, där bland annat medborgardialog med barn och äldre har resulterat i en ny områdesutvecklingsplan för bostadsområdet Papegojan.

– För att skapa ett jämlikt samhälle räcker det inte att arbeta med den byggda miljön, säger Pernilla Woelfer, uppdragsansvarig arkitekt på Tengbom. För det krävs hela samhällsapparaten. Men med den byggda miljön skapar vi förutsättningar för det liv vi väljer att fylla den med. Med stadsutveckling och arkitekturen som

verktyg kan vi jobba utjämnande och lyfta fram vissa grupper i samhället för att ge fler människor möjlighet till ett gott liv.

Under 2022 lanserades certifieringen *JämtJämlikt* och en av de första stadsmiljöerna som genomgick processen var People's Walk i Helsingborg – ett tryggt och också jämlikt promenadstråk i hjärtat av Oceanhamnen som utformades av invånarna själva.

JämtJämlikt är utvecklat av Tengbom, RISE, Helsingborgs stad och Raoul Wallenberg Institute. Systemet går att använda i många olika skalor. Exempelvis i översiktsplaner, planprogram, detaljplaner och placemaking eller i fastighetsutveckling och gestaltning. Även Arvika kommun arbetar med en certifiering av sin process för att ta fram en översiktsplan. Under Almedalsveckan 2023 arrangerade Tengbom ett omfattande rundabordsamtal på temat; Hur skapar vi jämlika livsmiljöer?

LÄRA ÄR *LIVET*

På Tengbom utvecklas vi varje dag genom samtal och kunskapsutbyten med varandra och våra samarbetspartner, och ibland såklart genom utbildningar. Som vår interna satsning på att utveckla våra uppdragsansvariga arkitekter – ett utbildningsprogram med fokus på ledarskap.

Syftet med programmet är glasklart: ökad kompetens och mer trygghet i sin roll som uppdragsansvarig arkitekt.

– Främst ville jag bolla ledarskap, och få med mig lilla extra i hur man bäst bygger upp en stark grupp från projektets uppstart, säger Charles Davis, byggnadsingenjör på Tengbom som går utbildningen. Jag har erfarenhet av både framgångsrika projekt, men

också av projekt som haft perioder av svårigheter och utmaningar. Ibland är det lika mycket psykologi som arkitektur att hantera beställare, konsulter och eget team för att lyckas genomföra ett projekts alla faser. En sak jag tar med mig är att kommunikation och tydlighet är A och O – det hjälper oss att minimera missförstånd i teamet och ta bort onödig stress hos medarbetare. Jag vill bättra på mina kommunikativa skills så att teamet får känna sig högrepresterande i så mycket av projektets period som möjligt.

Genom att investera i våra medarbetare strävar vi inte bara efter att utveckla skickliga arkitekter utan också efter att främja en positiv arbetsmiljö och stärka vårt kollektiva engagemang - för att skapa meningsfull och inkluderande arkitektur.

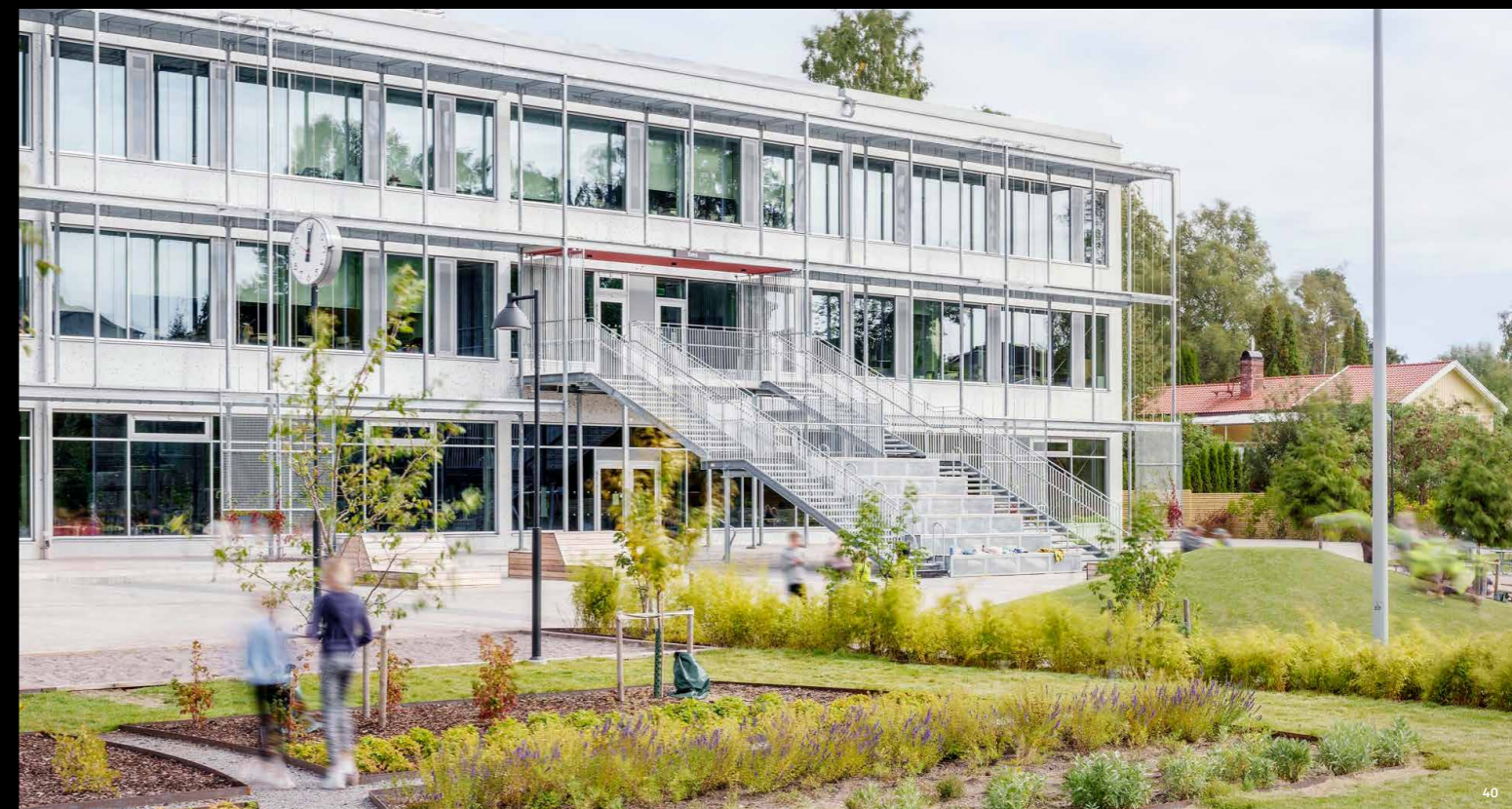
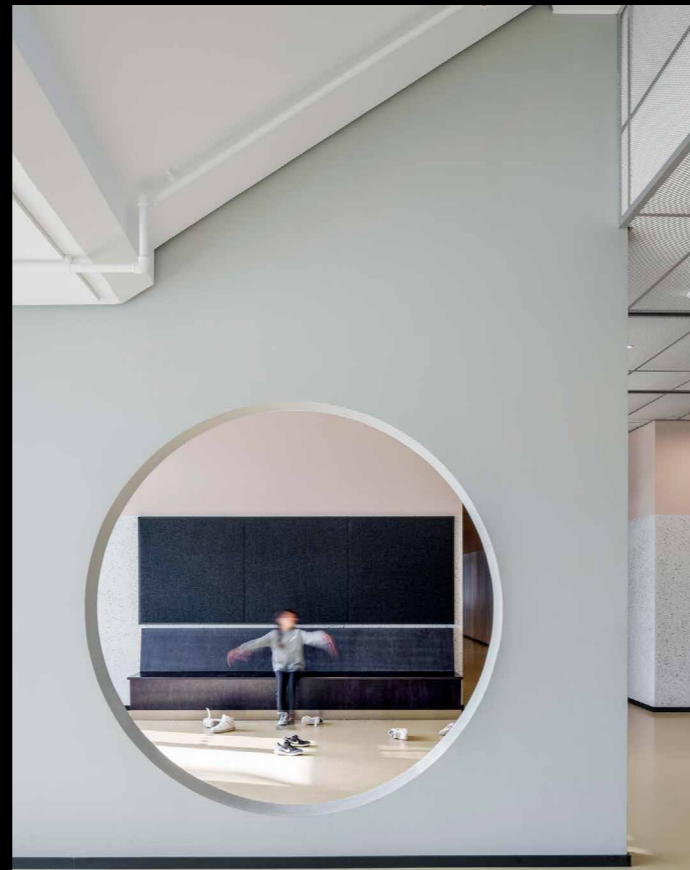

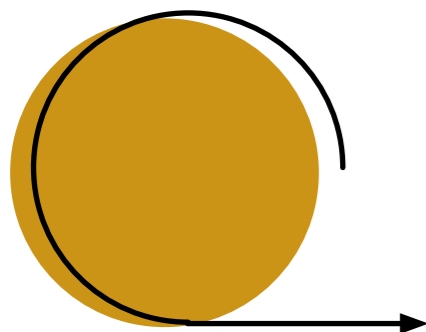
PROJEKT FORNUDDENS SKOLA

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: 2015–2021
YTA: CA 11 000–12 000 M²

Tillgängligheten till parken och flexibla utrymmen i bottenvåningen som kan användas av allmänheten ger prägel till nya Fornuddens skola. Skolträdgården och utomhuspedagogiska inslag stärker undervisningen och länkar samman eleverna med naturen.

Materialvalet, från robusta utomhusfasader till mjuka golv inomhus, skapar en trivsamt och trygg miljö för både barn och vuxna. Landskapsarkitektur och pedagogik gick hand i hand när vi utformade byggnaden och platsen i norra delen av Fornuddsparken i Tyresö i södra Stockholm.

**VARA ETT
HÅLLBART
FÖRETAG**

KLIMATNEUTRALT TENGBOM

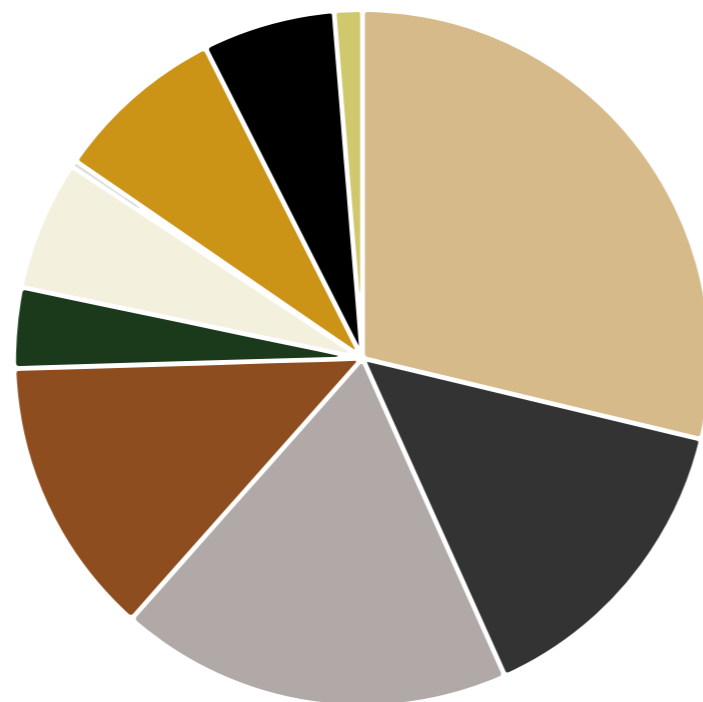
Vårt långsiktiga mål är att bli ett klimatneutralt företag. Kontinuerligt och målmedvetet strävar vi efter att minska våra utsläpp och har beslutat att klimatkompensera tills vi når våra mål. Under 2023 klimatkompenserade vi våra utsläpp för 2022. Totalt motsvarade detta 160 ton CO₂ vilket innebar en minskning med 57% jämfört med utsläppen för basåret 2019. Vi valde att klimatkompensera med hjälp av Atmoz Consulting (tidigare Tricorona) som investerar i projekt som är tredjepartscertifierade med CDM - God Standard. För våra utsläpp 2022 klimatkompenserade vi med projektet *Bhadla* – en solcellspark i Indien.

MILJÖ- OCH KLIMATPÅVERKAN

Som företag kan vi aktivt arbeta mot att minska vår negativa miljö- och klimatpåverkan. Till exempel genom att göra kloka val vid inköp och användning av produkter och tjänster. Resultaten från vår analys av Tengboms betydande miljöpåverkan har bland annat använts som underlag för framtagandet av vår policy för hållbara inköp. I den definierar vi inköps- och upphandlingskrav för produkter och tjänster.

VÅR KLIMATPÅVERKAN

Varje år genomför vi en klimatberäkning av våra egna utsläpp, en Carbon Footprint Analys (CFA). Det gör vi med hjälp av en oberoende miljökonsult. Totala utsläpp för perioden 1 december 2022 till 30 november 2023 beräknades enligt GHG Protocol till 183 621 kg CO₂-ekv. Resultaten delas upp i fossila och biogena utsläpp samt utsläpp från landstransformation. Den utsläppsmängd som ligger till grund för bland annat klimatkompensation är det fossila bidraget på 172 335 kg CO₂-ekv. De fossila utsläppen ökade med 11,3% jämfört mot föregående år. Resultatet gav 423 kg CO₂-ekv per anställd, en ökning med 8% jämfört med föregående år. Antalet heltidsanställda under perioden var 400, jämfört med 396 under 2022.

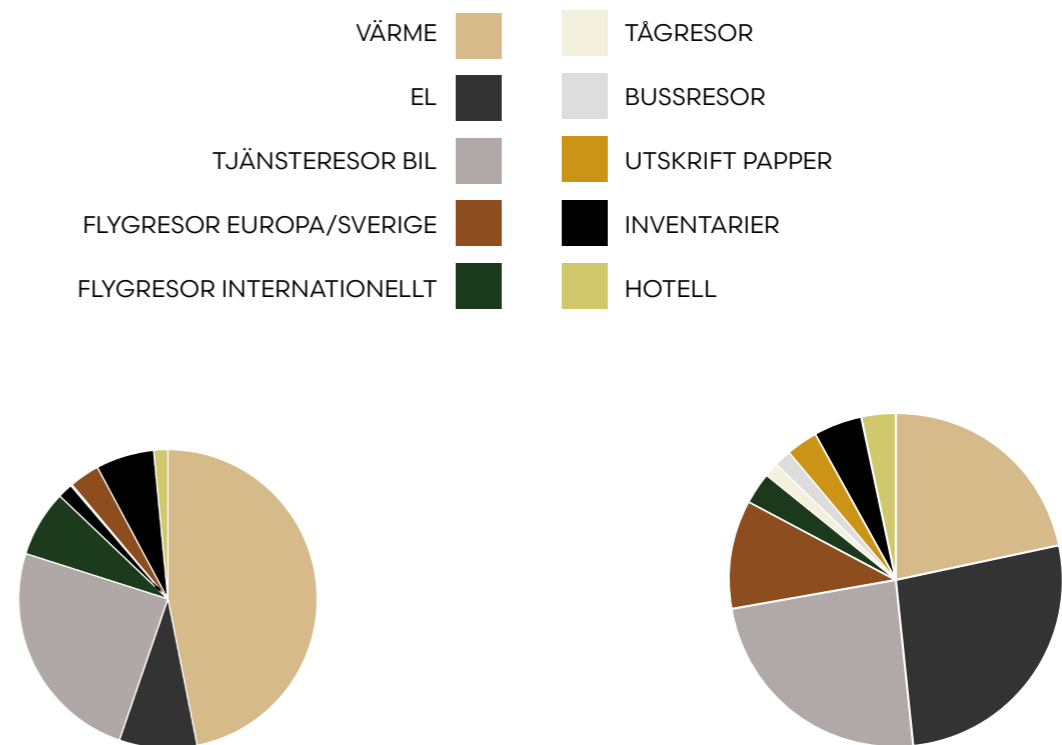
CFA 2019 REFERENSÅR
452 450 KG CO₂ EQ

Totala klimatutsläpp (fossila och biogena)
2018-12-01-2019-11-30

Vårt mål för 2023 var att minska våra fossila utsläpp med 15% jämfört med föregående år, men resultaten visar en ökning. En bidragande faktor till resultatet är att våra nya kontor i Luleå, Piteå och Umeå finns med i beräkningen. Trots detta visar 2023 en minskning med 60% sedan vårt referensår 2019. Viktigt att nämna är att det för räkenskapsåret 2021 skett förändringar i beräkningsmetoden av biogena och fossila utsläpp från uppvärmning och kyla av våra kontor via fjärrvärme. Det har påverkat resultaten negativt.

Det är värt att understryka att insamlingen av data under de senaste fyra åren successivt blivit bättre och mer noggrann för varje år. Särskilt vad gäller tjänsteresor med bil och tåg som nu bokas och redovisas individuellt.

Resultaten visar att utsläppen för 2023 främst kommer från tjänsteresor med bil, inköpt värme och tjänsteresor med flyg. Jämfört med 2022 ökade utsläppen för 2023 för inköp av el, flygresor,

CFA 2022
165 206 KG CO₂-EQ

Totala klimatutsläpp (fossila och biogena)
2021-12-01-2022-11-30

bussresor, inventarier och hotell. Ökningen av utsläpp från el beror på att tre ytterligare kontor har inkluderats i beräkningarna och att vi saknar bevis för ursprungsmärkt el för några av dem. Mängden inköpt el blev dock 14% lägre 2023 jämfört med 2022. För värme är situationen omvänd. Under samma period ökade vi användningen av värme med 24%, medan utsläppen minskade. Det har sin förklaring i att vi köpt in mer värme från Bra Miljöval, och att vi har de tre nya kontoren i norra Sverige. Mängden inköpt värme har vi inte möjlighet att påverka då förbrukningen är direkt kopplad till de lokaler vi hyr av fastighetsägare som sköter fastighetsenergin. Vid en kontorsflytt utreder vi dock alltid energiförbrukning och energiursprung som en del av analysen för den nya lokalen. Samtidigt är det viktigt för oss att säkerställa att vår egen energianvändning är låg och att vi tecknar avtal för Miljömärkt el med vår energileverantör. Det är en del av vår *Policy för Hållbara inköp*.

CFA 2023
183 621 KG CO₂-EQ

Totala klimatutsläpp (fossila och biogena)
2022-12-01-2023-11-30

De totala utsläppen från bilresor minskade med 26% mellan 2022 och 2023, medan en betydande ökning av påverkan från bussresor skedde. Det är en positiv utveckling. Påverkan från flygresor ökade med 1% jämfört med 2022 och motsvarar nu 14% av Tengboms fossila utsläpp. Under pandemiåren var resandet starkt begränsat och vi såg en markant ökning mellan 2021 och 2022. Den trenden har nu bromsats in vilket visar att vi har lyckats bryta den, trots att antalet resor successivt har ökat igen. Jämfört med situationen innan pandemin 2019 har vi minskat antalet resor avsevärt. Ökningen i inköp av inventarier kan förklaras av att vårt största kontor beläget i Stockholm bytte lokaler under 2023. Trots en hög andel återbrukade produkter har vi också kompletterat med ny inredning och nya inventarier, både andra hands- och specialnickrade produkter, i huvudsak tillverkade av trä.

Kunskapshuset. Foto: Anders Robert

Vi kommer att fortsätta arbeta strategiskt för att minska våra fossila utsläpp och lägga särskild vikt vid resor och nya upphandlingar av leverantörer. I analysen har parametrar enligt tabellen till höger inkluderats.

MÅL 2024

I vår affärsplan har vi som mål att under 2024 definiera ett tydligt mål för nollutsläpp från fossila bränslen inom hela Tengbom. Senast år 2025 ska vi ha implementerat en klimatomställningstrappa för vår egen verksamhet, med årliga klimatmål. Trots att våra utsläpp ökade under 2023 jämfört med föregående år kommer vi att ha en hög ambition att minska vår klimatpåverkan med 15% jämfört med föregående år. Baserat på resultaten från Carbon Footprint Analys (CFA) har vi definierat ytterligare mål för 2024:

- Vi ska fokusera på att minska antalet flyg- och bilresor.
- Vid ny- eller omförhandling av hyresavtal ska vi arbeta aktivt för att omvandla avtalen till gröna hyresavtal och säkerställa att uppvärmning och eventuell kyla kommer från Miljömärkt energi.
- Vi ska fortsätta minska antalet bilar och övergå till mer miljövänliga alternativ såsom elbilar.
- Vi kommer att behålla och leta nya samarbeten som möjliggör leasing eller köp av begagnade inventarier för att fortsätta hålla utsläppen från inköpta inventarier låga.

SCOPE SOM INGÅR I CFA FÖR TENGBOM

DEC 2022 TILL OCH MED NOV 2023

SCOPE 1 – DIREKTA UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER, OBLIGATORISK

- Användning av egna och leasade fordon.

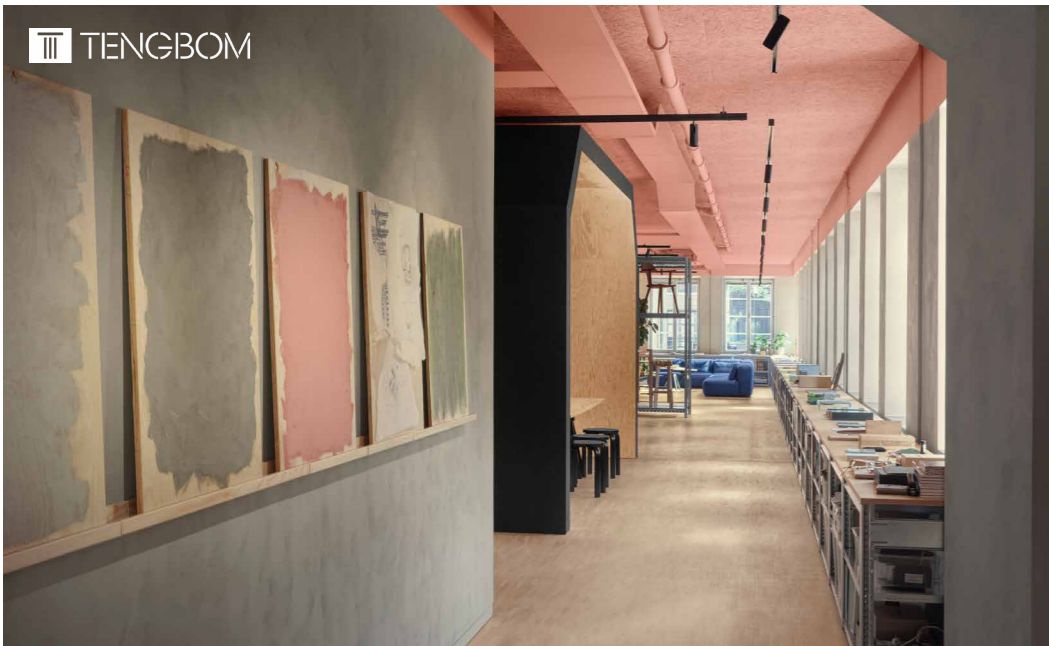
SCOPE 2 – DIREKTA UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER, OBLIGATORISK

- Inköp av elektricitet.
- Inköp av värme.

SCOPE 3 – INDIREKTA UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER

- Transport av anställda i tjänst med flyg, tåg, buss, privatägda bilar och taxi.
- Antal inköpta nyttillverkade och leasade datorer.
- Antal pappersutskrifts och kopieringar.
- Hotellnätter.
- Antal inköpta och leasade inventarier som till exempel nyttillverkade och återbrukade möbler.

Utsläppskällor av växthusgaser som ingår i de tre olika Scopen i CFA för Tengbom.

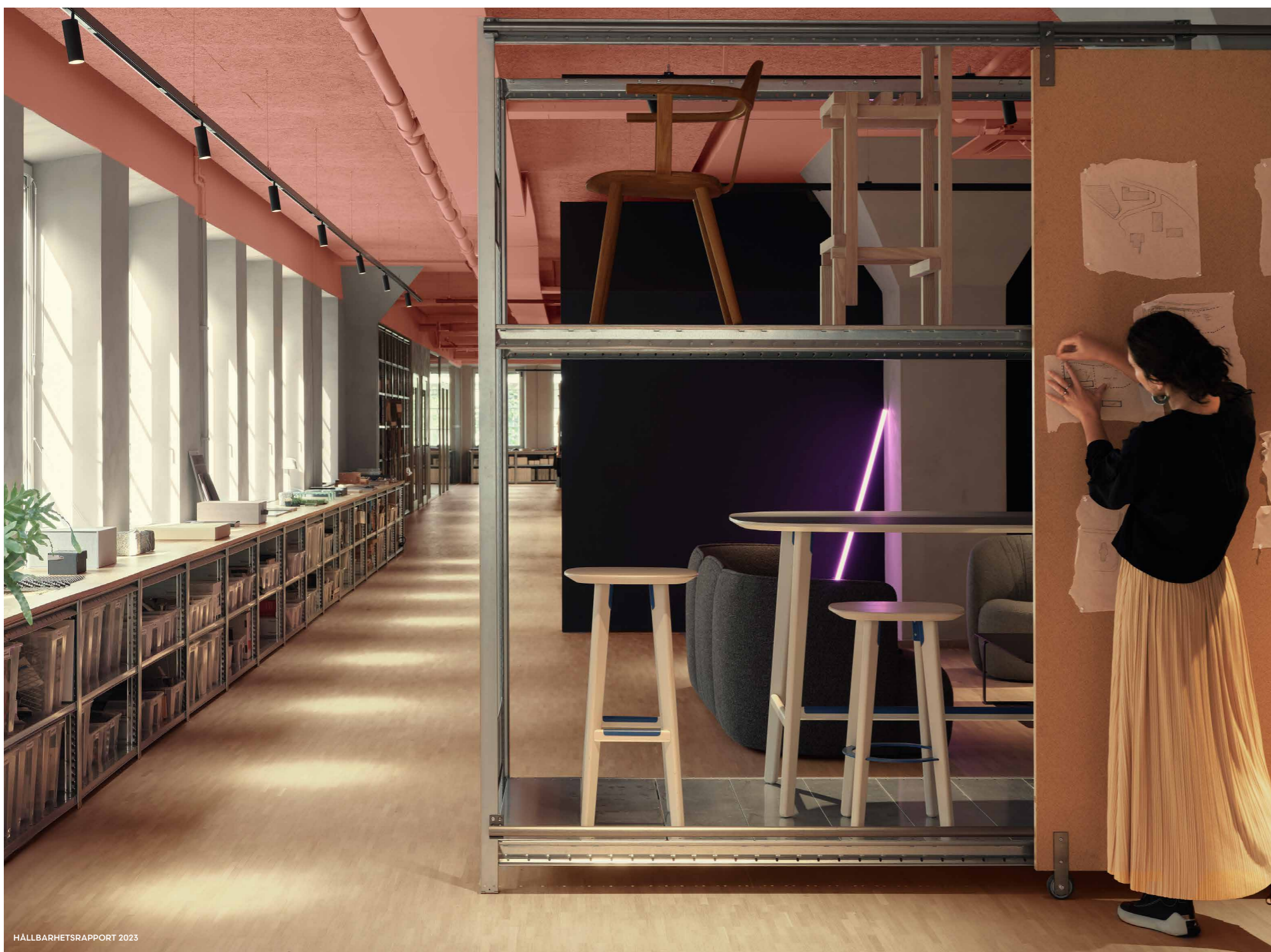
TILLSAMMANS HÖJER VI KUNSKAPEN OM ÅTERBRUK

Open Wood är en öppen labbmiljö med målet att höja kunskapen om hållbarhet i möbel- och inredningsbranschen. I år tog de hjälp av Cecilia Dahlström, inredningsarkitekt på Tengbom, för att utbilda deltagare inom återbruk.

Open Wood är en testbädd för alla som vill utforska hur de kan bidra till en mer hållbar produktion och konsumtion. Mötesplatsen som ligger i Dals Långed fungerar som en forsknings- och utvecklingsresurs för att bidra till branschens omställning till en hållbar, grön och cirkulär produktion och konsumtion.

Verksamheten består av sex olika aktiviteter där varje aktivitet är ledd av en expert inom sitt område. Under dagarna ledde Cecilia Dahlström workshops inom återbruk med fokus på att väcka insikter och skapa förståelse för hur till exempel större företag och offentliga organisationer kan jobba med och återanvända redan inköpta möbler i stället för att köpa nya. Men också ifrågasätta huruvida de möbler som köps in till lägst pris, verkligen utgör en bra affär i längden.

– *Open Wood* är en enormt spännande satsning när det gäller hållbarhet och återbruk. Jag har arbetat med återbruk från min första dag i branschen. Att jag fick möjligheten att hjälpa de som vill satsa och utveckla sin organisation inom hållbarhet och återbruk, var både roligt och väldigt givande. Det resulterade i många intressanta och viktiga samtal om branschens omställning, säger Cecilia Dahlström.

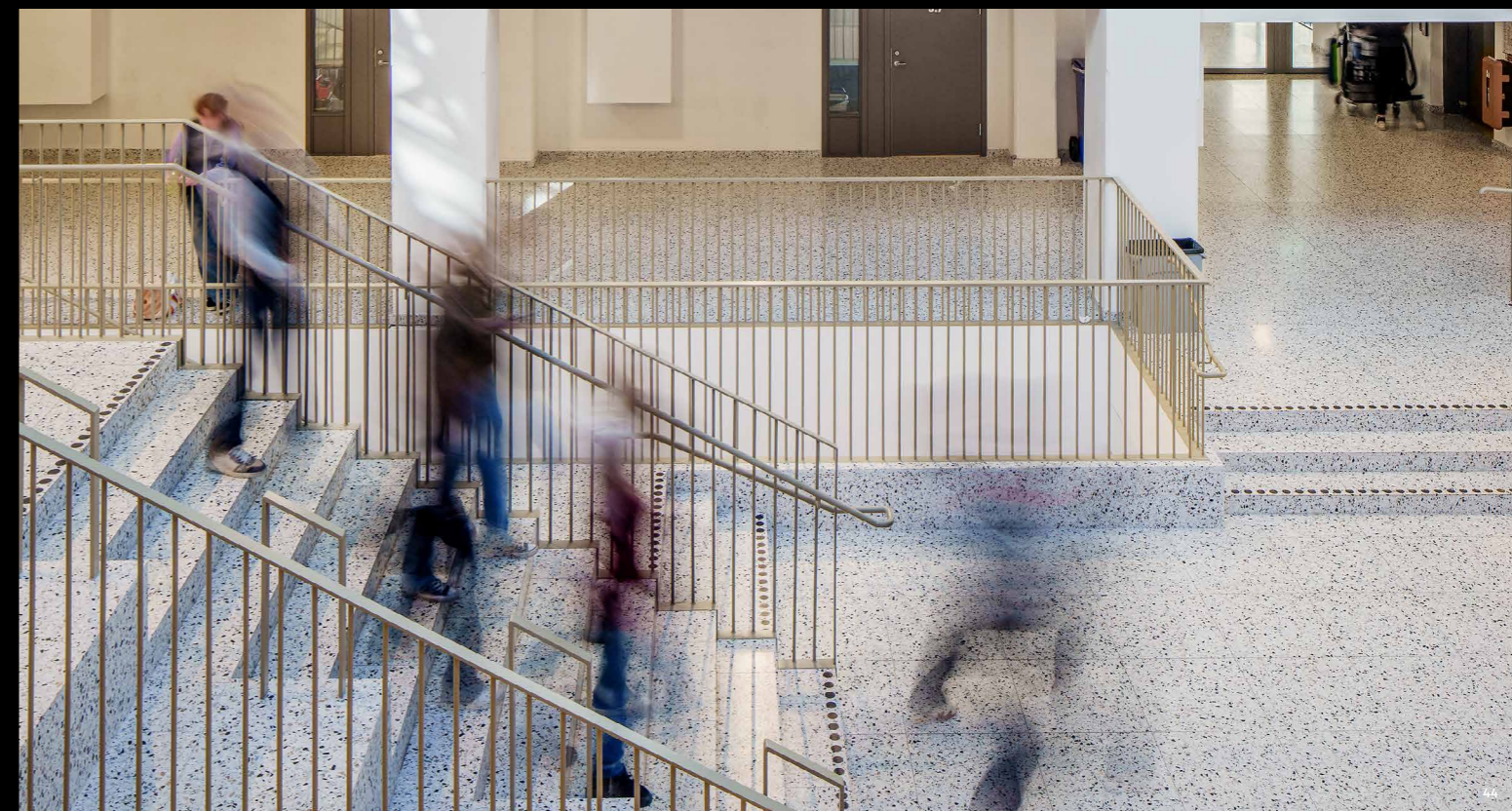
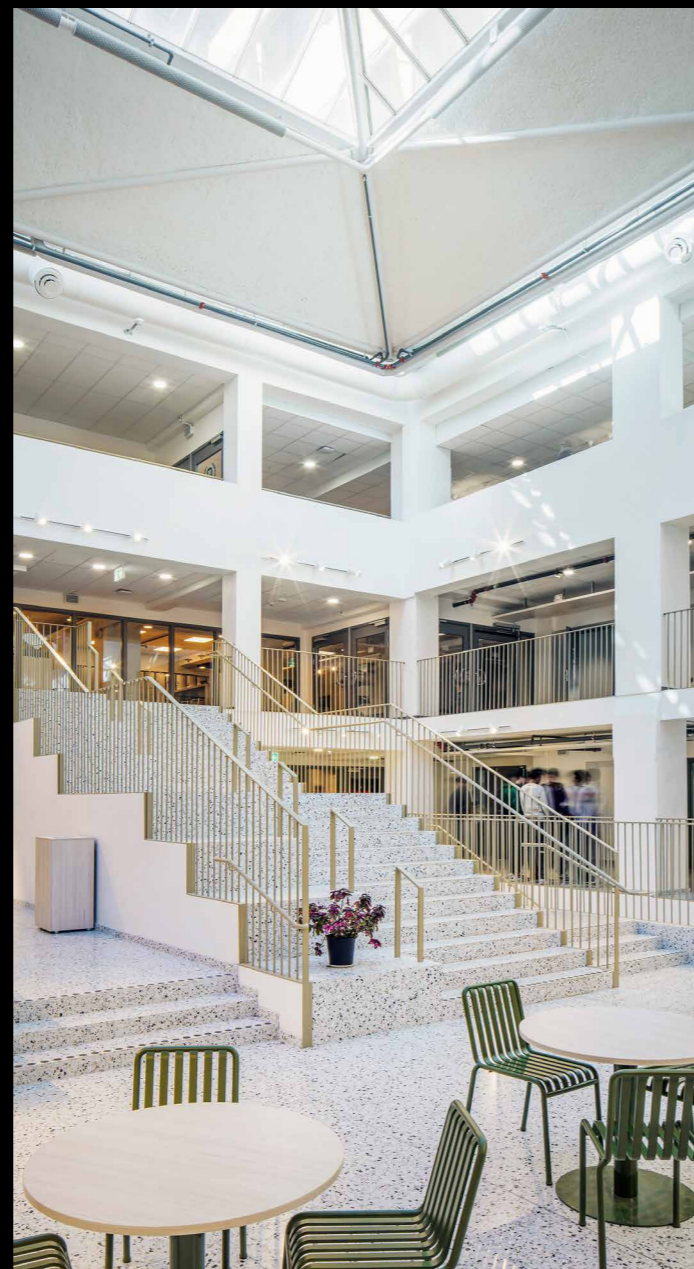

PROJEKT CAMPUS VASASTAN

PLATS: STOCKHOLM
UPPDRAGSÅR: 2019–2022
YTA: 11 000 M²

Med ROT-prisnominerade Campus Vasastan på Karlbergsvägen 77 i Stockholm omvandlade vi en rivningshotad charkuterifabrik till ett modernt och livfullt skolcampus. Här rymms nu tre gymnasieskolor i en och samma byggnad.

Effektiva flöden och strukturer ner i detalj har skapat en välplanerad och välfungerande skola. Omsorg för miljön inkluderar återbruk, återvinning och höga energimål för att minska klimatpåverkan. Även växthuset på gården och byggnadens stomme är konstruerade med återbrukat material. Genom att undvika rivning har vi uppnått en betydande minskning av koldioxidpåverkan.

ETT SOCIALT HÅLLBART FÖRETAG

Social hållbarhet på Tengbom handlar om att ge våra medarbetare förutsättningar som är jämställda och jämlika. Men också om att skapa en arbetsplats där människor trivs, känner sig trygga och har goda förutsättningar att kunna må bra. Hos oss är detta en självklarhet och något som genomsyrar våra värderingar och ledarprinciper, vår mission, riktning och affärsplan.

Medvetet och strukturerat främjar vi social hållbarhet i vårt dagliga arbete. Det inkluderar aktivt arbete med vår arbetsmiljö och att kontinuerligt utvärdera faktorer som sjukfrånvaro för att se hur vi kan stötta både proaktivt och direkt. Med hjälp av ett pulsmätningssystem kan vi följa medarbetarnas engagemang och hälsa veckovis. Vi har policyer och riktlinjer som täcker områden som arbetsmiljö, arbetsrätt, mänskliga rättigheter, pensioner och försäkringar, krishantering, mångfald och likabehandling, kränkande särbehandling, alkohol- och drogprevention samt uppvaktning, gåvor och avtackning. Dessa policyer och riktlinjer tydliggör hur vi verkar och agerar som ett socialt hållbart företag, och vägleder oss i vår verksamhet.

HÅLLBART MEDARBETARSKAP I VARDAGEN

På en trygg och inspirerande arbetsplats, där medarbetarna mår bra och utvecklas, kan vi fortsätta leverera arkitektur som tillfredsställer människors grundläggande behov idag och i framtida generationer.

Sedan flera år tillbaka har vi aktivt införlivat vårt systematiska arbetsmiljöarbete i vår löpande verksamhet. Det gör vi i nära samarbete med våra medarbetare och som en naturlig del av vårt ledningssystem. År 2022 tog vi steget att implementera ett digitalt pulsmätningssystem för att kontinuerligt kunna mäta medarbetarupplevelsen och engagemanget på Tengbom - veckovis följer vi upp hälsa och välmående. Det hjälper oss att fånga upp tidiga signaler på ohälsa och initiera relevanta diskussioner

om vad som fungerar bra och vad som kan utvecklas. I vår affärsplan har varje kontor satt upp mål för att nå de identifierade nyckeltalen i pulsmätningssystemet. Skalan i systemet går från 1 till 10.

Under 2023 låg fokus på den gemensamma KPI:n Personlig utveckling. Målet var 6.6 vilket vi också nådde. I början av året låg genomsnittet för upplevelsen av förväntad kompetensutveckling på 5.9. Den övergripande temperaturmätningen för Tengbom höll sig stabil och enligt målsättning under hela året trots stora utmaningar i både omvärlden och i branschen. Under 2024 har Tengbom satt fokus på Arbetsituation som gemensam KPI, vilket inkluderar hälsa och upplevd stress. Målet för året är att nå siffran 7. Idag har vi det största gapet inom underkategorierna för Arbetsituation som handlar om egen upplevd stress och hur man upplever sina kollegors stress.

Vi arbetar aktivt för att motverka diskriminering vid rekrytering genom användning av kompetensbaserade intervjumallar och utbildning för rekryterande chefer. Vid minst en arbetsplatsträff varje månad har även respektive arbetsgrupp och/eller kontor en öppen dialog om arbetsförhållanden, arbetsbelastning och arbetsfördelning. Två gånger om året har chefer och medarbetare måldialoger för att utvärdera arbetsförhållandena och säkra att medarbetaren har nödvändiga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag och sina uppgifter. Dessutom hålls arbetsmiljöforum med alla lokala skyddsombud två gånger per år, där vd och HR-chef deltar.

Mångfald och likabehandling mäts bland annat genom könsfördelning. Fördelningen av kvinnor och män samt fördelning på olika hierarkiska nivåer under 2023, visas i matrisen nedan. Fördelningen av kvinnor och män på Tengbom är i linje med hur fördelningen ser ut i branschen i stort. Andelen kvinnliga arkitekter inom Innovationsföretagen låg 2022 på cirka 60%.

VÄRDERINGAR

För ett socialt hållbart företag.

En framstående del i vår värdegrund är humanism. Vi värnar om mångfald, våra medmänniskor, varandra och oss själva.

LEDARPRINCIPER

Genom att involvera alla chefer och utvalda intressenter på Tengbom togs fyra ledarprinciper fram. Resultatet beskriver de beteenden och ansvar som gemensamt ansågs vara de viktigaste. Sedan implementeringen av dessa 2022, har de varit en självklar del i allt från befattningsbeskrivningar, kravprofil i rekrytering och prestationsuppföljning.

Oavsett om man sitter i koncernledningen, är linjefe eller uppdragsansvarig så finns ett ansvar att agera utifrån Tengboms ledarprinciper. Ledaren har ett ansvar att kommunicera riktning och mål, bygga hög tillit, psykologisk trygghet samt skapa förutsättningar för självledarskap.

Prestigelöshet uppmuntras och vi ska känna stolthet över Tengbom. Allt detta ger förutsättningar för engagemang och välmående på arbetsplatsen.

VÅRA LEDARPRINCIPER

- 1. VISA PASSION FÖR ARKITEKTUR**
som ger marknadens mest nöjda kunder
- 2. DRIVA AFFÄR**
i allt vi gör och i alla beslut vi fattar
- 3. STÄRKA TEAM OCH INDIVIDER**
till att bli branschens mest engagerade
- 4. BYGGA ETT TENGBOM**
i alla dimensioner

RIKTNING OCH AFFÄRSPLANERING FÖR ETT HÅLLBART ARBETSLIV

I vår strategibok *Vår riktning på väg mot 2025* framgår tydligt att vi värnar om mångfald, ett hållbart, inkluderande och kreativt arbetsliv för våra medarbetare med kontor där vi trivs och mår bra. I augusti 2019 undertecknade Tengbom en avsiktsförklaring om att implementera de tio principerna för UN Global Compact i vår strategi, vår kultur och vår dagliga verksamhet. Vi jobbar proaktivt med implementeringen i våra policyer, rutiner och dokument.

TENGBOMS KÖNSFÖRDELNING

Av samtliga medarbetare är det 62% kvinnor och 38% män

I koncernledningen är det 55% kvinnor och 45% män

Bland chefer är 60% kvinnor och 40% män

Tengboms partners består av 47% kvinnor och 53% män

SJUKFRÅNVARO

På Tengbom vet vi att det finns ett positivt samband mellan god arbetsmiljö, bra arbetsklimat och låg sjukfrånvaro. Ledningen och cheferna har här en avgörande roll i att påverka sjukfrånvaron genom att främja ett positivt arbetsklimat som går i linje med våra ledarprinciper, affärsplanens mål och Tengboms värderingar. Vi följer upp detta kontinuerligt i det dagliga arbetet med hjälp av pulsmätningar. Det innebär att vi tidigt kan agera på negativa trender. Vårt arbete med arbetsmiljön framgår tydligt i våra policyer. Bland annat erbjuder vi friskvård och företagshälsovård samt utbildar chefer och arbetsmiljöombud i systematiskt arbetsmiljöarbete.

Under flera år har vi också fokuserat på att fånga upp tidig och upprepad ohälsa samt eventuella rehabiliteringsbehov. Genom ett digitalt gränssnitt stöttar vi närmaste chefen med tidiga larm vid sjukfrånvaro och behov av att initiera rehabiliteringsinsatser.

Den totala sjukfrånvaron år 2023 minskade till 4,3%. Det är en nedgång med 1,6% jämfört med föregående år. Vi ser också en positiv trend vad gäller sjukdag 15–90, vilket tyder på att våra medarbetare återvänder relativt snabbt till arbete efter sjukdom. Även korttidsjukfrånvaron har minskat markant sedan föregående år. Sedan 2019 har Tengbom minskat sin personalstyrka med drygt 150 medarbetare.

TOTAL SJUKFRÅNVARO PÅ TENGBOM 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
SJUKDAG 1-14	2,5%	2,1%	2,6%	1,8%
SJUKDAG 15-90	1,7%	2,3%	0,8%	0,6%
>SJUKDAG 90	1,2%	2,8%	2,5%	1,9%
TOTALT	5,3%	7,3%	5,9%	4,3%

KOMPETENS FÖRFLYTTAR TENGBOMS KOLLEKTIVA INTELLIGENS

Kompetens är nyckeln som driver fram Tengboms kollektiva intelligens. När medarbetarens kunskaper och färdigheter möter ett behov, en organisation, ett ledarskap och en miljö som främjar kreativitet, uppstår kompetens och värde. Varje medarbetares individuella kompetensökning förflyttar Tengboms kollektiva intelligens. Den strategiska riktningen för att stärka vår samlade kompetens fastställs i vår affärsplan och bryts ner på olika nivåer – från kontor, studio och funktion till individuella utvecklingsplaner och mål.

Vi har en tydlig struktur för kompetensutveckling där varje medarbetare erbjuds individuell utvecklingstid. Det här främjar självledarskap och bygger tillit mellan medarbetare och företag. Under de senaste åren har vi också tydliggjort befattningarna i uppdragsorganisationen. Syftet med det var att skapa förståelse för karriärvägar och öka upplevelsen av meningsfullhet i arbetet. Detta har även gjort det enklare att sätta relevanta utvecklingsmål på individnivå. För att säkerställa relevant kompetensförsörjning och lärande i vardagen har Tengbom implementerat tre återkommande interna program för olika befattningar: Uppdragsansvariga, Handläggare och *Ny som chef på Tengbom*. Under 2023 lanserades programmet för Uppdragsansvariga där lärandet är integrerat i deltagarnas arbetsmiljö och verkliga projekt.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Respekt för mänskliga rättigheter är grundläggande för vår företagskultur, affärsutveckling och hur vi som företag utvecklas. Vi arbetar aktivt med att identifiera, förebygga och hantera faktisk eller möjlig påverkan inom hela verksamheten. För oss är det självklart att vår verksamhet och de miljöer vi gestaltar skapar förutsättningar för jämlika villkor och delaktighet i enlighet med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, samt vår *Policy om arbetsrätt och mänskliga rättigheter*. Diskriminerande eller otrygga miljöer kan aldrig göra världen till en bättre plats och står därför i direkt motsatsförhållande till vår mission. Genom att ständigt uppmärksamma och identifiera utmaningar i relation till mänskliga

rättigheter kan vi påverka samhället positivt. I vår medarbetarhandbok uppmuntrar vi till en öppen och ansvarstagande företagskultur där situationer med missförhållanden och allvarliga händelser kan förebyggas. Visselblåsarfunktionen finns lättillgänglig genom vårt AI-baserade pulsmätningssystem.

Vi leder våra uppdrag med fokus på kvalitet och långsiktigt värdeskapande. I gestaltningen av miljöer agerar vi utifrån rutiner i vårt ledningssystem. Människan står i centrum, med tillgänglighet och hållbarhet som utgångspunkt för vår roll som rådgivare. Tengbom kan skapa miljöer där användaren inte utsätts för risker för till exempel hälsa eller välmående. Därför har vi under många år utvecklat verktyg och kompetens inom gestaltning för god hälsa, normkritik och jämlikhet. Vi tar ansvar gentemot våra kunder, brukare och andra intressenter genom att lyfta fram eventuella risker och utmaningar i samband med leverantörer och projekt. Noggrant väljer vi material som inte är skadligt vid kontakt eller avger skadliga emissioner.

Vi strävar efter att säkerställa att utvinning och tillverkning av byggmaterial i våra projekt sker på ett socialt ansvarsfullt sätt. Många aktörer i leverantörsledet påverkas av det här, och med hjälp av uppföljning kan vi minimera risker för brott mot mänskliga rättigheter. Vi vill säkra att våra leverantörer agerar i enlighet med både våra och de internationella accepterade värderingarna för mänskliga rättigheter, via UN Global Compact. Det gör vi med hjälp av vår uppförandekod för leverantörer och genom att föreskriva produkter som är godkända i miljöbedömningssystem. På så vis ställer vi krav både på socialt ansvarstagande vid tillverkningen och på begränsningen av uppkomsten av farliga ämnen.

Dessutom engagerar vi oss aktivt för att stödja utsatta människor runtom i världen. Varje år skänker vi en gåva till ett stödprojekt. Vår julgåva 2023 gick till UNICEF för att bidra till livräddande hjälp för barn som lever i krigs- och katastrofdrabbade områden.

Maria Wahlström.

HR-CHEFENS BUDSKAP: HÅLLBARHET PÅ TENGBOM

För mig handlar hållbarhet ur ett socialt perspektiv om att skapa förutsättningar för psykologisk trygghet, god hälsa och mening i vardagen. Har vi som arbetsgivare detta på plats kan vi räkna med både effektiva och välmående team, men också medarbetare med förutsättningar att kunna nå sin fulla potential.

DET ÄR MODIGT ATT BRY SIG

Oroliga tider har präglat 2023, vilket utmanar den psykiska ohälsan. Som ett litet men tydligt steg i att visa att Tengbom prioriterar psykisk hälsa introducerades *Psykiska första hjälpen*-tavlor på alla kontor. Med fokus på medmänsklighet och välmående vill vi stötta våra medarbetare i det dagliga samtalet kring psykisk ohälsa. Med tavlorna vill vi visa att det är okej att ha bättre och sämre dagar. Vi är alla människor och vårt mående kommer förändras över tid genom våra liv. Vi vet att tiden du spenderar på din arbetsplats är en betydande och ofta rätt stor del av mångas vardag. Därför vill vi erbjuda tavlorna som en stöttning i det vardagliga samtalet. På tavlorna finns även en QR-kod som leder till en lista av professionella vårdkontakter och ytterligare stöd.

Att vara en god medmänniska är givetvis alltid viktigt, men kanske än viktigare när det råder oroliga tider i världen. Från koncernledningens håll har vi under 2023 stöttat våra ledare i att kunna identifiera signaler på ohälsa – både hos medarbetare och hos sig själva. Att ta hand om oss själva och varandra är en grundpelare inom social hållbarhet.

MARIA WAHLSTRÖM
HR-CHEF, TENGBOM

PSYKISK HÄLSA PÅ TENGBOM

TALA

OM DET ÄR DU SJÄLV SOM INTE MÅR BRA – FÖRSÖK BERÄTTA

Om du upplever att du inte mår bra är det viktigt att du delar med dig av dina känslor till någon annan. Även om din egen upplevelse är väldigt stark kan den samtidigt vara otydlig för andra. Det syns ju inte alltid på utsidan hur insidan mår. Du kanske inte kan berätta om eller beskriva allt det du känner, men ofta räcker det med ett par ord. Då ger du omgivningen en chans att hjälpa dig. För hjälp finns.

FRÅGA

NÄR DU MISSTÄNKER ATT NÅGON I DIN OMGIVNING INTE MÅR BRA – VÅGA STÄLLA FRÅGOR

Om du upplever att någon i din omgivning inte är sig riktigt lik är det alltid värt att ställa frågan: Hur mår du? Kom ihåg att frågan är helt riskfri samtidigt som den har ett högt vinstvärde. I ena änden har du bara varit trevlig, i den andra änden kan du ha bidragit till att rädda liv. Så tveka inte, våga fråga!

LYSSNA

OM NÅGON BERÄTTAR HUR HEN MÅR – LYSSNA

Om någon i din omgivning börjar berätta om sitt inre mående är det viktigt att du visar att du kan och vågar lyssna. Du behöver inte känna att du ska säga eller göra rätt saker. Att lyssna räcker långt. Att genuint försöka dela personens upplevda situation för en stund kan göra skillnad. Ha tilltro till att du kan. Du är i den här situationen för att en person i din närhet känner förtroende för dig.

RESPEKTERA

OM NÅGON ÖPPNAT SIG FÖR DIG – RESPEKTERA BERÄTTELSENS INNEHÅLL

Om en person delar med sig av känslan av att inte må bra är det viktigt att du tar emot berättelsens innehåll varsamt och med stor respekt. Även om det du hör inte känns lika laddat för dig själv så är upplevelsen ofta väldigt stark för personen som berättar. Om du får höra något som du inte vet hur du ska reagera på eller hantera, kan du ställa frågor som; Vad önskar du att jag ska göra med den informationen du har givit mig? Jag vill gärna hjälpa dig på ett sätt som känns bra för dig, vad önskar du? Försök att följa avsändarens önskemål så långt som möjligt men slut aldrig tystnadsförbud kring eventuella tankar på suicid.

TRÄFFSÄKERHET I LÖNEKARTLÄGGNINGAR

Årligen genomför Tengbom systematiska lönekartläggningar för att säkra att det inte finns några löneskillnader baserat på kön.

AFFÄRSETIK

På Tengbom är hållbarhet alltid en bra affär. Som samhällsbyggare värnar vi om sunda affärsmetoder, både i vår egen organisation och i samarbete med leverantörer och andra partners. Vi accepterar inga former av korruption. För att minimera risker i affärsförbindelser med leverantörer och kunder ställer vi tydliga krav både internt och på våra samarbetspartners. Våra policyer för representation, uppvaktning och gåvor reglerar hur vi arbetar för att hjälpa medarbetarna att leva upp till våra krav. I vår rutin för visselblåsning framgår hur medarbetarna ska agera vid misstanke om klandervärt beteende.

Under 2023 rapporterades inga misstänkta fall av mutbrott. Däremot rapporterades en intern visselblåsning, vilken hanterades snabbt och effektivt utifrån vår etablerade process.

NYHETER 2023

Under 2023 lanserade Tengbom en intern chefsutbildning som fokuserar på arbetsmiljö, arbetsrätt och skapande av engagemang och psykologisk trygghet. Utbildningen bygger på våra ledarprinciper. Vi har fortsatt arbetet med att förtydliga befattningsbeskrivningar för alla chefer i uppdragsorganisationen med syfte att säkerställa tydliga karriärmål och förväntningar. Vi hoppas att detta kommer att öka både engagemang och trygghet bland våra chefer. För medarbetarna har vi också infört individuell kompetensutvecklingstid, där medarbetarna själva bestämmer hur de vill använda tiden. Syftet är att främja självledarskap och personlig utveckling.

Under 2023 installerades en *Psykisk första hjälpen*-tavla på alla våra kontor som är precis lika viktig som de traditionella Första hjälpen-tavlorna med plåster och förband. Syftet med dessa är att uppmuntra till att vara goda medmänniskor och att stötta varandra i vardagen. Genom att ha dessa tavlor synliga på

väggarna påminns vi om hur vi bör agera när vi misstänker att någon kollega mår dåligt eller far illa. Eller kanske behöver man själv få snabb kunskap om hur och var man kan få hjälp om man själv mår dåligt, blir illa behandlad eller har hamnat i ett missbruk. Tavlorna innehåller även en QR-kod som leder till en lista med professionella vårdkontakter och ytterligare stöd. Tavlorna kommer från Always Mind.

MÅL 2024

Förutom fortsatt arbete med våra tidigare mål har vi identifierat några nya mål:

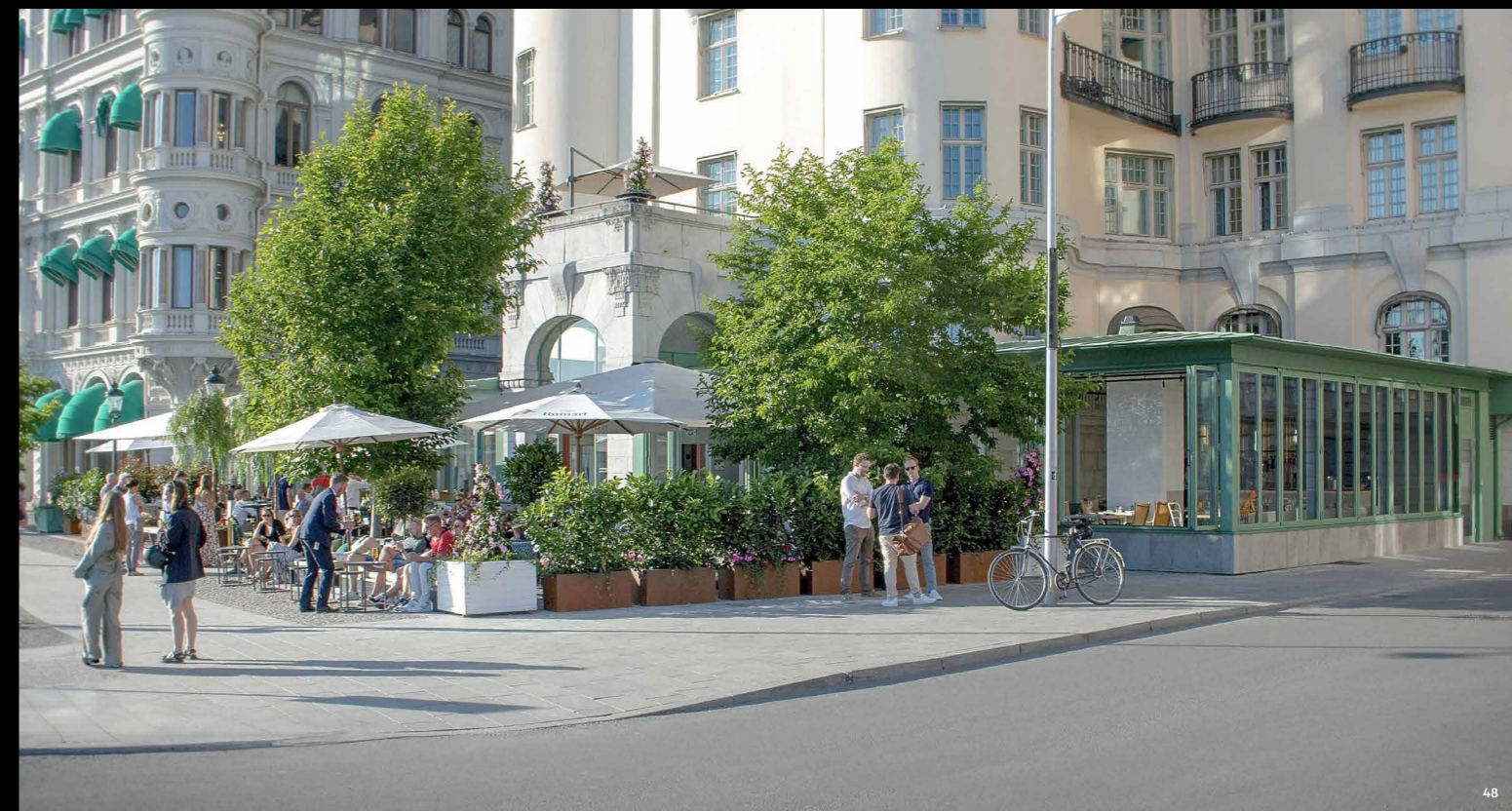
- Tydliggöra Tengboms arbete med successionsplanering och mentorskap för att vara ett långsiktigt hållbart företag och en attraktiv arbetsgivare där medarbetare kan uppnå sin fulla potential.
- Kontinuerligt utbilda chefer enligt ledarprinciper, värderingar och affärs mål för att säkerställa deras trygghet och motivation i sina ledaruppdrag.
- Uppföljning av obligatoriska KPI:er (genomsnittlig temperatur på Engagemang 7.2, Personlig utveckling 6.6, Arbetsituation 7.0 samt ENPS >1) i alla affärsplaner kopplat till engagemang och välmående.
- Erbjuder individuell kompetensutvecklingstid även 2024.
- Hjälpa medarbetare och chefer att hantera ohälsa och negativ stress genom att identifiera tidiga signaler, förstå hur man kan motverka detta, samt erbjuda verktyg om man är i en ohållbar situation.
- Aktivt arbeta för ökad mångfald och likabehandling genom utveckling av verktyg för att förstå och hantera egna fördomar och förutfattade meningar.

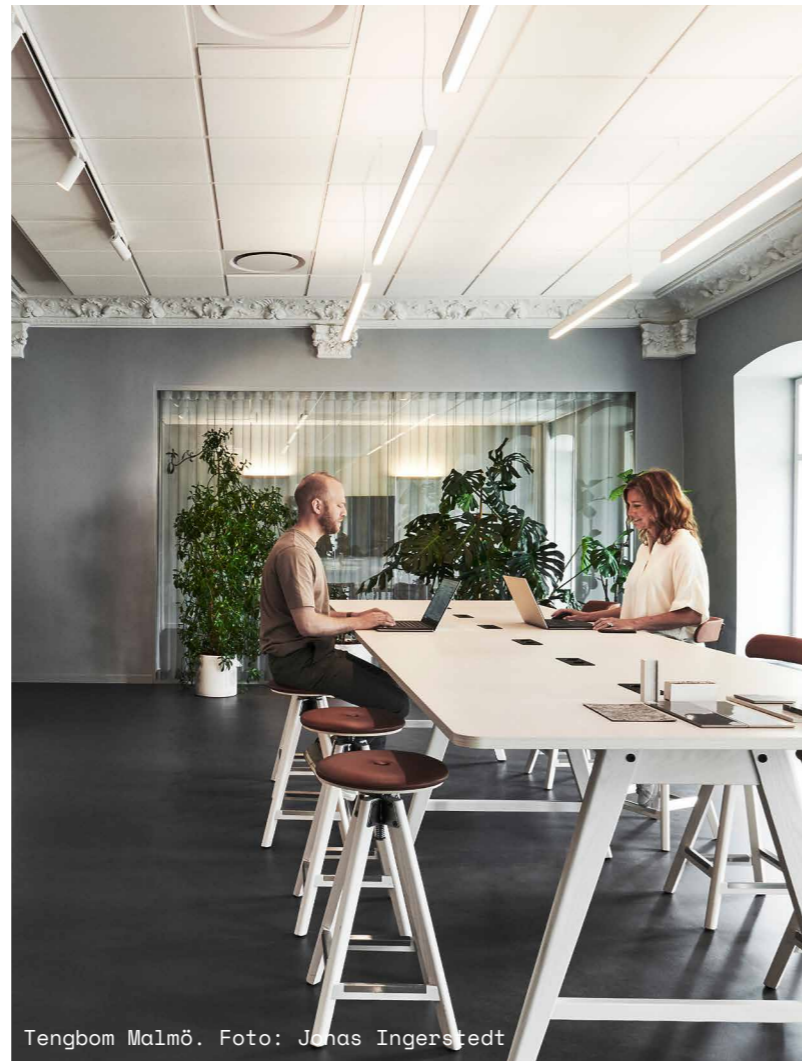
PROJEKT GRAND SOLEIL

PLATS: STOCKHOLM
FÄRDIGSTÄLLANDE: 2023

Tillsammans med arkitekt Per Kallstenius tog Tengbom som husarkitekter för anrika Grand Hôtel fram en modern, tidlös och fullt reversibel tillbyggnad som kan leva länge. En ny året-runt-restaurang i Stockholm där ute och inne smälter samman. En Grand Soleil.

Vi tror att de mest hållbara byggnaderna är de som är älskade och som också får stå kvar år efter år. Grand Hôtels filosofi – att kvalitet lönar sig i längden – går som en röd tråd genom hela projektet såväl som materialvalet. I alla sina projekt arbetar hotellet med gedigna material som håller över tid.

Tengbom Malmö. Foto: Jonas Ingerstedt

KOLLEKTIV INTELLIGENS

ATT VARA BÄTTRE VARJE DAG

Vi vill göra skillnad på riktigt. För att det ska hända behöver vi dra nytta av vår kollektiva intelligens. Att jobba med ständiga förbättringar får aldrig bli en sekundär uppgift för ett företag, inte heller för oss. Framgång och kort- och långsiktig utveckling vilar på en kultur som dels uppmuntrar kreativitet, dels tar tillvara på sina medarbetarnas idéer och tankar om hur företaget kan utvecklas och drivas framåt.

På Tengbom arbetar vi varje dag och på olika nivåer med att förbättra vår verksamhet. Det kan gälla uppdateringar av riktlinjer, mallar och rutiner som ser till att vi följer lagar och krav. Det kan också gälla hur vi effektiviserar processer och metoder i vårt ledningssystem som hjälper oss att leverera en ännu bättre produkt. Oavsett så är det vår kollektiva intelligens som förflyttar oss – det är här kraften och de stora vinningarna finns. Via två länkar på vårt intranätet [@bättre](#) och [@avvikelser](#) kan medarbetare registrera förbättringsförslag och rapportera avvikelser som uppstår inom den löpande verksamheten, kopplat till ledningssystemets funktion och kvalitet, samt rutiner och mallar. Avvikelser som sker i våra uppdrag, och kundklagomål, sammanställs av uppdrags- och kvalitetsansvariga och dokumenteras i uppdragens dokumentsystem. Dessa lyfts fram och diskuteras löpande på studio- och kontorsmöten.

Avvikelser som är återkommande eller som har betydelse för andra på företaget lyfter kvalitetsansvariga och kvalitetsledare in till Utvecklingsforum – kvalitet. Där utreds och utarbetas åtgärder för att hantera avvikelserna. Förbättringar och avvikelser som berör ansvariga inom affärsstöd, såsom HR, IT, juridik, hållbarhet eller ekonomi kommuniceras av kontorschefer eller kvalitetsledare till de ansvariga personerna inom respektive område. På ledningens genomgångar diskuteras och hanteras avvikelser och förbättringar i koncernledningen för att säkra effektiva åtgärder.

Genom interna och externa ISO-revisioner utvärderar vi hur vårt ledningssystem efterlevs och hur det kan förbättras.

Efter avslutade uppdrag samlar vi in insikter och erfarenheter. Vi genomför uppföljningsmöten med både kunder och teammedlemmar samt utför vår obligatoriska kundenkät. Över 60% av våra kunder som svarat på enkäten tycker att vi hjälpt dem att skapa hållbara lösningar under uppdragets gång. Samma siffra talar för att vi bidragit med någon form av innovativ lösning i våra kunders projekt.

Revisorns yttrande avseende den lagstadgade hållbarhetsrapporten

Till bolagsstämman i Tengbomgruppen AB, org.nr 556329-9113

Uppdrag och ansvarsfördelning

Det är styrelsen som har ansvaret för hållbarhetsrapporten för år 2023 och för att den är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen.

Granskningens inriktning och omfattning

Min granskning har skett enligt FARs rekommendation RevR 12 *Revisorns yttrande om den lagstadgade hållbarhetsrapporten*. Detta innebär att min granskning av hållbarhetsrapporten har en annan inriktning och en väsentligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige har. Jag anser att denna granskning ger mig tillräcklig grund för mitt uttalande.

Uttalande

En hållbarhetsrapport har upprättats.

Stockholm enligt datum för elektronisk signatur

Grant Thornton Sweden AB

Kajsa Goding
Auktoriserad revisor

TENGBOM